

Planinski vestnik

1

glasilo Planinske zveze Slovenije

januar 1988

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

januar 1988

1

letnik LXXXVIII izhaja od leta 1895

vsebina

	Novo vodstvo ima velike načrte	1
Marjan Raztresen	Plaz je sprožen	2
Ralf Čeplak	Prvi obrisi bodočega muzeja	5
	Otvoritev do stoletnice SPD?	6
	Drugopristopnik na Triglavu	9
Dr. Miha Potočnik	Bogata zapuščina velikega planinca	11
Dragica Manfreda	Življenje mi pomeni gibanje	13
Jure Andjelič	Rekordno preluknjani Julijci	15
Dušan Jelinčič	Dileme planinskega pisanja	20
Rudi Rajar	Sneg za medvede in Kranjce	22
Tomaž Ravnihar	Rojstvo iz ledeniške razpoke	28
Helena Giacomelli	Utrinki	30
Nada Kostanjevic	Nič snega, samo volitve	33
Zvone Korenčan	Deževen dan na ledeniku	35
	Odmevi	37
	Iz planinske literature	40
	Društvene novice	43

Slika na naslovni strani: **V nedrih Julijcev, v Botrovi jami** Foto: Jure Andjelič

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvořakova ulica 9, p. p. 214. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Tomaž Banovec, Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Zdenko Kodrič, Jože Krajnc, Dragica Manfreda, Jože Poglajen, Nada Praprotnik, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja, Nevenka Vogelnik in Božo Zorko. Predsednik založniško izdajateljskega sveta Tomaž Banovec. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046. Polletna naročnina v letu 1988 je 7000 dinarjev, za tujino znaša letna naročnina 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tiska Tiskarna Jože Moškič v Ljubljani.

NOVO VODSTVO IMA VELIKE NAČRTE

V veliki dvorani Družbenega centra občine Ljubljana-Bežigrad je bila 21. novembra lani 18. redna skupščina Planinske zveze Slovenije, na kateri so delegati poslušali poročila dotedanjega vodstva PZS, razpravljali o njih, sprejeli nekaj dokumentov, med njimi »Slovenski gorski svet in planinska organizacija« (o čemer bomo podrobno poročali v naslednji številki PV) in izvolili novo vodstvo slovenske krovne planinske organizacije. Predsednik Planinske zveze Slovenije je postal Marjan Oblak (PD Ljubljana-Matica), podpredsedniki Tone Stroj in (PD Ljubljana-Matica), Jože Dobnik (PD PTT Ljubljana) in Tone Škarja (PD Kamnik), tajnik pa Aleksander Čičerov (PD Onger Trzin).

Skupščina, najvišji organ Planinske zveze Slovenije, se je po nastopu moškega pevskega zbora Zarja iz Trbovelj pod vodstvom ženske, Tanje Pavlič, začela s podelitvijo najvišjih priznanj planinske organizacije. Tomaž Banovec, predsednik PZS, ki se mu je iztekal mandat, je podelil zlati znak PZS Spasoju Stefanoviču iz BiH in Miroslavu Franjkoviču, predsedniku PZ Jugoslavije, predsednik Franjković pa je predsedniku Banovcu podelil plaketo PZ Jugoslavije, najvišje priznanje, ki ga podeljujejo v jugoslovanski planinski organizaciji.

Ta uvodni del bi si morali izmisliti, če ga ne bi bilo: ob napovedani uri, ko naj bi se začela skupščina, bi morali biti po statutu prisotni delegati dveh tretjin planinskih društev iz Slovenije, če pa ne bi bili, bi jih morali člani verifikacijske komisije pol ure pozneje naštetih polovico, da bi bila skupščina veljavna in bi na njej lahko sprejemali sklepe. Od 177 slovenskih planinskih društev, kolikor jih zdaj šteje PZS, bi torej morali biti na skupščini delegati 119 društev in čez pol ure 89 — bilo pa jih je le 86. Toda po uvodnem delu so zamudniki vendarle prišli, tako da je predsednik verifikacijske komisije uro po začetku skupščine ugotovil prisotnost 123 delegatov iz 89 društev.

PEŠ PREK JUGOSLOVANSKIH GORA

Dvajsetminutni uvodni (in poslovljni) govor je imel predsednik PZS Tomaž Banovec, ki je bil na krmilu slovenskih planincev osem let in pol. Med drugim je dejal, da ima PZS 5400 postelj v planinskih »hotelih« v gorah, torej v svetu, kjer je veliko interesov pa malo delavcev. Planinci smo, je dejal, veliko naredili v slovenskih in tudi drugih jugoslovanskih gorah, cilj in program Zveze pa je približati gore čimveč ljudem. Že zdaj stalno hodi v gore

Novi predsednik Planinske zveze Slovenije Marjan Oblak
Vse foto: Marjan Zaplatil

470 000 prebivalcev Slovenije, ki naj bi vsaj nekoliko začeli spreminjati svoje planinske navade, tako da bi gorski svet obiskovali tudi maja in junija, potem ko so zadnja leta že podaljšali planinsko sezono iz julija in avgusta še na september in oktober. Povedal je, da je uspela pobuda, naj vsako slovensko planinsko društvo vsako leto pripravi večdnevni izlet ali turo po gorah drugih jugoslovanskih republik, »ne moremo pa biti zadovoljni s tem, kako so gore v teh predelih opremljene; ali bi lahko samoupravno kaj storili, da bi se stanje na tem področju spremenilo?«

Potem ko je omenil turistične usmeritve v svetu in dejstvo, da ljudje že hodijo večkrat letno na krajše dopuste, je dejal, da je planinstvo idealna možnost za ljudi, ki bi hoteli na dopustu doživeti pustolovščino, saj smo ena od zadnjih evropskih držav, ki še nimamo pretirano pozidanih gor. »Sposobni smo narediti še en turistični center Kopaonik, ni pa mogoče peš prek najlepših jugoslovanskih gorskih predelov, kjer bi bila na vsakih štiri do sedem ur planinska kočja,« je dejal inž. Banovec.

Povedal je, da se članstvo v planinski organizaciji spet večja, da nas je nad 100 000, da se nam večja tudi družbeni ugled, in sicer kljub krizi, ki se je od zadnje skupščine poglobila. »V gore hodimo

Zadnjič v vlogi predsednika PZS: Tomaž Banovec

z vedno bolj polnimi nahrbtniki in vedno bolj praznimi denarnicami,« je rekel, ob tem pa omenil, da se bo morala planinska organizacija v sedanji krizi verjetno odreči nekaterim planinskim postojankam, ki so preveč v dolinah, ker jih preprosto ne bo mogla več vzdrževati. »Toda kljub krizi,« je dejal, »se ni bati za prihodnost planinske organizacije. Mladi se spet vračajo na gorska brezpotja in na popotništvo brez markacij, hoja pa bo slejkoprej ostala atraktivna dejavnost, ker je najcenejša.«

ENAKE PRAVICE ZAMEJSKIH PLANINCEV

V razpravi po drugih poročilih, ki so bila sicer natančna, vendar več ali manj rutinska, je sodelovala vrsta planincev in gostov.

Ivo Zorčič, predsednik ZTKOS, je dejal, da se moramo upreti miselnosti in mišljenju, po katerem je športna rekreacija poraba, čeprav je podlaga za zdravo življenje in s tem za večjo proizvodnjo.

Gregor Klančnik je bil skoraj ogorčen, ker ni bil v poročilih niti omenjen alpinistični sklad, čeprav je naš alpinizem »po številu prvenstvenih smeri doma in po svetu verjetno svetovni rekorder, kar velja tudi za število alpinistov in za kakovost smeri, ki jih plezajo. Odprave,« je dejal, »bodo postajale vse dražje, zato jih bo verjetno manj. Dne 10. junija smo sprejeli sklep o ustanovitvi alpinističnega sklada, po tem sklepu pa naj bi do 30. septembra zbrali 30 potencialnih kandidatov za člane tega sklada, ki bi bili poslovno zainteresirani za razvoj alpinizma. Tega sklepa nismo uresničili.« Rekel je, da bi se naj bolj dejavno vključila v to predsednica odbora alpinističnega sklada Marija Vičar.

Predstavniki Slovenskega planinskega društva iz Trsta je opozoril na nedoslednost slovenske planinske organizacije: na eni strani se zavzema za enoten slovenski planinski prostor, na drugi strani pa zamejski slovenski planinci v planinskih postojankah matične domovine ne uživajo enakih pravic kot prebivalci Slovenije. »Seveda ne gre za to,« je dejal, »da je lira več vredna od dinarja, kar nam očitajo nekateri oskrbniki planinskih koč po Sloveniji, ampak za načelno vprašanje: ali ni hudo, da si v matični domovini tujec? Po slovenskih gorah hodim s fotokopijo tiste strani Vodnika po Alpah, kjer je napisano, da imamo člani zamejskih planinskih društev enake pravice kot domačini — vendar smo tujci v Italiji in v Sloveniji. Nekateri zamejski Slovenci se nočejo več prerekati z nekaterimi oskrbniki koč in so se vpisali v planinska društva matične dežele, pa jim zdaj ni treba v kočah kazati niti potnega lista.«

Poudaril je tudi, da se člani SPD iz Trsta pritožujejo nad razgrajanjem in hrupom na poteh v slovenskih gorah in še bolj v kočah. Omenil je nekega navdušenega italijanskega planinca iz Milana, ki so mu odsvetovali prenočevanje v slovenskih planinskih kočah, ker da v njih zaradi pijančevanja in hrupa sploh ni mogoče spati ali si vsaj odpočiti.

namesto komentarja

PLAZ JE SPROŽEN

V gore hodijo, kajpada, vsakršni ljudje, prijetni in manj prijetni, tihi in hrupni, redni in neredni, skromni in razvajeni, s težjimi nahrbtniki in debelejšimi denarnicami, preprosti in naduti, pa seveda mladi in stari, meščani in vaščani, umski in ročni delavci. Vse te navade, starosti in značaji se — če ne drugače — vsaj ob večerih stečejo v planinske kočice, ki postanejo gostoljuben skupen dom.

Pričakovati bi bilo mogoče, da se bo vsak od obiskovalcev vsaj nekoliko prilagodil večini in da bo vsak prispeval svoj delež k temu, da bi bili tisti večer prijetno razpoločena planinska družina, zbrana pod isto streho. Ker so bila pričakovanja že zdavnaj izneverjena, je bilo treba izdelati hišne rede: ker vsi obiskovalci pač nočejo vedeti, kaj je prav in kaj ni.

V Planinskem vestniku poskušamo zadnji čas opozarjati, kaj v planinskih kočah in okrog njih ni prav in bi bilo lepo, če bi se spremenilo. Svetujemo,

Delegati na skupščini PZS so sklenili opozoriti oskrbnike svojih koč na pravice, ki jih imajo v kočah člani zamejskih slovenskih planinskih društev in na točenje alkoholnih pijač, seveda pa je slednje stvar vseh obiskovalcev gorskega sveta.

NAČRTI NOVEGA PREDSEDNIKA

Volitve so bile ena od najzanimivejših točk skupščine PZS. Potem ko je predsednik delovnega predsedstva skupščine Metod Kovač ugotovil, da delegati soglašajo z razrešnico organov PZS in da se je samo deset planinskih društev udeležilo razprave o kandidaturah, je prebral kandidatno listo za novo vodstvo Planinske zveze Slovenije. Za predsednika sta bila kandidirana Marjan Oblak in Tone Strojnj; ta predlog je PZS posredovala vsem planinskim društvom, vendar ni bilo niti nasprotij niti drugih predlogov. Za podpredsednike so bili predlagani Jože Dobnik, dosedanji tajnik PZS, Tone Škarja in tisti od obeh kandidatov za predsednika, ki bo dobil manj glasov na volitvah, za tajnika pa Aleksander Čičerov.

Volitve so tako po statusu kot po poslovniku skupščine tajne, vendar se skupščina lahko odloči za javno glasovanje; glede na zelo različna mnenja so se delegati odločili za tajno glasovanje samo za pred-

sednika. Po opravljenem glasovanju z lističi je predsednik volilne komisije sporočil, da je glasovalo 127 delegatov, od tega 68 za Marjana Oblaka in 59 za Toneta Strojnj, kar pomeni, da je Marjan Oblak z večino devetih glasov postal novi predsednik PZS. V drugem krogu so se delegati odločili za javno glasovanje za celotno kandidatno listo razen za predsednika, s tem da je Tone Strojnj že kandidat za podpredsednika. Z večino glasov je bila izvoljena celotna predlagana lista.

Takoj po izvolitvi se je novi predsednik PZS Marjan Oblak zahvalil za zaupanje in dejal, da zaupa v svoje najožje sodelavce in v vse planince — prostovoljce, ki mu bodo pomagali uresničevati zastavljene cilje. V svojem programu je med drugim navedel povečanje članstva PZS povsod tam, kjer je pod republiškim povprečjem, takojšnjo izvedbo vseh sklepov, vključno s sklepi okrogle mize o planinskem muzeju, povečanje števila naročnikov na Planinski vestnik, tako da bi vsak osmi član planinske organizacije postal naročnik Vestnika, ker »ne smemo dopustiti, da bi ugasnila revija, ki je izhajala že v mnogo hujših časih«, ureditev finančne discipline društev, priznavanje športa (vključno s planinstvom) kot sestavnega dela združenega dela, očuvanje Martuljkove gorske skupine, ureditev sistema financiranja de-

naj bi planinci embalažo in ostanke hrane odnesli v dolino, od koder so to prinesli, predlagamo, naj v planinskih kočah ne bi kadili, in resno opozarjamo, da pijančevanje ne sodi v planinske kočje in v hribe (pri čemer seveda ne nasprotujemo zmernemu pitju »po potrebi«, kdor pač hoče, in kajenju zunaj kočje, komur prija).

Nekadilci se popolnoma strinjajo s tem, da bi morali kajenje v planinskih kočah popolnoma odpraviti, medtem ko imajo kadilci o tem popolnoma nasprotno mnenje, oskrbniki večine planinskih domov pa so prepričani, da bo kajenje v prav kratkem času nemogoče pregnati iz postojank. Menimo, da je v veliki meri odvisno od oskrbnikov, kakšen kadilski režim je v »njihovi« kočji: če so sami kadilci, so vsi prostori kadilnice, če niso, se najpogosteje nočejo zameriti starim obiskovalcem, ki so v domu »od nekdaž« navajeni kaditi.

Dokler so bila na straneh Planinskega vestnika objavljena samo protestna pisma in močno kritični splošni članki o popivanju v gorah in planinskih kočah, so se oglašali le splošni nasprotniki planinskih pijancev. Ko smo začeli objavljati konkretne primere pretiranega

pitja alkohola v gorah, smo sprožili nenavaden plaz: oskrbniki in nekateri planinci, anonimni in podpisani, nam pišejo grozilna in ogorčena pisma, odborniki planinskih društev zahtevajo naslove piscev »problematičnih« pisem, planinska društva sklicujejo posebne sestanke svojih odborov in komisij, na katerih razpravljajo izključno o tem, ali se je pri njih doma v resnici dogajalo to, kar je opisano v reviji ali ne, vodniki veselih planinskih skupin protestirajo, da na »njihovem« izletu ni bilo tako veselo, kot je opisano javnosti.

Vsem pa je, menimo, malo nerodno: ali se je res treba dajati v zobe zaradi nečesa, kar bi lahko opravili v dolini, če je že treba, ne pa v gorah, kjer je poleg vsega še nevarno? Ne vemo samo tega, ali je kaj nerodno oskrbnikom slovenskih planinskih koč, ki so pripravljeni natočiti kozarček opoja tudi še tistim, ki ga imajo očitno že veliko in preveč pod kapo.

Do letošnje glavne planinske sezone je še dolgo — in torej tudi veliko časa, da bi se v planinskih društvi pogovorili o vsem tem.

Marjan Raztresen

Ce bi prišli vsi delegati planinskih društev, bi bila dvorana družbenega centra Bežigrad premajhna

javnosti PZS in alpinističnih odprav in vsestransko pomoč Zveze slovenskim zamajskim planinskim organizacijam.

ZAKLENJENI GORSKI VRHOVI

V nadaljevanju razprave, ki je bila prekinjena zaradi volitev, je Rajko Slokar iz Nove Gorice dejal, naj bi naša planinska društva v sodelovanju s turističnimi organizacijami začela organizirano voditi tujce po naših gorah, glede česar se bo treba dogovoriti za enoten nastop. Bine Vengust, ki je komentiral dokument »Slovenski gorski svet in planinska organizacija«, je poudaril, da bi gozdovi potrebovali 40 let, da si opomorejo, če bi naravo nehali onesnaževati ta trenutek, in da v Sloveniji tako onesnažujemo naravo, kot da bi nas tukaj živelo deset milijonov: kar je narava gradila milijone let, je človek sposoben popolnoma uničiti v stoletjih, pri tem pa sta najvišji točki republike in države, Triglav in Kredarica, v našem gorskem svetu najhujše onesnaženi. Spraševal se je, ali ne bo usoda tega dokumenta podobna usodi častnega kodeksa slovenskih planincev, ki ga člani organizacije komajda poznajo.

Tomaž Banovec je omenil, da so planinci štiri leta pripravljali ta dokument, da pa je kljub njegovemu sprejemu treba računati s sedanji spremembami v načinu življenja, ki bodo pripeljale do spremenjene narave. V ilustracijo je navedel vrsto slovenskih krajev, ki se imenujejo po bukvi, tisi, jelši — in komajda kakšnega, ki se imenuje po smreki, kar pomeni, da je to drevo prišlo k nam pozneje kot tujec in da bi utegnilo kdaj izginiti.

Danica Zorko je kot predstavnica Turistične zveze Slovenije (in predvsem kot planinka) spomnila na to, da na nekatere slovenske vrhove planinci ne smemo: na Krim, »hišni vrh Ljubljane«, je, na primer, zaradi vojske že prepovedan pristop, prav tako je prepovedan vzpon na nekatere kočevske vrhove, naši obmejni vrhovi na proklamirano najbolj odprti evropski meji pa so le pogojno odprti za planinstvo, čeprav bi se morali prav tam pojavljati še pogosteje kot drugje.

Preden se je po skoraj šestih urah končala skupščina Planinske zveze Slovenije, je častni predsednik organizacije dr. Miha Potočnik še dejal, da bo leto 1988 v znamenju 95-letnice SPD in PZS, ko bi se že morali intenzivno pripravljati na stoletnico organizacije. Opozoril je, naj bi ob okroglem jubileju dobili slovenski celovečerni film o Zlatorogovi pravljici in osrednji slovenski planinski muzej, v Cankarjevem domu v Ljubljani naj bi izvedli Ipavčevo kantato o Zlatorogovi pravljici, nekje okrog ljubljanske Name, kjer je bilo pri Maliču ustanovljeno Slovensko planinsko društvo, pa naj bi postavili spomenik planinski družini, neznanemu planincu ali planinski organizaciji.

NOVI ORGANI PZS

Takoj po končani 18. skupščini PZS je bila 1. seja Glavnega odbora PZS, ki jo je že vodil novi predsednik PZS Marjan Oblak. Na njej so razrešili dotedanje organe in izvolili tiste, ki jih voli Glavni odbor. Predsednik založniško izdajateljskega sveta je postal Tomaž Banovec (PD Železni-

čar Ljubljana), glavni urednik Planinskega vestnika je ostal Marjan Raztresen (PD Železničar Ljubljana), predsednik odbora za kadrovska vprašanja Bojan Žlender (PD Lisca Sevnica), predsednik izvršnega odbora PZS Jože Stanonik (PD Škofja Loka) in podpredsednika Janko Mirnik (PD Očnica Ljubljana) in Drago Kozole (PD Dol pri Hrastniku), načelnik komisije za alpinizem Brane Žorž (PD Ljubljana Matica), komisije za odprave v tuja gorstva Tone Škarja (PD Kamnik), komisije za mednarodno sodelovanje Janez Pret-

nar (PD Radovljica), gospodarske komisije Peter Štiglic (PD Očnica Ljubljana), mladinske komisije Marija Fabčič (PD Vipava), komisije za popotništvo Zoran Naprudnik (PD Ljubljana Matica), komisije za planinska pota Franci Vesel (PD Domžale), komisije za propagando Bojan Brvar (PD Slovenijašport Ljubljana), finančne komisije Tomaž Mavrič (PD Očnica Ljubljana), založniškega odbora Miro Černivec (PD Ljubljana Matica) in odbora za planinske vodnike Božo Breznik (PD Ljubljana Matica).

KAKO IN KAM S PLANINSKO KULTURNO DEDIŠČINO?

PRVI OBRISI BODOČEGA MUZEJA

RALF ČEPLAK

Organizirano slovensko planinstvo se je začelo leta 1893, ko je bilo 27. februarja v Ljubljani ustanovljeno prvo slovensko planinsko društvo (SPD) z namenom, »da bi ohranili slovensko lice slovenskim goram«. O planinskem muzeju se je govorilo že leta 1903 in potem še pogosto med obema vojnama in po osvoboditvi. V šestdesetih letih (1963, 1964) je stvar ponovno zaživela in prišla celo tako daleč, da so Jeseničani že pripravili scenarij za zbirke bodočega planinskega muzeja Slovenije, ki naj bi bil v Kosovi graščini. Žal pa je prišlo do nesoglasij in stvar je padla v vodo.

Vendar pa je kljub temu kot posledica prizadevanj gorenjskih planincev nastala »Triglavski muzejska zbirka pri PD Mojstrana«, ki je edina planinska muzejska zbirka v Sloveniji poleg muzeja v Trenti, ki sodi pod novogoriški muzej.

Tudi problem planinskih arhivov je še vedno živ. Nekaj planinskih društev ima svoje arhive v varstvu zgodovinskih arhivov (Slovenije in enot Ljubljane, Jesenic, Kranja...), druga društva pa morajo po zakonu trideset let hraniti svoje gradivo. Planinska društva, ki imajo svoje prostore, arhivsko gradivo hranijo, društva, ki jih nimajo, pa to gradivo čuvajo — ali pa tudi ne.

V zvezi s planinskim muzejem ali muzejsko planinsko zbirko se odpira cela vrsta vprašanj. Ali naj bi vsa planinska društva zbirala planinsko gradivo in naj bi na podlagi zbranega nastajale planinske muzejske zbirke (lep primer je Triglavski muzejska zbirka pri PD Mojstrana)? Ali naj bi Narodni muzej Slovenije vključil v svoj celostni prikaz zgodovine Slovenije tudi zgodovino planinstva in alpinizma kot pomembnih členov naše nacionalne identitete? Ali naj bi bil to Mestni muzej

Ljubljana? Ali naj bi ustanovili samostojen Planinski muzej Slovenije (imamo pomorskega in druge specifične muzeje)?

Leta 1983 je Mestni muzej Ljubljana prevzel od PZS v varstvo predmete premične kulturne dediščine s področja planinstva. Lani je bil opravljen pregled in popis predmetov. Dogovorjeno je bilo tudi, naj bi po končanem pregledu in popisu z razstavo predstavili zbrano gradivo v Kulturno-informacijskem centru Križanke.

Pregled in popis je pokazal izredno pestrost in raznovrstnost zbranih predmetov. Našteli smo 177 različnih kategorij, kot so, npr. albumi, bilteni, biografije, ceniki, časopisi, diapozitivi, diplome, dnevniki, filmi, fotografije itd. Vse te kategorije so po številu različno zastopane. Nekatere vsebujejo le po en predmet-enoto, nekatere pa štejejo tudi po več kot petsto predmetov-enot.

Najštevilčnejše so zastopani diapozitivi, fotografije in katalogi; natančen pregled seznama predmetov planinske zbirke nam pokaže, da je 99 odstotkov arhivskega gradiva, saj je predmetov vsega skupaj le 89. Izredno veliko je revij, kar 116 vrst jih je. Večina revij je »planinskih«, »turisticnih« in »športnih« iz časa med obema vojnama. Po izvoru segajo od Grčije do Norveške in Finske. Največ je vendarle revij, ki so izhajale v stari in novi Jugoslaviji.

Od pregledanih kategorij predmetov so ti zelo različno ohranjeni. Večina je v dobrem stanju, nekateri predmeti, npr. nekatere fotografije, pa so tudi v zelo slabem stanju (ožgane, obledela...). Nekaj arhivskega gradiva sega po času nastanka še v prejšnje stoletje (različne listine, fotografije, izkaznice, razglednice...) večina pa je novejšega izvora — največ iz šestdesetih let tega stoletja. Izredno pestra je korespondenca. Tineta Orla oz. njegov koš, ki vsebuje na desetine pisem, do-

pisov, člankov v rokopisih in tipkopisih itd., a je žal popolnoma neurejen. Veliko negativov na filmu in še več na steklu bi veljalo povečati ter nastale fotografije s pomočjo starejših planincev identificirati, sicer bo to ostalo mrtvo gradivo. Prav tako so tudi številne fotografije brez podatkov, kar je nedvomno velika škoda. Razstava, ki je bila skoraj ves lanski november v KIC Križanke v Ljubljani, ni bila študijsko zasnovana, temveč je bila informativno problemska. Opozarjala je na planinstvo in alpinizem kot izredno širok in pomemben fenomen v naši narodni zgodovini tako po vsebini kot tudi po številčnosti udeležencev. Prav tako je še po-

sebej opozarjala na širino manifestacij planinstva in alpinizma, kar so skušali prikazati tudi na razstavi — s številnimi kategorijami planinskih arhivskih in muzejskih predmetov od planinske izkaznice do cepina in vrvi. Rdeča nit te razstave je bila prav širok spekter zbranega gradiva, ki naj bi v obiskovalcih spodbudil razmišljanja in dejanja. Prav zato je imela razstava tudi tak naslov: »Kako in kam s planinsko kulturno dediščino?« Razstava je bila posvečena 115-letnici pokusa ustanovitve gorskega društva »Triglavski prijatelji« v Bohinju in 150-letnici rojstvo Johannesa Frischaufa — častnega člana SPD.

OKROGLA MIZA O SLOVENSKEM PLANINSKEM MUZEJU

OTVORITEV DO STOLETNIČE SPD?

Na tednih slovenske planinske kulture, ki so bili v organizaciji Mestnega muzeja Ljubljana in Planinske zveze Slovenije v Kulturnoinformacijskem centru Križanke v Ljubljani od 6. do 20. novembra, je bila ob razstavi »Kako in kam s planinsko kulturno dediščino?« vrsta prireditev: Jaka Čop je na predavanju z diapozitivi povedal pripovedko o Zlatorogu, pisatelj in kipar Tone Svetina se je z obiskovalci pogovarjal o planinski literaturi ter o problemih planinstva in alpinizma, Janez Brojan ml. je pokazal filma o reševanju v gorah in jugoslovanski alpinistični himalajski odpravi na Makalu leta 1972, Janez Bizjak je imel predavanje z diapozitivi o kulturni in naravni dediščini Triglavskega narodnega parka, eden izmed najstarejših slovenskih planincev Janez Brojan st. je pripovedoval svoje bogate spomine, Tone Škarja je imel predavanje z diapozitivi z naslovom »Zvezde nad Tibetom«, dr. Tone Cevc o pastirskih kočah na Slovenskem, Tomaž Jamnik o Karakorumu in Viktor Košir o slovenskih gorah v sliki, glasbi in poeziji, poleg tega pa je kvartet »Spev« iz PD Škofja Loka nastopil na večeru planinskih pesmi.

Vsekakor pa je bila osrednji dogodek ob tednih naše planinske kulture poleg razstave okrogla miza, na kateri so udeleženci govorili o planinski kulturni dediščini in še predvsem o osrednjem slovenskem planinskem muzeju, ki naj bi v Ljubljani odprl vrata ob stoletnici organiziranega planinstva na Slovenskem leta 1993, se pravi čez dobrih pet let.

DEL SLOVENSKE IDENTITETE

»Gre za dediščino, ki se je nabrala v več kot dveh stoletjih pri eni od najbolj množičnih organizacij pri nas, pri planincih,«

je v uvodu dejal vodja okrogle mize dr. Ivan Sedej, ravnatelj Slovenskega etnografskega muzeja v Ljubljani. »Gre za predmete, ki govore o naši kulturi in načinu življenja, gre tudi za posebne zgodovinske vidike, za slikarstvo, etnološke predmete, za organizirano delovanje, za poseben segment slovenske kulture in zgodovine, ki ga je vsekakor treba zavaroovati. Odrprtje planinskega ali alpinističnega muzeja pomeni novo dejavnost v slovenski muzejski službi in na področju varstva slovenske kulturne in naravne dediščine.« Najpomembnejši del k razpravi za to okroglo mizo je nedvomno prispeval podpredsednik Planinske zveze Slovenije dr. Tone Strojnik, ki je dejal:

»Čim starejši je človeški rod, tem bolj išče svojo identiteto. To velja za vse narode na svetu. Eden od sestavnih delov slovenske identitete je tudi slovensko planinstvo; naši predniki — ustanovitelji SPD so to še posebej poudarjali.

Slovenci imamo že dva planinska muzeja, ki pa sta bolj lokalni in tematski zbirki: Trentarski muzej v Trenti, ki je prikaz o Trentarjih, ljudeh pod gorami, in mojstranski Triglavski muzej, oba pa sta večji del leta zaprta. Toda ko gospoda Žorža v Trenti ne bo več, bo tam težko najti koga, ki bo še naprej oskrboval Trentarski muzej. In ko ne bo več Avgusta Delavca v Mojstrani, bo najbrž prav tako težko vzdrževati to muzejsko zbirko.

Muzej mora biti tam, kjer so ljudje, in mora biti odprt takrat, kadar bi ga ljudje hoteli obiskati. Menim, da bi moral biti osrednji slovenski planinski muzej v Ljubljani: ker je bilo tukaj leta 1893 ustanovljena SPD in ker po mojem mnenju planinski muzej lahko živi samo v sklopu z drugimi muzeji in ne kot samostojna in-

stitucija, saj lahko obiskovalec dobi kompletno informacijo o planinstvu samo v povezavi z drugimi dejavnostmi.

Drugi narodi so izredno ponosni na svoje planinstvo in na planinsko zgodovino. Na zadnjem srečanju treh dežel v Tolmezzu je avstrijski predsednik kot gost podaril domačino hišo, v kateri je bilo ustanovljeno Avstrijsko planinsko društvo, ob 125-letnici te organizacije, ki je bila pred kratkim in s katere je bil kajpada tudi televizijski prenos, pa je bila poudarjena identiteta Avstrije s planinci.«

Potem je dr. Strojnik nanizal tri možnosti, kakšen naj bi bil naš planinski muzej: »Prvič, če bi bil to slovenski planinski muzej ali muzej slovenskega planinstva, bi morali predstaviti tudi slovenske gore z rastlinstvom, živalstvom, glaciologijo itn.; to ne pride v poštev, ker imamo vse to veliko bolje že predstavljeno v prirodoslovnem, narodnem in drugih muzejih. Drugič, če bi bil to muzej planinstva, se pravi razvoj od Scopolija oziroma prvih pristopov na Triglav, bi bilo to že bližje našim predvidevanjem, kaj želimo. Tretjič, to naj bi bil muzej slovenske planinske organizacije, kjer bi začeli s predhodniki in pobudniki in šli prek leta 1893 do današnjih dni.

Planinska zveza Slovenije ni tako močna, da bi lahko imela svoj muzej s svojim denarjem in svojim kustosom. Planinski muzej moramo nasloniti na neko institucijo in mislim, da je izmed vseh muzejskih institucij v Ljubljani Mestni muzej najprimernejši.«

Podpredsednik Strojnik je še dejal, naj v tem bodočem muzeju ne bi bilo stalno razstavljeno vse, kar bi muzej premogel, ampak bi bile primernejše tematske razstave, na primer o jubilejih, planinskih kočah kot naši stavbni dediščini, odpravitstvu itd.

MUZEJ NAJ BO V LJUBLJANI!

Izjemno dragocen je bil prispevek častnega predsednika Planinske zveze Slovenije dr. Mihe Potočnika na okrogli mizi. »Z idejo o planinskem muzeju smo se pri osrednjem odboru SPD ukvarjali že med obema vojnama,« je dejal, »posebno zavzeto pa je pri tem sodeloval predsednik osrednjega odbora dr. Pretnar, ki je bil na čelu planinske organizacije od leta 1935 do 1945. Marsikaj je bilo že zbravnega, vendar je požar na Likozarjevi 10 v Ljubljani, kjer je bil sedež planinske organizacije, marsikaj uničil. Zelo smo bili veseli, da smo lahko tisto, kar se je ohranilo, prenesli na Mestni trg 10 v Mestni muzej.

Vedno smo vedeli, da brez prostorov, stroke in denarja ne moremo imeti muzeja. Že na nekaj skupščinah PZS je bil

sprejet sklep, da mora biti osrednji slovenski planinski muzej v Ljubljani, ki je središče Slovenije, kjer je sedež planinske organizacije in kjer je večina nacionalnih institucij. Ta sklep še ni bil prekljican in torej še vedno velja. Svojičas smo si predstavljali, da bi bil muzej lahko na ljubljanskem Gradu. Mislim, da lokacija na koncu koncev ni pomembna; le pri roki mora biti, da ga lahko obišče čimveč ljudi.«

Potem je govoril o zbiranju predmetov za bodoči muzej: najprej je treba priti do eksponatov in prostora, kjer naj bi bili razstavljeni, šele iz tega je seveda mogoče postaviti muzej.

»Odkar so planinski predmeti v prostoru na Mestnem trgu, smo nekatere stvari identificirali,« je dejal dr. Potočnik. »Tale razstava tukaj je začetek nečesa, kar naj bi poglajno akcijo. Neurejena zbirka v Mestnem muzeju zdaj še ni tako privlačna, da bi se na podlagi tega ljudje, ki imajo doma veliko opreme, slik in drugega planinskega gradiva, odločili to odstopiti muzeju. Dobiti moramo prostore, v katerih bi razstavili to, kar že imamo; ko bi ljudje, posebno starejši, ki take predmete imajo, to videli, bi jih nemara začeli dajati v to zbirko. Sicer se bo zgodilo to, kar se tudi že zdaj dogaja: ko stari planinci umrejo, v njihovem mlajšem rodu ponekod ni nobenega zanimanja za planinstvo in dediči stvari uničijo.

Ob začetni zbirki bi morali začeti od posameznikov in planinskih društev resno zbirati gradivo in do stoletnice SPD leta 1993 dobiti stalno muzejsko planinsko zbirko, osrednji slovenski planinski muzej. To bi bila lahko samostojna zbirka ali del drugega profesionalnega muzeja, ki bi ga s sodelovanjem planinskih društev in posameznikov dopolnjevali in spreminjali.

Sem za drugo ali tretjo Strojnikovo različico,« je dejal dr. Miha Potočnik. »Stroka naj bi takoj začela urejati gradivo, planinska organizacija pa naj začne od posameznikov in društev zbirati gradivo, ki ga je v Sloveniji veliko. Planinci lahko s svojim amaterskim delom veliko poagilitiramo in zberemo, nimamo pa denarja, prostorov in strokovnjakov, kar pomeni, da z lastnimi gmotnimi sredstvi muzeja ne moremo imeti.«

JAVNOSTI DOSTOPNO GRADIVO

Marjan Oblak, sedanji predsednik PZS, je za okroglo mizo dejal, da smo se skoraj dve desetletji zanašali na to, da bomo na ljubljanskem Gradu dobili ustrezne prostore. »Te zamisli nismo le opustili,« je rekel, »ampak smo nad počasnim urejanjem Gradu razočarani in ne vidimo hitre rešitve. Vendar je v naši organizaciji dovolj entuziastov, da bi lahko s

petih letih in treh mesecih, kolikor nas še loči od stoletnice planinske organizacije, gradivo zbrali in ga predstavili.«

Po njegovem mnenju bi že v naslednjih letih, že leta 1989, moral ta muzej ali zbirka dobiti svoj prostor v okolju Mestnega muzeja ali pa bo Mestni muzej samostojno, s pomočjo Planinske zveze ali kako drugače, pridobil druge prostore.

»Gre predvsem za to,« je dejal Marjan Oblak, »da je slovenska planinska zgodovina tudi dokaz razvojne poti slovenskega naroda iz tistih časov, ko smo vsi skupaj, tudi naši zamejci, živeli v tako imenovanem enotnem slovenskem kulturnem prostoru. Ker je ta zgodovina tako bogata, jo moramo imeti predstavljeno v stalni zbirki v primernih prostorih.«

Razložil je, kako in kam naj bi shranili predmete, ki so pomembni za slovensko planinsko zgodovino: v Narodni in univerzitetni knjižnici naj bi bili zbrani edinstveni izvorni dokumenti pisane besede o začetku in razvoju planinstva, tam pa bi bili na voljo vsakomur, a le na vpogled; drugi del pisane dokumentacije, knjige in revije, naj bi prevzela ena od splošnih knjižnic, da si jih bodo ljudje lahko izposojali; planinski arhiv naj bi še nadalje zbirala republiška arhivska ustanova, predmeti pa bi bili predstavljeni v muzeju.

Ob tem je izrazil željo, »da bi nam Mestni muzej skupaj s Kulturno skupnostjo mesta Ljubljana in Republiško kulturno skupnostjo pomagal tudi organizacijsko urediti predmete, ki jih imamo.«

UREDITEV PLANINSKE ZAPUŠČINE

Predstavniki Mestnega muzeja je povedal, da je slovensko planinstvo fenomen, ki zdaj ni ustrezno predstavljen, saj »moramo enega od temeljnih družbenih fenomenov za nacionalno identiteto in zgodovino Slovencev ustrezno muzeološko obdelati«. Povedal je, da imajo nekateri segmenti naše zgodovine svojo muzejsko obdelavo, pri čemer je omenil slovensko pomorstvo, gasilstvo in čebelarstvo. »To je bilo prvo izhodišče Mestnega muzeja, ko je sprejemal to gradivo v hrambo,« je dejal.

Nanizal je nekaj pogledov na to, kakšne bi bile lahko planinske zbirke, ena od možnosti pa bi bila, da bi bilo slovensko planinstvo ustrezno zastopano v različnih zbirkah in muzejih v regionalnih središčih. V Narodnem muzeju v Ljubljani, na primer, pripravljajo prerez zgodovine civilizacije na Slovenskem, v okviru tega celovitega in sintetičnega pregleda pa bi našlo svoje mesto tudi planinstvo. Vendar tako prikazano planinstvo ne bi v dovolj veliki meri ustrezalo vsem zahtevam in željam planincev in muzejske stroke. Druga mož-

nost bi bila, da bi planinstvo kot zaključen fenomen prikazali celovito na enem mestu. V tem primeru bi se lahko odločili za samostojen planinski muzej ali za posebno muzejsko zbirko pri kakšnem muzeju. Vedeti pa je treba, da sedanji čas in denarna sredstva verjetno ne zagotavljajo posebno velikih zagonskih sredstev za velik muzej.

Seveda pa je treba misliti tudi na arhivsko gradivo in knjižnico. Vse tri sklope bi bilo treba z muzejskega vidika celovito obravnavati, kajti vse troje sestavlja celoto, ki bi kompleksno obravnavala planinstvo.

Predstavniki Arhiva Slovenije je prepričan: »Muzealije sodijo v muzej, arhivarije v arhiv, knjige v knjižnico.« In s tega stališča bi bilo treba po njegovem mnenju razpravljati, da ne bi prišlo do zmešnjave. Vse tri inštitucije imajo redno odprta vrata za obiskovalce, v vseh treh je gradivo urejeno po vseh zahtevah stroke. Muzej bi sicer lahko imel priročno knjižnico, ni pa nujno.

Kar več udeležencev okrogle mize je razpravljalo o planinskem arhivskem gradivu, ki s smrtjo starih planincev pogosto konča na smetiščih in kot star papir. Del planinskega arhiva je Planinska zveza sicer že pred leti izročila Arhivu Slovenije, vendar številni planinci (tudi tisti, ki imajo v planinski organizaciji visoke funkcije) tega

Planine v sliki

V ponedeljek, 14. decembra 1987 je predsednik Slovenskega planinskega društva Celovec, Franci Kroplunig, odprl fotografsko razstavo »Planine v sliki«. Letošnja razstava, sicer že tretja tovrstna prireditev, gostuje v znani gostilni Pri Joklu v samem središču Celovca. Na anonimnem natečaju so zbrali 53 fotografij 15 avtorjev, od tega so večidel domačini, gostje so planinski fotografi iz Tržiča. Tematika na fotografijah zajema domače in tuje gore tja do Matterhorna, prosto plezanje in reševalno tehniko, floro ter naravne posebnosti. Avtorje odlikuje svež pristop v iskanju motivov, opazno je zavestno odklanjanje stereotipnih in šablonskih prijemov. Predsednik SPD je poudaril, da je namen razstave tudi ta, da bi neplaninci z ogledom fotografiranih naravnih lepot začutili željo po obiskovanju gorskega sveta. Zaželeno je, da bi številni nakupovalci iz Slovenije na Koroškem kdaj pa kdaj pogledali ali obiskali tudi kakšno kulturno prireditev. Na Koroškem niso le trgovine, ampak cel kup bogate kulturne dejavnosti, ena teh je tudi razstava planinske fotografije.

Janez Bizjak

ne vedo. Tako je ogromen del arhiva še vedno v zasebnih stanovanjih in so ga »upravljalci« ali skrbniki pripravljani takoj »preseeliti« v Arhiv — zdaj, ko vedo, da se tako ne bo izgubil pri neznanih zasebnikih ali med starim papirjem.

Vprašanje je tudi, ali se društveni arhivi z novo organizacijo zbiranja tega gradiva ne bodo razgubili na različne konce, ko bi pomembnejše gradivo prevzela Arhiv in muzej, manj pomembno pa bi ostalo doma. Kot so menili razpravljalci, do tega ne bi smelo priti, kajti posamezne zbirke morajo ostati celote, ker bi sicer močno okrnili njihovo dokumentarno vrednost.

IMATE PREDMET ZA MUZEJ?

Hkrati z zbiranjem gradiva, tako muzejskega kot arhivskega, pri čemer bo izdatno pomagala stroka, bo treba poiskati ustrezen prostor za bodoči muzej, da bi v njem razstavili tako predmete iz sedanjega skladišča na Mestnem trgu kot novo pridobljene eksponate. Ena izmed možnosti bi bili pritlični prostori v Zoisovi hiši na Bregu ob Ljubljani, ki jih zdaj zaseda trgovska organizacija kot poslovne prostore za svojo propagandno dejavnost, čeprav so stari deli Ljubljane namenjeni predvsem kulturni, specializirani trgovski in gostinski dejavnosti. Ti prostori bi vsekakor ustrezali, saj se je med drugim zanje zanimal tudi že Prirodoslovni muzej, da bi v njih predstavil Zoisovo mineraloško zbirko.

Bila pa so tudi mnenja, naj bi osrednji slovenski planinski muzej uredili v kakšnem od krajev ali mestec v okolici Ljubljane, kje pod gorami, vendar je večina razpravljalcev temu predlogu nasprotovala.

»Imam očetov akvarel Triglavskega pogorja, star kakšnih sto let, ki bi ga rad odstopil za bodoči muzej. Oče, ki je bil učitelj na Grabnu v Ljubljani, bi bil prav zadovoljen, da bi to delo viselo v planinskem muzeju,« je pred koncem okrogle mize, ki je trajala dobri dve uri, dejal eden od udeležencev.

Odgovor njemu in vsem drugim, ki bi želeli oddati predmete s planinsko vsebino bodisi zato, ker niso več navezani nanje, bodisi zato, ker želijo, da bi jih poleg njih videl najširši krog planincev, je naslednji: gradivo zbirajo v Mestnem muzeju na Mestnem trgu 10 v Ljubljani, informacije o tem pa dajejo v Mestnem muzeju in v Planinski zvezi Slovenije. Vsak, ki bo oddal predmet za bodoči muzej, bo dobil potrdilo, premišljujejo pa tudi še o drugih možnostih, da bi bili darovalci vidno trajno vpisani v tisti del slovenske planinske zgodovine, ki se imenuje osrednji slovenski planinski muzej.

SPOMINSKA PLOŠČA NARAVOSLOVCU BELSAZARJU HACQUETU

DRUGOPRISTOPNIK NA TRIGLAVU

Na Gornjem trgu pod Ljubljanskim Gradom, kjer je imel pred dobrimi dvesto leti anatomsko učilnico, je dobil slavni Belsazar (ali po domače Baltazar) Hacquet spominsko ploščo. Kot je na slavnostni otvoritvi dejal predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti akademik prof. dr. Janez Milčinski, pa »je z danes odkrito ploščo obeležena samo ena med mnogimi Hacquetovimi dejavnostmi, samo eno med raziskovalnimi zanimanji, ki se jih je — večinoma z velikim uspehom — lotevala ta nemirna in hkrati nekoliko tajinstvena osebnost«.

»Skoraj si ni mogoče misliti,« je nadaljeval akademik Janez Milčinski, »da se en sam, pa čeprav genialni človek suvereno giblje v tako različnih znanostih in strokah, kot so geografija in veterina, botanika, etnografija, geologija in mineralogija. Za brezobzirno nastopaštvo bi ocenili drznost, s katero se vojak, za nekaj časa tudi mornarski učenec, preprosto loti kirurgije, čeprav pred tem še nikoli ni služil pod Eskulapovo zastavo; »ker pa se s kirurgijo ukvarja vsaka stara baba«, se je štel za upravičenega, da se z njo lahko ukvarja tudi sam.

»NAŠ« VELIKI MOŽ

Tudi za druge smeri svoje dejavnosti se Hacquet nikdar ni redno izobraževal, ni poslušal javnih predavanj, marveč se je — tako pravi sam — učil iz dobrih knjig. Kirurgijo pa je usvajal pretežno v praksi: kot vojaški kirurg francoske, angleške, pruske in avstrijske armade. Navzlic tej nenavadni študijski karieri je vendar dosegel visoko znanje in ugled, tako da je na medikokirurškem liceju v Ljubljani postal profesor anatomije, fiziologije, kirurgije in babištva in da je tri leta pozneje prejel zdravniško diplomu Cesarske naravoslovne akademije Leopoldina in bil sprejet za njenega člana, kar upravičeno velja med naravoslovci za redko in izredno počastitev.

Takšnih odlikovanj je Hacquet prejel še mnogo: članstva znanstvenih društev in akademij, ponudbe za profesuro na uglednih medicinskih fakultetah. Obiskovali so ga člani vladarskih hiš. Leta 1772, šest let po prihodu k nam, je postal član Cesarske kmetijske družbe s sedežem v našem mestu; dve leti pozneje je postal stalni tajnik te družbe in ostal na tem položaju do odhoda iz Ljubljane leta 1787. Ne brez škodoželjnosti navaja, da je po

njegovem odhodu ta slavna družba ugasnila. Da pa je članstvo v njej visoko cenil, dokazuje posvetilo v prvi Oriktografije, v katerem izrecno omenja spremem v kmetijsko družbo.

Dobrih dvajset let je Belsazar Hacquet živel in deloval v Idriji in Ljubljani. Obhodil je naše gore, bil je med prvimi pristopniki Malega Triglava, raziskoval in opisoval je bogastvo in posebnosti slovenske dežele in se je pri nas očitno čutil domačega. Saj govori v uvodu Oriktografije o »Erdbeschreibung unseres Landes« in o »unser Landsmann Florianschitsch« (Florjančič), da ne ponavljamo ganljivega posvetila na čelu knjig oriktografije »... iz ljubezni proti eni deželi«. Tudi na naši slovenski strani so ga šteli za svojega. Avgust Pirjevec ga je leta 1927 kratko in malo uvrstil v svojo zbirko »Slovenski možje«.

Vendar se je temu tajinstvenemu in nemirnemu možu pri nas nekaj zamerilo. V lastnem življenjepisu je za časa odhoda iz Ljubljane leta 1787 potožil o neljubih doživljajih na Kranjskem, ki jih je bil v dvajsetih letih deležen s strani »bigotnega, nekultiviranega, zlobnega prebivalstva«.

Danes, dvesto let pozneje, se lahko brez užaljenosti nasmehnemo Hacquetovi zamerljivosti. Grenka beseda pač ne more skaliti priznanja in spoštovanja, ki ga izkazujemo velikemu iskalcu — ljubitelju naše dežele. Naj bo današnja slovesnost znak sprave in občudovanja. V imenu Slovenske akademije znanosti in umetnosti, ki je na neki način dedič kmetijske družbe, pa še akademije naravoslovcev Leopoldina, se klanjam Hacquetovemu spominu.

PRVI NASVETI ZA PLANINCE

Akademik Milčinski kajpada ni mogel podrobneje opisati vseh Hacquetovih dejavnosti in je zato njegovo udejstvovanje v naših gorah le omenil. Dr. France Malešič je zato v Delu posebej nanizal nekatere od Hacquetovih dejavnosti v gorah. Takole piše dr. Malešič:

»Po pravici ga imenujemo tudi Saussure vzhodnih Alp po njegovem rojaku in sodobniku, ki je zaslužen za prvi vzpon na Mont Blanc in odkrivanje Zahodnih Alp. Hacquet je prav tako vztrajno raziskoval vzhodne Alpe in pisal o njih. Pri nas je bival 20 let, se že 1777 povzpel na Mali Triglav, spodbudil domačine, da so naslednje leto kot prvi prišli na Triglav in prišel nato še sam kot drugi dvakrat nanj, kar so bila brez dvoma smela alpinistična dejanja. Večkrat je obiskal tudi Kamniške in Savinjske Alpe in kot prvi zapisal domače ime Grintovci pa tudi kamniško mestno ime zanje — Kamelske planine.

Obvladal je slovenščino in jo v svojih spisih imenuje »naš jezik«, dosledno je

Spominska plošča, vzidana v pročelje hiše na Gornjem trgu 4 v Ljubljani

Foto: Carmen Narobe

uporabljal domača imena. Slovencem je bil očitno naklonjen, grajal pa je njihovo praznoverje, predsodke in vraže. Na Kranjskem je doživel »mnogo zoprnosti med pobožnjaškim in neomikanim ljudstvom in mu je bilo življenje večkrat v nevarnosti«. Vendar pa na primer za Ziljane piše, da so »pobožni brez posebnega čustvovanja. Hité pač kot romarji na svete Višarje, sveta gora jim je često samo v zabavo, zlasti mladini, ki se v nekaj urah povzpne na goro, nato pa se na koristni deski (verjetno nečke) po tanki travi v dvajsetih minutah podrsa v dolino. Ta vožnja ni brez nevarnosti. Veselost pri tem slovenskem ljudstvu je splošna.«

Kot izkušen gornik se je upravičeno pri-toževal čez razne popotnike, »ki jih je mnogo pisalo o Alpah, niso se pa potrudili, da bi se povzpeli na vrhove, zato so pisali namesto koristnih poročil le poetične opise, domačine pa presajali v zlato dobo človeštva, kakor da žive v največji nedolžnosti, čemur sem večkrat prikazal nasprotno.«

Zamislil si je tudi odličen taktični načrt vzpona na Grossglockner. Po skoraj 40 letih izkušenj je napisal prva zares uporabna Navodila, kako je treba pohode na gore pripraviti in uravnati. V njih so tehtni in še danes veljavni nasveti o opre-mi, hoji, kršljivosti in zapovedi, naj potnik svojega vodnika brezpogojno uboga. Poleg tega pa vsebujejo tudi stvari, ki

nam danes zvane predvsem kot hudo-mušne zanimivosti:

Najprimernejša višina gorolazca je 5 do 5 in pol čevlja (155 do 170 centimetrov), ker daljši hitreje izgubi ravnotežje in se prelomi, biti mora neoženjen, »sicer pri ločitvi utрпи dosti svojega poguma, dolgotrajna in pogostna odsotnost moža ima za posledico, da se lepi spol navzame mišljenja, kakršnega so bile poljske dame za kralja Boleslava II...«. Opusti naj tobak, vino in mehko posteljo. Najbolje je, da ima belega konja ali serca, ki ga ob vrnitvi najlaže najde. Zaradi roparjev naj ima popotnik namesto gumbov nekaj z usnjem obšitih zlatnikov, ker mu roparji suknič navadno puste.

Morda prav te podrobnosti najlepše kažejo širokosrčnost in radoživost Belsazarja (ali Baltazarja) Hacqueta, svetovljana, ki je dobršen del svojega bogatega življenja posvetil našim ljudem in goram.«

NEMIRNI DUH

Belsazar Hacquet se je rodil leta 1739 ali 1740 v mestecu Le Conquet zahodno od Bresta v Bretoniji; bil je torej Bretonec

in so ga krstili za Belsazarja, pozneje pa so mu nekateri pofrancozili ime v Balthazar — in pod tem imenom smo ga doslej večinoma poznali tudi Slovenci. Nemiren duh, kakršen je bil, je služboval v Pragi, se od tod napotil prek Poljske v Carigrad, zbolel v Besarabiji za kugo, opustil nadaljnje potovanje v Turčijo in odšel k prijatelju na Erdeljsko, kjer je ostal pol-drugo leto, nato pa se je prek Madžarske napotil na Dunaj. Tam so ga sprejeli v državno službo, na njegovo željo pa so ga poslali za rudniškega zdravnika v Idrijo. Kot rudniški kirurg je bil v Idriji od leta 1766 do 1773, nato pa do leta 1787 kot profesor anatomije in porodništva v Ljubljani.

Menda ni slovenske pokrajine, ki je Hacquet ni obiskal. Bil je na Kumu in v Čabru, predvsem pa pogosto v Bohinju, od koder je zlezal na marsikatero goro.

S spominsko ploščo, ki so jo vzdali v pročelje hiše na Gornjem trgu 4 v Ljubljani, smo Slovenci pokazali, kako znamo ceniti in biti hvaležni velikim ljudem (pa čeprav niso čisto »naši«), ki so živeli med nami.

PRIJATELJU EVGENU LOVŠINU V SLOVO

BOGATA ZAPUŠČINA VELIKEGA PLANINCA

DR. MIHA POTOČNIK

Osmrtnica v »Delu« dne 12. decembra 1987 nam je sporočila, da je v 92. letu starosti umrl prof. Evgen Lovšin, višji predavatelj na ekonomski fakulteti v pokoju, planinski pisatelj in preporodovec. Pokopali so ga v najožjem družinskem krogu na ljubljanskih Žalah.

Z njim je odšel eden od najbolj markantnih in kulturnih slovenskih planincev. Naključje je hotelo, da se je rodil istega leta 1895 kot naš Planinski vestnik. Kar simbolično je, da je bil Evgen Lovšin eden izmed Vestnikovih najmarljivejših sodelavcev, saj je vanj začel pisati leta 1937 ter mu ostal zvest vse do zadnjih dni. Bil je 22 let delaven in ustvarjalen član uredniškega odbora, kot pisec pa je vanj prispeval več kot 40 obsežnejših in zanimivih razprav, zapisov in študij.

O njegovem bogatem življenju in delu sta obširneje pisala urednik Tine Orel »Srečanje z Evgenom Lovšinom — pri sedmem milniku« (P. V. 1965/9) in Stanko Hribar (P. V. 1976/1) ob Lovšinovi osemdesetletnici. Za 90-letnico se ga je Vestnik spomnil, ko je poročal o vsakoletni počastitvi planinskih jubilarov (P. V. 1986/2). Sicer pa je Evgen Lovšin leta 1981 sam skrbno zbral v zajetni mapi svoje »delo

in ocene«. Zato tukaj lahko povzamem le nekaj najvažnejših in najbolj značilnih podatkov:

Evgen je bil izredno marljiv in temeljit pisec. Napisal je množico strokovnih razprav, študij in člankov z različnih ekonomskih področij.

Nas tukaj zanima predvsem njegovo planinsko delo, za katerega mu te dni ob slovesu dolgujemo posebno zahvalo v prepričanju, da bo s svojimi knjigami še dolgo ostal med nami.

Naštejmo samo najboljše dela, planinske knjige, ki pričajo zanj in za njegove zasluge:

— V Triglavu in njegovi soseščini (prva izdaja ob 50-letnici ustanovitve Slovenskega planinskega društva, druga izpopolnjena leta 1946) — »prava enciklopedija čustvenih in umskih vzgibov« (Tine Orel).

— Gorski vodniki v Julijskih Alpah (Planinska založba, 1961) — delo, ki je zahtevalo ogromno potrpežljivega in natančnega zbiranja gradiva.

— Triglav — gora in simbol (Mladinska knjiga, 1979 — v počastitev 200-letnice prvega vzpona štirih srčnih mož iz Bohinja na Veliki Triglav (soavtorja še Stanko Hribar in dr. Miha Potočnik).

— Valentin Stanič (monografija — Planinska zlažba, 1956).

Za podobo Evgena Lovšina sta poleg strokovnega pisanja in predavateljstva na Ekonomski fakulteti v Ljubljani nadvse značilni še vsaj dve potezi:

— Njegovo delovanje v naprednem slovenskem »Preporodu«, kjer je bil od leta 1912 do 1914 predsednik, zaradi česar so ga avstroogrške oblasti zaprle in preganjale, to pa je popisano v njegovi knjigi »Preporodovci proti Avstriji«; potem pa je za to Avstrijo kot politično sumljiv (politisch verdächtig) moral na soško fronto, kjer je bil na Oslavju nad Gorico ranjen.

— Velika navezanost na rojaka — pesnika Otona Župančiča. (Lovšinova mati Fanika, roj. Mihelič, je bila doma iz pesnikove rojstne hiše.) O Otonu Župančiču je pisal v Vestniku (»Oton Župančič in narava, posebej njen gorski svet« P. V. 1972/3), potem pa še knjigo »Rod in mladost Otona Župančiča«.

Evgen Lovšin je planinstvo vedno in predvsem pojmoval in doživljal kot kulturno udejstvovanje, kot sestavni del narodove duše in srca in kot del na pokrajino vezane naše tisočletne usode.

Tako tudi ni čudno, da je s svojim deležem 50 000 din (enak delež je vložil tudi dr. Stanko Tomižšek, Metod Badjura pa svojo idejo in filmsko kamero z vsemi potrebnimi pritlikinami) omogočil snemanje in dokončanje drugega slovenskega celovečernega filma »Triglavske strmine« (premiera leta 1932).

Kot član banovinskega sveta takratne Dravske banovine je bil eden od najzaslužnejših pobudnikov in uresničevalcev v prizadevanjih za izgradnjo Narodne univerzitetne knjižnice (NUK). Njegov levi delež sta mu v posebnih zahvalnih pismih priznala takratna univerzitetna rektorja dr. Slavič in dr. Ramovš (1934).

Seveda je Evgen zelo veliko in rad obiskoval naš gorski svet, predvsem Julijce, največ z našo »zlato navezo«, Jožom Čopom, dr. Stankom Tomižškom in menoj. Med drugim smo bili že leta 1931 skupaj na obisku Matterhorna.

Že leta 1924 pa je kot izvrsten telovadec Sokola sodeloval v jugoslovanski telovadni reprezentanci na VIII. olimpiadi v Parizu.

Ob okupaciji se je kot napreden patriot že zgodaj vključil v Osvobodilno fronto in za to po vojni prejel posebno priznanje Skupščine mesta Ljubljana »za udeležbo v organiziranem osvobodilnem delovanju«.

Po vojni je bil sprva (1945—1947) delegat Ministrstva za industrijo in rudarstvo LR Slovenije v Trboveljski premogokopni družbi (danes bi se temu reklo: generalni direktor), nato pa predavatelj na Ekonomski fakulteti vse do svoje upokojitve.

Dobil je številna visoka državna odlikovanja, pa tudi srebrni in zlati odličji Planinske zveze Slovenije in Planinske zveze Jugoslavije.

Kot upokojenec je veliko pisal in snoval ter bil živo povezan z vsem, kar se je dogajalo v slovenski družbi in posebej še v planinski srenji. Ob svoji 80-letnici je na seji uredniškega odbora P. V. dejal: »... mi še vedno več načrtov roji po glavi, kakor jih je spričo neogibnih naravnih zakonov moč uresničiti«.

Tako se je pač zdaj zgodilo tudi to poslednje.

Z vsako smrtjo prijatelja, tovariša, gorskega znanca pa je tudi mene manj...

Alpinizem je skupek vsega delovanja in stremjenja v visokih gorah. To delovanje je športno, estetično, etično. Slednje pripelje do formiranja posebnega svetovnega nazora. Izvaja se v družbi z vedami o alpski naravi in alpskem higieničnem, gospodarskem in socialnem življenju in v družbi z umetnostjo ter poezijo, ki ima za predmet Alpe in druge visoke gore. Alpinistika pa je gorski šport, torej samo del alpinizma.

Glede na te definicije se vprašamo, ali je gorski šport (alpinistika) za alpinizem bistvene važnosti. Ali je alpinizem mogoč samo na seji, v knjižnici, za pisalo mizo — v zvezi s katero koli vedo ali umetnostjo, samo da so predmet visoke gore? Menimo, da je osebno obiskovanje gor pravemu alpinistu neobhodno potrebno in da je za globlje spoznavanje katere koli stroke, ki so ji predmet visoke gore, osebno doživetje bistvene in neobhodne važnosti. Alpinizem vsebuje oboje: doživetja in študije.

Evgen Lovšin:
V Triglavu in v njegovi soseščini

CIRIL PRAČEK, BLOUDKOV NAGRAJENEC:

ŽIVLJENJE MI POMENI GIBANJE

DRAGICA MANFREDA

»Bloudkova nagrada je najuglednejše priznanje za slovenskega športnika. To je slovenska Nobelova nagrada za šport,« so bile besede 74-letnega Cirila Pračka, smučarja, gorohodca, gorskega reševalca, atleta, trenerja in ne nazadnje tudi publicista, edinega Gorenjca, ki je dobil letos Bloudkovo nagrado. »Svoje življenje sem povsem podredil športu, šport pa pravzaprav eni sami panogi — smučanju, saj sem večino športnih dejavnosti gojil zaradi ohranjanja kondicije, ki sem jo potreboval pri smučanju.«

Že v otroški dobi se je pričel ukvarjati z gorohodstvom in smučanjem, saj se mu je v Bohinju, kjer je preživel prva otroška leta, vse to kar ponujalo. Z bratom in sestro se je potepal po bohinjskih gorah in to navdušenje za gore je Cirilu Pračku ostalo vse življenje, prav tako pa tudi smučanje, ki ga je zamikalo že kot 6-letnega fantiča.

»Dneve in dneve sem opazoval smučarje, ki so se spuščali po lepih bohinjskih travnikih in posledje oče ni imel pred menoj miru vse dotlej, dokler mi ni naredil prvih smučk.«

Seveda so bili to le 50 centimetrov dolgi bukovni plohci, z navadnim jermenčkom pripeti na Cirilove noge. Za palice pa sta mu služila držaja za metlo. Ker je bilo doma sedem otrok, je seveda podedoval le stare čevlje od starejšega brata.

Z GORAMI POVEZANO SMUČANJE

— Kakšni so bili vaši prvi uspehi na teh smučeh?

»Imel sem izredno veselje do gibanja in cele dneve sem preživel na smučeh. Zato sem bil močan in utrjen, kar je za smučanje pomembno. To se mi je v prvih tekmah s sosedovimi otroci seveda zelo poznalo. No, prišlo pa mi je močno prav tudi potem, ko smo se preselili na Jesenice in sem navezal stike s Skalaši.«

— Torej s Čopovo skupino?

»Ja; sprva so mi bili le vzorniki, kmalu pa tudi tovariši v gorah. To so bili Joža Čop, Matevž Frelih, Albin in Karel Čop ter drugi. Tedaj, pri mojih petnajstih letih, je Albin Čop že lepo obvladal paralelni zavoj in seveda sem ga poskušal posnemati. Bil nas je poln Črni vrh, Rožca, Pustov rov, Marklnova planina... zlasti ob nedeljah. Moji vrstniki so bili tedaj že dobri smučarji in v začetku sem bil med njimi najslabši, z močno voljo pa sem se tudi sam prebil naprej. Prvo tekmo v sla-

lomu je organizirala jeseniška Skala februarja 1931 na Črnem vrhu. Tedaj sem startal na prvem slalomu na Jesenicah, ki je bil hkrati tudi moj prvi slalom, imel pa sem številko 1. Dosegel sem prvo mesto.«

— Torej vam je že prva tekma povsem uspela?

»Seveda, in to me je močno spodbudilo in pričel sem brez prestanka vaditi. Kmalu je Skala ustanovila svoj smučarski odsek in njegov član sem bil tedaj vse do svetovne vojne. V njem so bili tedaj najboljši jugoslovanski smučarji Emil Žnidar, Hubert Heim, Jože Novak, bratje Švabi, Alojz Katnik, Pavel Lukman in še veliko drugih, vendar so mi ušli iz spomina.«

Ciril Praček je dosegel vrsto smučarskih priznanj. Naj naštejemo le nekatera: Bloudkova plaketa, Bloudkova nagrada, Gregorčičeva plaketa, zlati znak jugoslovanske smučarske zveze, zlati znak slovenske smučarske zveze, zlati znak PZS, zlati znak PZ Jugoslavije, plaketo za 7. mesto na svetovnem prvenstvu v slalomu v Zakopanah in za 14. mesto na olimpiadi v Garmischu 1936. leta. Za to olimpiado je bil že pomočnik trenerja Avstrijca Franca Hererja. Uspešno pa se je udeležil še olimpiade v St. Moritzu.

»Olimpiada v Garmischu je bila živa reklama za nacionalsocializem. Tedaj so se

Ciril Praček: »Tisti, ki je hotel smučati, je moral biti v mojih časih tudi gornik.«

Nemci izredno potrudili, da so pokazali vso moč svoje organizacije. Ostala pa so mi v spominu srečanja s tedanjimi odličnimi tekmovalci — Sonjo Henie v drsanju, s skakalci, slalomisti. Tedaj je bil v tekih na 50 km France Smolej odličen deseti, dobra sta bila tudi ljubljanska skakalca Palme in Šraml.«

— Smučanje je torej imelo v vašem življenju absolutno prednost.

»Ne. V tistih pionirskih časih je bilo smučanje vedno povezano s pohodi v gore. Danes se to močno ločuje, še celo v plezariji so ogromne razlike. Tisti, ki je hotel smučati, je moral v tistih časih biti tudi gornik, saj sicer ni prišel na vrh. Žičnic ni bilo, zato smo bili ista družina eni in drugi.«

— Kaj pa vam je iz gorskih doživetij ostalo najbolj v spominu?

»V 40 letih sem bil samo pozimi 350-krat na Kredarici. No, danes grem le poleti, in to običajno samo do Staničeve kočje, saj me poškodba kolka ovira pri hoji. Za seboj imam okrog 500 plezalnih vzponov. Izredno sem si zapomnil dve reševalni akciji, ki sta me živčno povsem uničili. Iz Špika smo morali v 24 urah spraviti štiri plezalce iz stene kljub temu, da je bila strahotna nevihta vseh 24 ur in da reševanja nismo v tem času niti za hip prekinili. Drugič pa smo šli na poizvedovanje za tremi plezalc, ki so prvič preplezali Čopov steber pozimi. To so bili Stane Belak, Tone Sazonov in Aleš Kunaver, ki so se pri tem znašli v hudem snežnem neurju. To je trajalo domala ves teden. Okrog 30 reševalcev je odšlo iz Bohinja. Novega snega je tedaj zapadlo več kot tri metre, akcija je trajala skoraj štiri dni, snežiti pa ves čas ni nehala. Najbolj smo trpeli zaradi strahu pred grozečimi plazovi, saj v megli in metežu nismo dosti videti. K sreči se je akcija za vse srečno iztekla.«

ŠPORT KOT NAČIN ŽIVLJENJA

— Vaši uspehi segajo celo na področje atletike.

»Z lahko atletiko sem se ukvarjal le kot z dopolnilnim športom. Startal sem v deseteroboju in maratonu, v teku okrog Ljubljane je jeseniška ekipa dvakrat ali trikrat zmagala. Moja glavna panoga pa so bili meti, zlasti kopja, kjer sem dosegel 50 metrov, kar je bil za jeseniške razmere tedaj, med drugo svetovno vojno, uspeh. Danes je drugače, saj je ta razdalja že enkrat večja. Vendar je meni vse to pomenilo le ohranjanje kondicije.«

— Počeli ste ogromno reči. Kako ste vse to usklajevali s poklicem?

»V glavnem sem življenje posvetil le športu, poklic pa sem imel le za zagotovitev eksistence in nič več. Življenje mi je po-

Priznanje za Tadeja Slabeta

V Nazarjih so 20. novembra slovesno podelili najvišja priznanja leta 1987 za dosežke v slovenski telesni kulturi; podelil jih je predsednik Telesnokulturne skupnosti Slovenije in njene žirije za podeljevanje Bloudkovih nagrad in priznanj Andrej Brvar.

Med prejemniki sedmih nagrad je tudi Ciril Praček z Jesenic, ki je prejel to visoko priznanje za dolgoletno delo v smučanju in alpinizmu, kot publicist in gorski reševalec.

Med prejemniki sedemnajstih plaket je tudi Tadej Slabe iz Ljubljane, ki je plaketo prejel za vrsto izjemnih alpinističnih dosežkov v slovenskih, jugoslovanskih, evropskih in avstralskih gorah. Spomniti velja, da je Tadej Slabe prvi slovenski (in jugoslovanski) prosti plezalec, ki je splezal smer desete težavnostne stopnje in s tem pravzaprav stopil med elito svetovnega prostega plezanja. Tako je z njim (in pozneje še z drugimi plezalc) naše plezanje ob vrhunskih dosežkih v klasičnem alpinizmu in himalajizmu zdaj tudi v vrhu svetovnega prostega plezanja.

menilo gibanje, rad sem skakal v vodo, gojil orodno telovadbo in akrobatiko. Vse to predvsem zaradi kondicije v gorohodstvu in smučanju.«

— Aktivni ste še danes. Kaj počnete najraje?

»Smučanju se ne morem odpovedati. Še vedno grem v Planico, Kranjsko goro ali na Črni vrh, seveda pa se peljem z žičnico. Vendar pretiravati ne morem več. Včasih sem užival v trdem snegu, danes pa obvladam le še pršič.«

— Spremljate uspehe naših smučarjev?

»Ponosen sem na razvoj v slovenskem smučarskem športu, tudi v smučarskih tekih, ne le v alpskem smučanju. Upam, da tega razmaha gospodarska kriza ne bo ogrozila. Mladim smučarjem bi položil na srce, da dobrega tekmovalca res naredi tehnika, vendar pa tudi trdo delo, in sicer ne le treningi na snegu. Neprestano gibanje, torej nenehno športno življenje, in kar se drugih reči tiče zelo zmerno življenje, so edino resno zagotovilo, da bodo prišli do svojega življenjskega cilja. Šport ni le trening, je način življenja...«

REKORDNO PRELUKNJANI JULIJCI

JURE ANDJELIČ

Takoj ko junija na pobočjih Pršivca nad Bohinjskim jezerom pobere sneg, se tam začne jamarska raziskovalna sezona, ki traja vse do pozne jeseni. Za jamarje je to območje še posebno zanimivo, saj smo tam raziskali že vrsto globokih jam, med njimi 776 metrov globoko Brezno pri Gamsovi glavici, ki je bilo nekaj časa najgloblja jugoslovanska jama. Šele pred dvema letoma je izgubila prvenstvo: v Durmitorju v Črni gori so tuji jamarji raziskali 898 metrov globoko Jamo na Vjetrenim brdima. Od takrat se slovenski jamarji — in še posebno člani Društva za raziskovanje jam Ljubljana, ki veliko delamo prav na pobočjih Pršivca — močno trudimo, da bi ta rekord presegli, kar pa ni čisto preprosto.

Pri večini športov zadostuje za uspeh dober trening, pri jamarstvu pa ni tako. V alpinističnem udejstvovanju, s katerim lahko primerjamo jamarstvo, steno vidimo in si lahko ustvarimo vsaj približno podobo o težavnostih v njej, jame pa so skrite očem in jih moramo najprej sploh najti. Nikoli ne vemo, kje potekajo podzemni rovi in kakšni so, vsi rovi tudi niso prehodni za človeka ali pa se je treba na koncu rogov potapljati v sifone, da bi lahko še naprej sledili jamskemu rovu.

Eden od podatkov, ki jih imamo vedno na voljo, je globinski potencial jame. To je višinska razlika med vhomom v jamo in vodnimi izviri v dolini, saj je verjetno, da voda, ki je izdolbla brezno, teče skozenj in pride na dan v dolinskem izviru. Na Pršivcu znaša ta potencial več kot tisoč metrov, kar pomeni, da so tod vsaj v jugoslovanskem merilu možni globinski rekordi.

V Breznu pri gamsovi glavici nam je prehod zastavil skalni podor, zato smo poskusili v drugih jamah. Tako smo raziskali 592 metrov globoko Majsko jamo, kjer nam je napredovanje v globino zaustavil sifon, v Breznu Martina Krpana pa nas je podobna ovira ustavila že v globini 453 metrov.

Lanskoletne raziskave so bile usmerjene v novo odkrito Cefizljevo jamo, kjer smo z velikimi težavami prodrli do globine 365 metrov. Ta jama se nadaljuje s še nepreiskanim vsaj 40-metrskim breznom. Drugo večje odkritje je bila Botrova jama, kjer smo v petih spustih dosegli globino več kot 500 metrov, tudi v tej jami pa je ostala pot odprta.

V začetku lanskega novembra smo se odločili, da raziskave tega leta zaključimo

in iz obeh jam pobereмо vrvi, kajti v hribih je že kar malo dišalo po snegu. Tako smo 7. novembra še zadnjič v letu naskočili podzemlje Fužinskih planin.

TRI SKUPINE ZA DVE JAMI

Poldne je. Posedamo pred Gamsovo in prežvekujemo. Nobene prave raziskovalne vneme ni. Presedamo se in prestavljamo. Vsak si želi čimveč žarkov sramežljivega novembrskega sonca, ki nikakor ne zmore toliko toplote, da bi nas tam zgoraj pošteno ogrelo.

Dve uri pozneje še vedno vztrajamo, vzrok za to pa naj bi bil Sabla, ki — kot vedno — zamuja. Začenjam se spraševati, ali bomo danes sploh šli v jamo. Za ekipo, ki bo šla v Cefizla, ne bo težav: Jana bo vodja, z njo bosta šla še Giovanni in Pestotnik. Imeli bodo lahko delo: spustili se bodo do brezna Pink panter v globini 160 metrov in vso kramo potegnili iz jame. Največ šest ur dela bo. Lahko bi se že odpravili pa se nobenemu ne ljubi na planino Viševnik po vodo. Lenuhi!

Skupina, namenjena v Botrovo jamo, previdno molči. Že če bi jamo samo razopremili, bo garanje, v okrnjeni zasedbi pa si o kakšnem raziskovanju ne upamo razmišljati.

Ko najmanj pričakuješ, pride odrešitev. Sabla tudi tokrat ni izneveril, z njim pa je še Grega, kar močno spremeni situacijo.

Naslednje odločitve sprejemamo po hitrem postopku, kajti sence smrek in macesnov se vidno daljšajo, kot da bi hotele reči: »Podvizajte se, poletje je minilo!« V nekaj minutah je vse jasno: danes pojdemo v Botrovo trije, poleg mene še Grega in Sabla, jutri, čez kakšnih dvajset ur, pa se nam pridružijo še Čebeluh, Pac in Toto, ki bodo pomagali vleč štrike iz jame.

Pri šotorih Čebeluh že stika za kantami: s Pacom bosta prinesla vodo z Viševnika naravnost pred Botrovo, Grega in Sabla pa sta že odšla tja. Sam vržem iz nahrbtnika spalno vrečo in zreduciram hrano. Z opremo sem zadovoljen, le škornji so pošteno zdelani: guma je na več mestih preperela in desni škorenj ima v višini gležnja nekaj centimetrov dolgo luknjo. To mi kajpada ni niti malo všeč, saj dobro vem, kaj pomenijo mokre noge v alpskih jamah, če preživiš v njih dvajset ur ali še več. Toda zdaj nič ne morem: na to, da potrebujem nove, bi moral misliti v Ljubljani.

POPOLNA BOJNA OPREMA

Pol ure jo počasi čez drn in strn maham proti Botrovi jami. Gozd, globoke škraplje, prelomi, udornice. Kakšen razbit svet! Še nikoli nisem v tako pozni jeseni hodil tod. Macesni so se osuli, trava se je čisto posušila. V višinah nad dva tisoč metri se v senčnih legah vidijo krpe pravega snega. Nebo je temno modro in brez enega samega oblaka. Pobočje, po katerem hodim, je že globoko v senci. Hladno postaja. Ponoči se bo ohladilo krepko pod ničlo.

Vsakokrat, ko pridem pred vhod v Botrovo, moram ugotoviti: to je konkretno brezno, kakšnih dvajset metrov dolga in nekaj metrov široka odprtina v prelomu, čez sredino pa počez ležeča velika smreka, ki jo je podrl kdo ve kateri vihar. Čisto na koncu razpoke je vrh, ki izginja v globini.

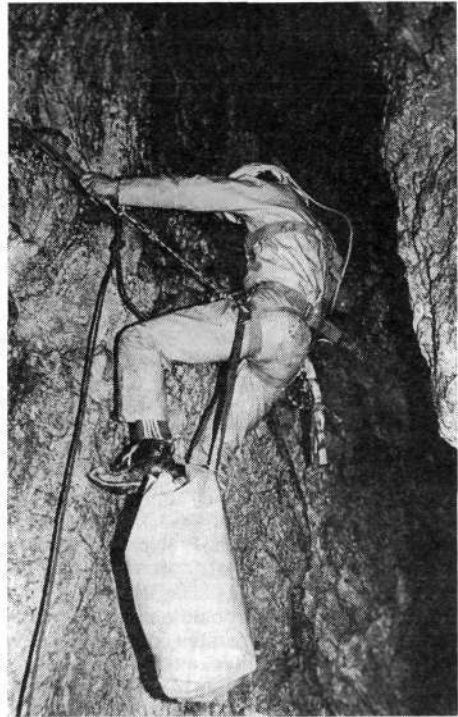
Okolje je prečudovito. Triglav in drugi vrhovi še vedno žarijo v soncu. Spodaj, že zdavnaj v senci, je kakšnih dvesto metrov pod nami, obdana s smrekami, planina Jezero. V brezvetrju je temno modra, skoraj črna gladina vode spokojno mirna. Naokoli so posejani majhni, nekoč pastirski stanovi; le kočja je nekoliko prevelika, odkar so jo Integralovci po požaru obnovili.

Sabla in Grega se pred jamo ubadata s hrano. Čeprav nisem lačen, se jima na povabilo pridruživim in si privoščim nekaj grizljajev. Medtem ko prilomasti skupina z vodo, blebetamo neumnosti. Sabla, na primer, meni, da bi bilo bolje, če se prestavimo na Debeli vrh, ki je še vedno v soncu in kjer je še vedno toplo. Kakšna ideja! Da ne bi zinil še kakšne take in ker nas zebe, se sklenemo lotiti dela.

Tedaj postane razpoloženje resno in vsak se loti svojega nahrbtnika.

Slečem se do spodnjih hlač in kolikor je le mogoče hitro potegnem nase tenak podkombinezon iz poliprop. vlaken. To je zares praktična iznajdba: prijeten je za kožo, topel je pa še vode ne vpija. Zatem si natakнем podložene nakolenčnike in dodatne nogavice, dvojne dokolenke pa kombiniram s polivinilnimi vrečkami, da bodo noge ostale kolikor toliko suhe, če bo v obutev vdrla voda. Potem navlečem nase še zaščitni plastični kombinezon in previdno obujem škornje, da jih še bolj ne raztrgam.

Zdaj so na vrsti tehnični pripomočki. Natakнем si jamarski plezalni pas, pripnem vrstico-popkovino za prepenjanje v brezni, vponke, desendeur, žimarje s plezalno popkovino in jamarsko hrano pa zbašem v transportko. Preostane le še, da si uredim razsvetljava. »Reaktor« napolnim z gorilnimi elementi, s karbidom in vodo, potem stvarco z vijaki spravim skupaj in gorilec na čeladi z globlivo cevjo spojim z lučjo. Ko hočem vse skupaj spraviti v tek,

Nahrbtnik je v jami neuporaben zaradi ožin; v transportno vrečo je treba zbasati vse, kar potrebuje jamar med bivanjem v podzemlju

Foto: J. Hajna

seveda ugotovim, da luč ne deluje, zato ponovno razdiram, čistim in sestavljam — in na koncu koncev luč začne kazati prve znake življenja. Karbidovko si pripnem na vrvico pod pazduho, preverim še rezervno električno razsvetljava in pogledam, če je rešilna folija pod čelado: ne da bi jo potreboval, ampak kar tako, za vsak primer...

Čelada je na glavi, luč gori. Natakнем si še debele gumijaste rokavice in nared sem za spust. Tudi Grega in Sabla sta pripravljena, ostali pa so medtem že zapustili prizorišče.

NESLIŠNO DRSENJE V TEMO

Pozno jesensko popoldne je, čeprav ura kaže šele tri četrt na pet. Sabla, ki je pobral transportno vrečo s hrano in žimarji, desondira čez vhodno brezno. Počakam toliko, da se na svedrovcu prepne in mu nato sledim. Prvi gibi so nerodni, saj še nismo ogreti. Pripeljem se do prvega svedrovca, ki je zabit slabih deset metrov pod vrhom, Sabla pa se medtem že prepneja čez drugega kakšnih dvajset metrov pod menoj. S popkovino se priklopim na pritrdišče, takoj odpnem desonder, ga vpnem na vrh pod svedrovcem, z vajenim gibom razbremenim popkovino, na kateri

sem visel kot salama, izpnem vponko ter obremenim desonder. Sabla je medtem že pristal na dnu vhodnega jaška in izginja skozi okno v steni.

Neslišno drsim po vrvi in gledam v nebo nad seboj. Dan počasi izginja, za nas pa to ni več pomembno: še malo in zagrnla nas bo večna noč Zlatorogovega kraljestva.

Ker mi Grega hitro sledi, ni časa za lenarjenje. Sprostim še drugi svedrovec in pristanem na snegu vhodnega brezna. Zima ga toliko nameče, da včasih ostane vse leto. Potegnem se skozi okno v steni do naslednjega brezna — in zdaj sem v popolni temi. »Našvasam brlo«, kot bi rekli temu, da močneje prižgem luč; tako bolje vidim in se privajam na temo, ter spet opravim manever prepenjanja. Kakšnih petnajst metrov nižje postopek ponovim, nato pa se peljem skoraj trideset metrov čisto po zraku.

Morda bi kdo vprašal, čemu je vzdolž enega brezna toliko pritrdišč. Preprosto zato, ker se vrv ne sme dotikati sten. Med žimarjenjem se lahko na ostrih robovih predrgne — in potem adijo jamarstvo za vse večne čase.

Pristanem poleg Sable, ki si daje opravka z brlviko. Pravi, da njegov reaktor še ni na delovni temperaturi. To pove mimogrede, ker takoj nadaljujeva. Čez naslednjo stopnjo udariva »free clee« ali po domače »prostaka« in sva v Pavlini dvorani, skoraj okroglem visokem prostoru s premerom kakšnih dvanajst metrov. Jama se nadaljuje z za plezanje kar zahtevnim približno sto metrov dolgim meandrom. Na srečo ni blaten, zato v njem ni izjemnih težav. Veliko je proste plezarije, nekoliko tlaččenja skozi ožine, še najmanj pa hoje po dnu. Ko smo bili prvič v jami, smo morali na enem mestu uporabiti vrv, da smo zmogli lepo brezno, globoko trinajst metrov, ki je zato dobilo ime Trinajstica.

Medtem se je tudi Grega prikotalil do naju in družno smo se zapodili v meander. V začetku smo bili še leseni, potem pa smo — kot naše karbidovke — hitro dosegli delovno temperaturo.

OVRŽENI ZAKONI GRAVITACIJE

Čez pol ure smo na koncu meandra, kjer je globina jame 150 metrov. Naslednjih 150 globinskih metrov se bomo spustili v eno sámo gigantsko brezno, prepredeno s številnimi policami. Vrvi so že napeljane in spust bo pravi užitek. Le vstop v brezno je nekoliko neroden: pripet na desonderju se moraš ob vrvi stlačiti skozi navpično ožino, ki se pod teboj zvonasto razširi, še najboljša primerjava tega pa je z mišolovko.

Drug za drugim se prepenjamo čez svedrovec in dobesečno padamo navzdol.

Na sredi sem, visoko nad menoj je lučka. Kot droben pajek se spušča v globino in

riše grozljive, pa vendar čudovite sence po stenah. Sabla je že pristal kakšnih 40 metrov pod mano in se prepenja na nasledjo vrv. Mimo mene prši droben slap, ki se razbija na poličkah sredi brezna. Prav zaradi vode še bolj pohitim. Desonder sproti ožema mokro vrv, pa mi voda škrofi naravnost v obraz. Na srečo je večina pritrdišč izven vodnih curkov.

V globini 310 metrov se za hip ločimo od vrvi. Smo v nekakšnem podzemskem kanjonu: stropa ni videti, morda je kakšnih 80 do 100 metrov visoko, med stene so ponekod zagozdeni ogromni skalni bloki, ki kot Damoklejev meč grozijo nad nami. Ves prostor je neverjetno akustičen.

Stlačimo se skozi skalni podor. Na drugi strani je široka polica, ki se prevesi v zvonasto brezno. Zaradi močne akustike in prostornosti deluje kar malo grozljivo. Sledi kratko prepenjanje na robu in 35 metrov vožnje po vrvi proč od razbrazdanih temno rjavih sten.

Meander, prosto plezanje — in potem voda: vedno več je je in vse bolj moramo paziti nanjo. Tolmuni pod slapovi postajajo globlji in ponekod moramo prav spretno manevrirati, da ne pademo v jezerca.

Smo 380 metrov globoko v Blatnem dolu, ki je dobil ime po neverjetnih količinah nagrmadenega blata. Nekoč je bil tukaj sifon in voda je — skupaj z blatom — zastajala, pozneje pa je zarezala meander v globino, tako da je zdaj pot prosta. Blato pa se je zadržalo po stenah in so izprani le deli tik nad vodo.

Sledijo še tri krajša brezna, od katerih mi je najbolj pri srcu Škropilnik. Brrr! Spotoma mi uspe na ostri skali pretrgati še drugi škorenj, tako da meandriranje nadaljujem z izbranimi besedami. Vendar je morala na zelo visoki ravni.

Med potjo se spomnimo Brezna Martina Krpana. Le kako smo ga opremili! Kdor se je spustil do dna in mu je uspelo tudi priplezati ven, je doktoriral iz jamarске tehnike. V meandrih Botrove jame pa narediš doktorat iz čarovništva in potrpežljivosti. Ure in ure manevriraš skozi blatne špranje in se prepiraš s fiziko: na vsak način bi rad v praksi ovrgel zakone gravitacije. Pa še uspeva ti! To so trenutki, ko se večkrat spomnim alpinistov, od katerih nekateri zviška gledajo na jamarje. Semkaj vas povabim, mojstre sedmic in osmic, morda boste potem znali bolj ceniti naše početje! Kakorkoli že, v dobri uri čarovniško obdelamo 200 metrov meandra in se znajdemo v Nirvani. Tukaj se meander preobljuje v tipično kanalizacijo: voda je ponekod globoka več kot pol metra, strop pa se na najnižji točki spusti dobrih 30 centimetrov nad gladino. Splaziti se čez in ostati suh pomeni telovadbo posebne vrste, to pa je vredno, kajti temperatura vode je le kakšno stopinjo nad ničlo.

Pogumno se zapodim v vodno ožino: na koncu koncev sem enkrat že lezel skozi

in ostal suh. Toda ker sem verjetno preveč pazil do noge, sem se naenkrat do kolcev znašel v vodi. Med krohotanjem onih dveh sem govoril v cirilici, a se takoj tolažil s tem, da so mi vsaj noge ostale suhe. Grega in Sabla sta prišla čez kolikor toliko suha, medtem ko je imela transportka plavalne vaje.

Pred nami je najzahtevnejši del jame, skoraj 200 metrov dolg, izredno zoprn in nevaren Brutalni meander, ki svoje ime prav gotovo zasluži.

PRVI JAMSKI SISTEM V JULIJCIH

Eno uro čaramo do Svedrovca, kjer jama doseže globino 500 metrov. Svedrovec sva z Miškom zabila pred poldrugim mesecem; nisva šla dalje, saj smo bili v jami že dvajset ur. Na poznejši odpravi se je uspelo Sabli z ekipo prebiti do konca blatnih meandrov, kjer so spet naleteli na večje rove, vendar dalje niso šli, saj so bili do takrat v jami 23 ur. Če bo danes vse normalno, gremo naprej, vendar moramo jamo od Svedrovca dalje najprej izmeriti, ker še ni premerjena. Začenja se zamudno opravilo: Sabla vleče meter, Grega odčitava smeri in naklone, jaz pišem in rišem. Toda kmalu se pojavijo stranski učinki: začnemo zmrzovati, tudi zato, ker vleče skozi meander močan prepih. V dveh urah smo z meritvami na koncu blatnega meandra. Zebe nas ko cucke, zato se odločimo za aktiven počitek: najprej malo potelovadimo, počepamo, vihtimo z rokami, se suvamo in ruvamo, kar nam požene kri po žilah, potem pa si privoščimo klasično jamarsko malico, malo sira in kruha, suhe češplje, arašide, napolitanke in čokolado, čemur sledi — da je obed kompleten — obvezno še cigareta.

Ura je pol enajstih zvečer. Odločimo se, da nadaljnje meritve odpadejo in da moramo raziskati, kam pelje nadaljevanje jame, saj imamo do konca znanih delov le še 50 metrov. Naprej bo čisto raziskovanje. Vzamemo transportno vrečo z nekaj vrvi in kovačije, ki je ostala tukaj od zadnjič, in se zaženemo naprej. Že po nekaj metrih se začne plezarija, ki je prava poslastica: stene so sprane od vode in ne drsi več, meander je širok, nekje v globini bobni voda. Na večji polici plezanje ni več izpostavljeno. Smo na mestu, kjer se je ustavila prejšnja odprava.

Jama se nadaljuje s širokim, poševnim rovom, na desni pa je nekakšen odcep. Sabla je mnenja, da moramo po glavnem rovu naprej, jaz vztrajam, naj bi šli po rovčku, v katerega močno piha. Ne poslušam ga in se po vseh štirih odplazim v rov, kjer kmalu naletim na vodo, ki pridrvi iz meandra na desni in izginja nekam v neznanost. Čutim, kako me grabi raziskovalna mrzlota: to ni samo pritok, to mora biti nekaj drugega, nekakšen samostojen sistem! Preprihi ne delajo ovinkov!

Po 30 metrih meandriranja se moram ustaviti: v globino pada slap. Vržem kamen. Kakšnih 20 metrov je globoko. Posvetim z elektriko v temo pod seboj: vse skupaj se mi zdi hudo znano. Ali nam je zadnji hip uspelo? Ali je to Gamsova? V tem primeru imamo nov globinski rekord!

Grega se je že pretolkel do mene s transportko. Kam bomo pritrdili vrv? Ne, ne bo treba zabijati svedrovca, na desni je lep rogelj. Malo ga obdelam s kladivom, da vrv ne bi zdrsnila, Sabla najde razpoko in zabije varovalni klin. Vse je pripravljeno — samo da vrv ne bo prekratka. Obesim se v desonder in počasi oddrsim proti dnu. Ves čas svetim naokrog in ugibam, ali smo ali nismo. Da! V to obliko dvorane ni mogoče dvomiti: odkrili smo povezavo. Lani sva s Tineto stala na dnu in razočarano svetila navzgor. Brez »high« alpinizma ni bilo več mogoče naprej. Takrat smo upali, da bomo Gamsovo povezali z Breznom Martina Krpana, vendar smo ostali praznih rok — kot že tolikokrat.

Sedem let se že pehamo, da bi dosegli novo, večjo globino. Navzdol ni šlo. Iskali smo višje ležeče vhode. Krpan je veliko obetal pa se je zadeva končala v sifonih 453 metrov globoko. In zdaj smo tu, na pragu novega uspeha.

Pristanem tik ob jezercu. Zelenkasta globina daje vedeti, da je precej globoko. Hitro se odpnem z vrvi in stečem proti koncu dvorane. Tam stoji možic, ki sem ga postavil lani...

Vsedem se na tla: tolikokrat omenjanih minus 776 metrov je zdaj preteklost. Imamo novo globino, imamo nov rekord! Od vrha Botrove pa do dna Gamsove je višinska razlika 817 metrov.

Najgloblja YU brezna

1. Jama na Vjetrenim brdima (Durmitor) — 898 m;
2. Sistem Brezno pri gamsovi glavici — Botrova jama (Pršivec) — 817 m;
3. Pološka jama (Tolmin) — 700 m;
4. Drugo brezno na Vjetrenim brdima (Durmitor) — 602 m;
5. Majksa jama (Pršivec) — 592 m.

Prijeten občutek, ni kaj! Lepšega darila si za dvajset let aktivnega jamarskega udejstvovanja ne bi mogel želeli. Pa še prvi tak jamski sistem pri nas smo dobili. Povezati dve zelo globoki jami med seboj, ne, to ni lahko delo!

Kolega sta se medtem tudi spustila dol. Objemamo se in tulimo kot Indijanci. Rekord! Rekord! — Seveda smisel jamarje niso ravno rekordi, je pa tiha želja vsakega jamarja, da bi kakšnega kdaj le dosegel.

Naval navdušenja se poleže in zopet se je treba odločiti. Sklenemo iti do MaSa dvo-

Podzemeljski alpinist: čisto tako kot v pravi steni — samo precej drugače

rane, do koder je le dobrih sto metrov ne čisto preproste poti: nekaj je prostega plezanja, potem prebijanja skozi kočljive skalne podore, kjer nikakor ne razumeš, kako da se ti vse skupaj ne sesuje na glavo, in nazadnje mnogo plazenja po obliki tekoče vode.

NAPORNO VRAČANJE PO REKORDU

Polnoč je. Sedimo na velikih podornih blokih MaSa dvorane. Počitek se prileže, saj smo že več kot sedem ur v jami in bo kmalu treba misliti na vrnitev. Na obrazih je že videti znake utrujenosti. Sam bi najraje nekoliko zadremal, a hitro preženem perverzno misli: preveč bi se ohladil. Zganemo se. Do površja je treba premagati še toliko sto metrov višinske razlike in vmes je skoraj prav toliko zahtevnih meandrov.

Čez pol ure smo v dvorani z možicem. Pripravim si pripomočke za plezanje po vrvi. Tu je žimar, kroll, plezalna popkovina. Še preden se začnem vzpenjati, ocenim, koliko sem še pri moči. Zdaj je sicer še vse v redu, vendar iz izkušnje vem, da bo še kritično.

Zopet smo v glavnem rovu Botrove. Vrv smo pustili viseti, saj bomo prihodnje leto nadaljevali raziskave iz Gamsove, kar bo veliko lažje.

Neuničljivi Sabla predlaga, naj bi šli pogledat še glavni rov, ko smo že tukaj. Z Gregorjem se upreva, na koncu pa sklenemo kompromis: nadaljevali bomo po rovu, dokler bo šlo brez opreme, potem se vrnemo.

Zapodimo se torej naprej po lepem, velikem in nezahtevnem rovu, ki se z blagim naklonom spušča v globino. Vendar veselje ne traja dolgo: pred nami se zaleskeče gladina. Veliko, globoko jezero je tod in

na koncu strop, ki izginja pod vodo. No, sifona pa tukaj res nismo pričakovali! Nekaj časa razočarano buljimo v vodo, potem se obrnemo. Merili bomo prihodnje leto.

Plezamo vsak zase v primerni razdalji, za res neuničljivi Sabla se prebija z napol prazno transportko. Ko Nirvano, vodno ožino, preplezamo suhi, postanemo še samozavestnejši.

Vendar je garanje pustilo sledove: utrujen sem, da se komaj držim pokonci. Tako sem izčrpan, da se ne morem dovolj osredotočiti na plezanje. Na mastnem blatu mi spodrsne, spodnese mi noge in sam ne vem, kako sem se ujel, da nisem treščil na dno meandra. Napol obsedim na blatni poševni polici. Ne morem več. Glava omahne in se nasloni na nasprotno steno. Roki mlahavo visita ob telesu. Premaga me spanec. Ne vem, koliko časa sem bil brez zavesti, vsekakor pa je moralo trajati več minut, preden sem se zopet zavedel.

V Blatnem dolu sedim naslonjen na steno in čakam na Gregca in Sablo, ki sta spotoma pobrala še nekaj kovačije. Vrvi puščata v jami; na srečo so vsi ti kratki konci že tako zdelani, da je bolje, če jih ne uporabljamo več.

Ura je pol sedmih zjutraj. Ekipa, ki bo vlekla štrike, se bo v jamo spustila šele ob desetih. Ko me Sabla vidi, mi svetuje, naj kar žimarim naprej, onadva pa bosta razopremila veliko brezno do polovice, potem pa brez opreme priplezala ven, nakar bo delo končala sveža ekipa, Počasi žimarim: do vhoda je še 350 višinskih metrov. Počivam, žimarim, kar je na srečo rutinska zadeva in ni treba ves čas paziti, da bi padel, pa na vrvi spet počivam. Ob osmih sem na vrhu gigantskega brezna, v naslednji uri se sčaram do Pavline dvorane. Še 80 metrov žimarjenja — in zunaj bom.

Že čez pol ure sem pod vhodnim breznom. Kakšno olajšanje: dnevna svetloba! Zunaj je nov dan. Zadnjih deset metrov spet počivam in se oziram v prečudovito mdro nebo.

Zaslišim glasove, pomaham Čebeluhu in se z zadnjimi močmi privlečem iz brezna. Sedemnajst ur je trajalo.

Obsedim pod smreko in nisem sposoben kaj prida govoriti. Na kratko povem o sifonu pa o povezavi z Gamsovo. In seveda o rekordu.

Še isti večer, potem ko smo kakšno uro spali v šotoru, ko sta drugi ekipi opravili svoje delo v Čefizljevi in Botrovi jami, ko smo pospravili tabor in vse, vključno z odpadki, odnesli v kombi, ko smo pri Mihovcu s pivom nazdravili uspehu, smo se vrnili v Ljubljano.

Čeprav jugoslovanskega globinskega rekorda nismo presegli, je rekord na Pršivcu največja globina, ki so jo dosegli na jugoslovanskih tleh jugoslovanski jamarji.

DILEME PLANINSKEGA PISANJA

DUŠAN JELINČIČ

Za uvod ali namesto uvoda se moramo najprej vprašati: zakaj hoja v gore? Prepričan sem, da planinstvo nima nobenega smisla oziroma da je njegov smisel zelo skrčen ali ubožošan, če planinec tistih moralnih moči, ki jih je nabral v gorah, ne uporabi v vsakdanjih bojih v dolini, v načelnem in doslednem vedenju v še tako težavnih in protislovnih situacijah. Pot, predvsem pa vzgibi, ki človeka privedejo do te moralne moči, so seveda različni, odvisno od posameznikove psihe in okolja. Nekatere žene v hribe večni dvom, torej psihološko razčiščevalni nagon, druge pomanjkanje absolutnih vrednot in pridobivanje trenutnih, kar lahko imenujemo sprotno iskanje smeric za vsakdan, pa ljubezen do narave in še drugo.

Vse to pa v končni posledici pomeni človekov notranji boj. Boj v dolini, ki torej ponazarja edino pravo in resnično življenje, pa je vedno bil in še bo boj za svobodo kot absolutno vrednoto. K svobodi kot katarzičnemu pojmu vsakdana se človek približuje, a nikdar resnično približa, le s stalnimi izbirami, odločitvami, s samoto, z dvomi in bojaznimi, ki so torej stalna sestavina alpinistovega bivanja med njegovo življenjsko realizacijo — med hojo in plezanjem v gorah.

VREDNOTE VEČNEGA DVOMA

Zakaj tak uvod s težkimi, vse obsegajočimi in obvezujočimi pojmi, kot so svoboda, odločitve, samota? Zato, ker menim, da mora planinska literatura opisovati prav te vrednote, ki so tudi med akcijo, med vzponom, ki ga nato alpinist-pisatelj opiše v knjigi, edine resnične. Ostalo opisovanje, npr. pravkar preplezanega raztežaja, je le zunanja prevleka neke literature, ki mora iskati svoj sij le v človekovi notranjosti in nato (a šele nato) svoj odsev v zunanjem svetu. Zunanja lepota se mora torej porajati iz notranje in ne obratno, kot radi beremo o krasnih sončnih zahodih in živo modrih visokogorskih jezercih, ki ti premaknejo strune srca.

Zase lahko trdim, da me je na moji dolgi alpinistični poti, ki se je še oplenjenila v himalajski avanturi, vodil večni dvom, tisti dvom, ki je gibálo človekovega hrepenenja in preosnove v kontrapoziciji z gotovostjo vase, ki je pokerski bluf naše družbe. Varanje, ki po eni strani dokazuje krhkost družbe, po drugi pa moč, saj je v tem primeru skupek šablon že moč sama. Če pa me je v stene gnala in me še žene

vrednota večnega dvoma, pomeni, da bom moral v trenutku, ko bom hotel svoje gorniške dogodivščine spraviti na papir, opisati prav ta dvom, doživet v vseh njegovih še tako zakritih in nedopovedljivih odtenkih.

Menim, da je treba humanizirati alpinistično literaturo, torej govoriti o sebi, o svojih dvomih, o svojih bojaznih, o svoji duši. In se odpovedati hinavščini. Opisovati heroje in velika junaštva je hinavščina, mistifikacija in v končni posledici laž. Literatura pa teh postavk ne potrebuje. Vztrajati v tem pomeni dekadenco te vrsti. Kaj je sploh herojstvo? Herojstva in herojev ni, heroj je le tisti, ki si upa priznati svoje bojzani, svoj strah, ki si upa razgaliti sebe. In govoriti o prijateljstvu, o stalnih izbirah, o svobodi, tudi in ne nazadnje o ljubezni.

PRETVEZA ZA ISKANJE

Iz lastne izkušnje lahko navedem nekaj primerov. Med lanskoletno odpravo v Karakorumu, med katero sem preplezal osem-tisočak Broad Peak, so mi najbolj ostale v spominu zvezdne noči. Pred plezanjem, pred petdesetmetrskimi raztežaji v snegu, pred mogočno steno, morda celo pred vrhom. Saj ni vrh resnični cilj odprave! Cilj je življenje samo in način, kako z njim upravljaš, kaj z njim počneš. Saj resničnosti ni, resničnost je le tisto, kar nosiš v sebi. Bežni vtisi, minljivi spomini, sapica, ki zapiha in ustvari hrepenenje. Vrh je le cilj odprave, cilj tega cilja pa je pretveza za odhod, za iskanje. Česa? Kot rečeno, morda sreče, morda prijateljstva, morda ljubezni, morda dvoma samega, nazadnje pa le in izključno človeka. Le človek je v tej miselni zvezi edini večni in vse obsegajoči.

Da bi nazorneje obrazložil to zamisel, si bom izposodil zadnji stavek alpinistične knjige plezalca Vikija Grošlja z naslovom »V prostranstvih črnega granita«. Tako piše avtor: »In potem? Že sedaj čutim, da bo po določenem času hrepenenje premagalo toplino doma in zvezde me bodo vodile na novo pot.« Skoraj bi trdil, da je v tej trditvi bistvo tega odpravarskega zapisa, bistvo alpinizma, bistvo življenja, bistvo vsega: gremo, da se lahko vrnemo; vrnemo pa se, da se lahko spet odpravimo na novo pot, večno, brez konca. Nekam gremo le, da lahko spet odidemo, prihod je pretveza za nov odhod. Tudi alpinizem je le pretveza, ena od tolikih, za odhod, za začetek poti. Če pa smo planinski pisatelji, moramo opisati ne poti, temveč le pretvezo, idejo, obče veljavno načelo, ki nas na to pot sili. Po mojem mnenju mora torej biti alpi-

nistična literatura taka, da se ji približamo in jo razumemo mimo besed, mimo opisovanja zunanjih dogodkov, ki so le, kot že rečeno, pretveza, s katero se prestavimo v svet svojih sanj, svojih zvezdnatih noči, svojega hrepenenja, svojih izbir, ki so edina in prava resničnost.

Slovenska planinsko-alpinistična literatura se premika v smer introspekcije in počasi zapušča livade sončnih zahodov in krasnih razgledov. Vse več je namreč osebnih tragedij, izostrenih medčloveških dilem, duševnih dram veselja in žalosti, zlomljenih ali poveljanih ljudi. Veliko zaslugu za ta po mojem mnenju nujen pozitiven premik v človekovo notranjost imajo vodilni tuji alpinistični avtorji. Ti so pri nas zaradi zelo hvalevredne književne politike naših založnikov, ki očitno močno cenijo planinsko literaturo, ki pa se tudi, kot znano, dobro prodaja, že praktično vsi prevedeni. Ti so pač Valter Bonatti, Hermann Buhl, Lionel Terray, Pierre Mazeaud, Toni Hiebeler, Reinhold Messner.

Prav slednji je resnični inovator — poleg alpinizma tudi planinsko-alpinistične literature. Naj navedem le en značilen Messnerjev odstavek: »V trenutku, ko je popustil oprimek, mi je bilo popolnoma jasno, da bom padel in da bom umrl. Nobenega strahu nisem občutil, čutil pa sem, da se prevračam, in bil sem celo presenečen, da me ni nič zabolelo, ko se je naenkrat vse stemnilo okrog mene. Potem vem samo še to, da mi je v temi, ki me je obdajala, srce divje boleče razbijalo, in spet me je spreletelo spoznanje, v katerem ni bilo niti trohice strahu, da bom zdaj umrl, in sem se čudil, da je to tako lahko, in veselil, da me kmalu ne bo nič več bolelo.«

FILOZOFSKE SESTAVINE ALPINIZMA

Najbolj značilni, čeprav ne prvi slovenski planinski pisatelj, ki je znal alpinistično literaturo razširiti do najbolj univerzalnih psiholoških, še bolj pa filozofskih okvirov, je bil Nejc Zaplotnik, o katerem je bilo povsod napisano že toliko problemskega. Dajmo ga predstaviti le z enim samim samcatim stavkom, ki se glasi: »Najhuje je, ko ljudje skušajo narediti iz tebe junaka, ti pa veš, kako si šibak in neobglen, poznaš vse svoje slabosti in te je strah jutrišnjega dne, včerajšnjega si pa že pozabil. Še huje je takrat, ko vidiš, da te ljudje občejujejo zato, ker si dosegel to in ono, ne skušajo pa se toliko potruditi, da bi te spoznali in sprejeli medse, ker se te bojijo in so ljubosumni.«

Nepozabni pokojni Nejc, ki ga je aprila leta 1983 pobral plaz pod himalajskim osemtisočakom Manaslujem, je s svojo vulkansko literarno energijo bruhnil na slovenski knjižni trg s knjigo Pot. Tako priljubljen — in ne samo med alpinisti — pa je verjetno zato, ker je v sebi združil vse tri nosilne filozofske sestavine alpinizma,

točneje vodilnih svetovnih alpinistov sploh: Nietzschejev iracionalizem, Sartrov in Camusov eksistencializem in nazadnje še Lacanov strukturalizem. Zaplotnik pa je šel še celo dlje: postavil je neko trditev in že takoj nato podvomil vanjo. Torej smo že priča filozofiji dvoma kot eni od polnopravnih spekulativnih smeri z raznimi splošnimi načeli in teoretskimi nazori.

Vzporedno z Zaplotnikom se je literarno vzgajal Danilo Cedilnik-Den ki je v zbirki kratkih novel Sledovi ptic med drugim zabeležil: »Pot pelje še navzdol. Nekaj žalostnega je v dosegu cilja«, in še: »Le malo je ljudi, ki stopijo z uhojene steze in sledijo svojemu hrepenenju.«

Kako daleč so Kugyjevi vršaci!

Omenil bi lahko še célo vrsto vodilnih slovenskih alpinistov, ki so vsi Zaplotnikovi idejni učenci, pa še niso izdali samostojne publikacije, temveč napisali že kako posamezno novelo, vendar bi se na tem mestu vseeno spomnil mariborskega novinarja Braca Zavrnik, ki je prav pred nekaj dnevi v založbi Obzorja v zbirki Domače in tuje gore izdal knjigo »Pet zakladnic velikega snega« o nedavni jugoslovanski himalajski odpravi na Jalung Kang, ki se je končala tragično, s smrtjo enega od alpinistov. Celotna zgodba je le navznoter, le v človeku, v avtorju, čeprav je večina knjige namenjena zunanjim opisom: a ti so zgolj okvir notranjemu valovanju avtorjevih misli. Sam namreč na koncu razlaga svoj nazor, ko piše: »Stvarni okvir za to zgodbo o Himalaji je pomenila odprava, ki se je na pomlad leta 1985 trudila, da bi kot prva dosegla po severni strani vrh Jalung Kanga...« Pri Zavrniku so nekateri prijemi celo podobni Flisarjevim v njegovem Čarovnikovem vajencu, kar še enkrat potrjuje, da je literatura univerzalna in da je ni moč ločevati v ozke in utesnjujoče predalčke.

ZGODBE O EGOIZMIH

Kmalu potem, ko sem se vrnil domov z odprave, med katero sem preplezal himalajski osemtisočak, sem to izkušnjo tudi spravil na papir. Med ekspedicijo sem doživel mnogo hudih, lahko bi rekel skoraj tragičnih trenutkov, vendar pa me pri opisovanju teh ni nikoli zanimalo, kaj se je dogajalo okrog mene, temveč le, kaj se je v ekstremnih okoliščinah, na meji med biti in ne biti, dogajalo v meni. Kot takrat, ko sem plezal med taborom dva in tri in me je zajela navihita. V boju za preživetje sem mislil le na krivice, ki so mi bile prizadete doma, in sem si ponavljal, da moram preživeti le zato, da se bom za te krivice oddolžil. Ali pa, ko sem plezal med višinskima postojankama tri in štiri in me je naposled zajela noč, tako da nisem več videl alpinista, ki sta plezala pred mano. Bil sem prepričan, da je vse končano in sem se bal, mislil pa sem si neponovljive stvari o tistih dveh tovariših, ki sta me tam

zapustila na višini med sedem in osem tisoč metrov v temi, ledu, vetru in sneženju. In še takrat, ko naju je s soplezalcem Mojmirjem Štangljem v razpoki, kjer sva bila prisiljena bivakirati na povratku z vrha, zasul plaz in naju povlekel v globino, jaz pa sem le gledal tovariša, ki se je pogrezal v temo ter si ponavljal: »Jaz«, ponavljam, »jaz nočem umreti«, in ne »midva nočeva umreti«.

To so torej tudi zgodbe o majhnih in velikih egoizmih, egoizmih, ki jih je treba opisati, razgaliti, pa čeprav bi jih lahko odeli v herojsko tančico, ko pa le ti sam veš, kaj se je s tabo dogajalo. Kje so bili sončni zahodi, vršaci, ki jih nežno obžarja

jutranje sonce, in pa tehnično perfektno preplezani vrvni raztežaji!

Za konec naj dodam: čeprav sem mnogo govoril o nekaterih negativnih postavkah slovenske planinske literature, trdno verjamem v njen kvalitetni dvig in razbohotenje; znaki so v to smer nedvoumni.

In še to: naj me nihče ne vpraša, zakaj plezam, ker bom moral na to tudi odgovoriti, zakaj svoje izkušnje beležim, kateri je smisel mojega pisanja; odgovorov je lahko toliko, kolikor je prisotnih oseb v tej dvorani, navsezadnje pa je lahko le eden: lepoto iščem v sebi, preteza pa mi je alpinistična odprava ali stena, ki se strmo dviga pred menoj.

TURNOSMUČARSKA DOŽIVETJA V PRENJU

SNEG ZA MEDVEDE IN KRANJCE

RUDI RAJAR

Ideja o turnosmučarskem prečenju Šar planine se je verjetno rodila v glavi Janeza Duhovnika, ali kakor ga je lani v južnih krajih modro preimenoval Bobi, Jovana Popovića. To je bil aprila 1984 stodstotni uspeh. Teden dni na smučeh prek Šarske »vukojebine« z bivaki v snegu je bilo doživetje svoje vrste. Ni čudno, da smo že na vlaklu proti domu snovali nove načrte. Lani je tako »padel« Durmitor, le da smo se tu že dokaj »pogospodili«: izhodišče je bilo v hotelu s tušem, vročo vodo in še s čim (npr. lastno kuhinjo v sobi). Vrh Bobotovega kuka v soncu pa potem prek tisoč metrov spusta po idealnem snegu do Zmijinega jezera — ej, kdor je kaj takega doživel, ta ve, da te to zasvoji za vse življenje, za vse večne čase in da ne boš nikoli več nehal sanjati o srebrnih pobočjih in o letu ptic med vrhovi, pa o prebujajočih se pomladnih gozdovih na koncu ture.

Kdo bi se prerival ob žičnicah, pa gor in dol vedno po istem! Če verjamete ali ne, tudi v Durmitorju imajo nekaj žičnic in večkrat smo šli mimo njih, tudi vrst ni bilo, pa nikomur od nas niti na misel ni padlo, da bi se šel tja »drajsat«.

ČAS: ZAČETEK APRILA

Ideja o Prenju pa je, lahko se pohvalim, zrasla na mojem zelniku. Že dolgo me je mikal ta skrivnostni kotic Hercegovine, mnogi hvalijo slikovite vrhove, nekajkrat sem jih tudi že občudoval iz doline Neretve. Zamisel je postala bolj oprijemljiva, ko sem se pogovarjal s kolegom s sarajevske fakultete, ki je tudi planinec. Poleg tega, da sem spet slišal hvale o

Prenju, mi je kmalu poslal pismo z naslovom planinsko-smučarskega društva Prenj iz Mostarja, pa še telefonsko številko njihovega predsednika.

Ta nam je z veseljem zagotovil pomoč, ključ planinske kočice »Na Jezercih« in nazadnje še spremstvo treh njihovih fantov. Pa smo šli! Glavnina smo bili stari, prekaljeni »Šarplaninci« Marjan Stanek, pa »drug Jovan Popović« in moja malenkost, za okrepitev sta skrbela malo »mlajša Durmitorca« Stane Logar in Franc Jeromen-Bobi (tudi Lačni Franc imenovan), s seboj pa smo vzeli še dva »novinca«, Jančija Ruparja in Romija Robasa; kdor ju pozna, ve, da sta v resnici še najbolj »stara« planinca in alpinista.

Čas, začetek aprila, je bil prav odlično izbran, kar smo videli kasneje po snegu in vremenu. Na postaji v Ljubljani se je zbrala družba dobre volje, da si hipoma pozabil na vse skrbi in probleme. Pripomba ene od spremljevalk »Da ga ne boste kaj lomili« je sprožila pravo kokodajsanje ugovorov: »Zakaj pa mislite, da potem sploh gremo!«

Na postaji v Mostarju so nas že čakali člani PD Prenj (trije so odšli z nami) in odpotovali smo — če verjamete ali ne — s tremi mercedesi. Pa samo do Rujišta, ki je na srečo že kakšnih 1100 metrov visoko. Tako se je veselje začelo na koncu ceste. Svoj nahrbtnik sem stehal — dobrih 23 kilogramov je imel in dokler so na njem visele še smuči, je bil zelo blizu tridesetih. Ampak, kaj je to nam! Ko smo začeli, je Stane veselo brundal tisto: »Naša četica koraka strumno in veselo...«, so sedmih urah pa je bilo že bolj slišati tisto o »preljubem Avguštinu« in »hinu«. Dva mostarska fanta sta po štirih urah ostala v prvi koči na Belih vodah, eden — Predrag —

pa jo je kar z navadnimi smučarskimi oklepniki in fiksnimi vezmi ter brez »psov« junaško mahal z nami.

NAJPREJ NA NAJVIŠJI VRH

Nekje na 1300 metrih se je začel pošten sneg, da smo lahko nataknili pse na smuči. Takrat se je nahrbtnik takoj olajšal skoraj za tretjino in ko smo gledali krasne bele vrhove in doline okrog sebe, smo na nahrbtnik skoraj pozabili. Ko smo prišli na sedlo in je bilo na drugi strani sicer le kakih 150 metrov spusta, si nisem mogel kaj, da ne bi snel psov in zavijugal po pobočju. Ker je bilo obrnjeno na sever, je bila celo ob dveh popoldne kar lepa smuka, sploh pa smo videli, da je sneg krasno predelan in da bo sploh vse »naj-naj«.

Malo dlje pa — groza: velike stopinje v snegu. Medved, ali kakor pravijo tu »mečka«.

Predrag si ni delal skrbi:

»Tu v Prenju jih je sedem,« je povedal, ko pa smo ga vprašali, koliko je volkov, je zamahnil z roko:

»Pa ko bi znao, niko jih ne broji!«

Po sedmih urah se izza ovinka končno prikaže kočica. Ko smo zabrisali nahrbtnike po tleh, je nekdo zadihano izjavil: »Se pet ur take hoje, pa bi nehali uživati!«

Kočica je kar v redu za take divjake, kot smo mi, čeprav so se domačini opravičevali, da jo bodo ravno letos poletni preuredili in renovirali. Glavno, da je štedilnik pa pogradi. Kmalu je v sobi prijetno zadušalo in do večera si slišal eno samo srkanje: juhica, pa čaj, pa mleko, pa spet juhica in tako dalje, kot bi nam sonce izpilo vso kri. No, potem pa je prišlo na vrsto tudi kaj gostejšega.

Naslednje jutro je Jovan Popović spet začel rogoviliti že ob prvem svitu. Soglasni smo bili, da takoj prvi dan napademo najvišji vrh — 2130 metrov visoko Zeleno glavo.

Vreme je bilo idealno! Romi, Janez in Marjan so jo mahnilo proti sedlu med Otišem in Zeleno glavo, ostali pa smo smatrali, da bo enostavnejši pristop po zahodnem pobočju. Rupar je na sedlu zlezal na bližnji vršiček »na ogled« in nam (vrag naj ga vzame) svetoval, da ne bo za smučanje. Pustili smo smuči na sedlu in se z derezami na nogah in cepini začeli vzpenjati po pobočju. Toda bolj ko sem se bližal vrhu, bolj sem klel, kajti malo naprej je bila idealna strmina za smučarjijo, malce strma sicer, ampak ne preveč.

Na vrhu sem pogledal prek roba, naših treh pa nikjer. Pa se mi naenkrat oglasi pri nogah Marjan izpod opasti:

»Daj, prvi za palico in pomagaj!«

Njihovo pobočje je bilo strmo, posebno tik pod vrhom. Upri sem se s cepinom in prijel za palico — naenkrat pa je sila v palici popustila in kar mrzlo me je spreletelo,

»Mečki« tukaj moti mir samo nekaj norih Kranjcev

kajti Marjan je izginitil pod robom. Ročaj palice se je spulil in Marjan je zdrsnil nazaj, na srečo pa le za kakšen meter. S cepinom so bili nato vsi trije hitro čez rob.

Glej ga, spaka, vsi imajo smuči na nahrbtniku! Da bi se človek požrl! Kmalu smo bili vsi zbrani na najvišji točki Prenja in uživali v fantastičnem razgledu. Na severu je piramidasti Lupoglav — ta bo pravšnji za jutri, čeprav je prekleto daleč, treba bo prek »sedem hribov in dolin« do njega. Na vzhodu je sosed Otiš, tudi ta nam ne uide. Malo dalje so slikoviti Zupci-prenjski Matterhorn, tudi zanj se bo našel čas. Na jugu so bolj strme Sivadije, na jugozahodu pa Baba, ki se vidi, da je idealen vrh za smučarje: krasna, lepo iztekajoča se pobočja brez vsakega plezalskega in smučarskega problema.

Oni trije gumpci so se režeč oddričali v dolino in do konca tedna me niso nehali zafrkavati, da je bila najlepša smuka ravno z Zelene glave.

»Brez smuči ne grem nikamor več!« sem si zabil v glavo. Vedno je namreč možno, da je na drugi strani lepše pobočje. To se mi je pozneje večkrat obrestovalo.

Skupaj smo pridričali v dolinico — ampak kdo bi v takem dnevu počival! Čez dobre pol ure smo bili že na novem vrhu Sedla in ker se ni dalo splezati na drugo stran, smo odsmučali nazaj in hitro še na en vršiček. Potem smo soglasno sklenili, da se odpeljemo, dokler se bo dalo, navzdol,

kajti sneg se je začel preveč mehčati in kmalu ne bo več najboljša smuka.

Po pobočjih sem odbežljal naprej, iskal prehode in tulil od veselja. Sneg je bil že rahlo premehak, ampak če si znal poiskati pobočja, ki niso bila obrnjena točno proti soncu, je bil še vedno skoraj idealen. Kar prehitro smo bili na dnu doline.

Končno je prišel na vrsto še želodec in lenarjenje. Zlekneli smo se po smučeh in na soncu nas je pražilo kot v peči. Bili smo na približno 1400 metrih višine nekje med Zeleno glavo, Babo in Kopilico. »Tale Baba je pa res fejest!« smo soglasno ugotovili in sklenili, da jo na vsak način »osvojimo« (da ne rečem kaj bolj krepkega).

Potem pa psičke na dilce, dilce na noge in počasi nazaj proti bajti. Sam sem sklenil, da bom še malo užival v samotni in lepoti, a me je moral ta vražji Romi ob odhodu podrezati: »Pa mečko pozdravi, če jo boš srečal!«

To mi je kar malo pokvarilo veselje in kmalu se mi je »stožilo« po varni družbi, tako da sem »odpsoval« za njimi.

LOVSKE IN ALPINISTIČNE

Pa je bilo tudi v kočici fletno. Ob kuhanju in mlaskanju ni zmanjkalo snovi za debato. Pogrevali smo doživetja na odpravah v Andih, Himalaji, Kavkazu, Lofotih, Centralnih Alpah in še kje. Če je tega zmanjkalo, je prišlo na spored jadrnanje, saj smo bili trije stari jadralci. Če ne, je pa še Stane povedal kakšno lovsko — pa brez narekovaja, kajti on je star lovec. Najbolj zanimivo je, da so si vse te zgodbe med seboj prekleto podobne. Naj je zgodba alpinistična, jadralna ali lovsko, vse so »lovske«: alpinist je visel na enem nohtu, jadralec je z jamborom oral po vodi, lovca pa je merjasec skoraj pregriznil na dvoje. Zvečer sem za vzdusje še malo pihnil v orglice in vsi so zabundali zraven. Potem pa v spalno vrečo! Tako dobro že nisem spal cele mesece.

Spet vstajanje ob štirih. Nekdo je ugotovil, da že komaj čaka, da bo spet v službi, ko bo lahko mirno spal do človeške ure. Ampak danes je na vrsti Lupoglav, le Predrag odide v dolino.

Kmalu smo bili na sedlu pod Zeleno glavo, potem pa — juhu, navzdol na sever v dolino! Sneg je bil še trd, ampak nič manj nismo uživali. Sedaj so bili nahrbtniki lahki kot perešček. Potem pa spet natakni pse (tolikokrat kot v Prenju jih še nisem lepil) in navzgor.

Na naslednjem sedlu smo zagledali pod seboj najprej pasje strmo pobočje, spodaj pa krasno samotno dolino, pravzaprav ravnico, obkroženo od vseh strani z gorami. Vse se je bleščalo v soncu. Romi se je prvi zapodil navzdol. Moram reči, da sem kar malo »cvikal«, ko sem smučal za njim. Potem se pobočje zravna, ampak do doline je še daleč. Lupoglav se kaže na-

sproti, torej moramo najprej v dolino. Povsod so skoki, le pobočja se nagibajo na levo, proti nekemu ozebniku, kjer je, kot vse kaže, smučarski prehod v dolino. Tedaj pa se ustavimo in ostrmimo. Stopinje v snegu so kot kadi, morajo biti skoraj čisto sveže, še krepplji so dobro vidni. In ta strela od mečke je bila seveda istega mnenja kot mi: prehod je samo eden in stopinje gredo naravnost tja. Tam se prehod zoži, zraven je skupina dreves in velika skala — kot nalašč za brlog!

»Stane, ti si lovec, ti se najbolj spoznaš na zverine, pojdi naprej,« smo se zafrkavali — napol za šalo, napol pa nam je hlače nekam vlekelo.

Nekaj časa smo menicali drug ob drugem, potem pa se — čast in slava — Janči spusti direktno v levji, se pravi medvedji brlog. Mi pa vsi za njim. Še nikoli nismo smučali tako tesno skupaj. Pa se je vse srečno končalo. Mimo skale smo smučali kot svetovni prvaki v smuku — in že smo bili v dolini.

»Ko smo vozili mimo skale, sem samo čakal, da se stegne ven taca in da dobim eno okrog ušes,« se je režal Janči.

Ampak ob redkem gozdu še pred dnom doline — ponovno šape. Malo naprej je bilo čisto potacano ob polomljenem in obzrtrem mladem drevesu, smrdelo pa je kot v živalskem vrtu.

»Ha, vidi se, da je vegetarijanec — torej ni nevaren!« si je Janči dajal korajžo, ko smo se prebijali skozi gozd. Na ravnici pa lepo na sončka, pa ven sirčka, salamico, čokoladico in čajčka — in mečka je skoraj pozabljena.

Ko smo grizli v nasprotni, južni breg Lupoglava, se je sonce spet z vso močjo uprlo v nas. Ampak ves čas mi je pogled uhajal nazaj na to idealno samotno dolino. Ta medved je pravi uživač! Krasen mir ima, edino, kar mu moti mir, je nekaj norih Kranjcev!

PTICA, KI LETI MED VRHOVI

Pobočje se postavlja pokonci. Romi sprejaj natika dereze. Potem spleza v skale, pa se kmalu vrne, češ, tu ni prehoda. Desno že ves čas gledamo prehod, ampak kakih deset metrov je prekleto strmih. Pa nam drugega ne preostane. Kot nalašč smo danes pustili vrvi doma, le Marjan privleče iz nahrbtnika 20 metrov tanke vrvice, ki bo za silo zadostovala. Romi si pomaga še z mojim cepinom prek skoka in čez kakšno uro smo vsi čez — ampak Stane samo z eno derezo; druga je odšla neznanokam. Morda mu jo je ukradla mečka, saj ima kar strme prehode okrog svoje doline...

Ko stopam po položnem pobočju proti vrhu, se mi zdi, kot bi korakal v nebo. Razgled je fantastičen. Vreme še vedno ena A, sneg prav tako.

Iščemo prehode po dolinah na severni

»... In nikoli več ne boš nehal sanjati o srebrnih pobočjih«

strani, kjer se mislimo vračati. Tam je stvar menda enostavnejša. Kakšne planjave vsepovsod! To bo smučarija! Prekamo se, ali je tale Prenj po površini večji od triglavskih smučišč. Pa je res večji: dolg je približno tako kot od Rodice prek Komne in Sedmerih jezer do Triglava in širok skoraj prav tako. Resda so višinske razlike spustov nekoliko manjše — voziš se med 2100 in 1400 metrov, ampak zato narediš več tur v enem dnevu.

Pobočje pod vrhom je lepo položno, sneg se je ravno na vrhu nekoliko omeščal, nič ni treba gledati, kje voziš. Zdi se mi, da sem ptica, ki leti med vrhovi. Veliko lepih stvari sem že doživel: lepo je jadrati v dopoldanskem maestralu ali deskati v burji ali potovati po daljnjih deželah; tudi ko čutim pod roko čvrsto skalo v steni, je lepo; toda takole smučanje je gotovo najlepše v življenju. Seveda, treba je hoditi tudi gor, ampak to je zame le prvi del užitka. Poleg razgleda, ki je zaradi srebrnih pobočij mnogo lepši kot poleti, mi že gor grede kar srce poskakuje:

»Aha, tamle lahko popolnoma spustim, tamle pa bo krasen terenski skok...«

Če je še tisti pravi sneg, kakršnega ob žičnicah enostavno ni — potem je to tisto, čemur pravijo turni smučarji »smučarski orgazem«. Seveda moraš imeti za to oči. Vedno se spomnim tete Mare, ki sem jo nekoč spomladl spraval na Lipanski vrh. Snežna pobočja, modro nebo, nasproti Triglav. Pa je menciala, da je že lepo, ampak da ima mokre čevlje. Ko smo bili v dolini, sem še vedno fantaziral:

»Mater, ali ni bila krasna modrina neba, ko smo prišli na vrh!« »Ja, že — ampak tista modrina je bila, kako bi rekla — nekam grozljiva.« Blagor ubogim na duhu, kajti njih je nebeško kraljestvo! Ali kot je rekel Mojzes: »Oči imajo, pa ne vidijo.« Taki naj raje ostanejo doma.

Spomnim se: nekoč smo smučali s 3700 metrov visokega Cevedala. Ko smo smučali navzdol, se je po pobočju vzpenjala skupina smučarjev z velikim volčjakom. Še danes se spominjam tistega »super« občutka: ko se je lajajoč zapodil proti meni, sem nalašč zapeljal proti njemu, da je odskočil, nato pa sem zavil in odvijugal dalje po pobočju. Kar tuli za menoj, danes me ne ujameš, danes sem ptič! Da bi padel? Zakaj neki, po tako idealnem snegu!

NAJLEPŠA TURA ŽIVLJENJA

Ampak Lupoglav nam je še »polupal« po glavi. Naenkrat smo se znašli na robu strmine, vmes so bile same opasti, visoke tudi do pet metrov. Romi je le našel prehod malo višje gori, ampak bilo je strmo kot hudič. Zdelo se mi je, da se še Romi obotavlja, čeprav smuča kot vrag. Počasi se plazimo za njim po pobočju, trdo in ledeno je, pa ponekod razbrazdano od plazov. Včasih prav strahopetno preskočim, na najbolj strmih delih samo bočno drsim, da me že pošteno bolijo noge, in gledam pod seboj, če bi odletel čez kak skok, ali bi se samo odpeljal »po toboganu«. Po takšni strmini še nisem smučal! Končno smo v dolini. Ugotovim, da sem pošteno prepoten in mislim, da je to bolj od strahu kot od napora. Lačni Franc, ki

ima zelo kratke in mehke smuči, je celo z derezami pricapljal za nami.

»Prekleta strmo je bilo, hodil sem z derezami, in sicer obrnjen k bregu,« pripoveduje, mi pa smo srečni, da smo končno na varnem.

Sedaj pa spet uživancija. Še nekaj ur smo se dvigali in spuščali prek takih snežnih planjav, da jih po mojem Slovenija res nima enakih. Cela tura je trajala enajst ur in pol, toda bila je ena najlepših v mojem življenju.

Četrtek smo proglasili za dan počitka.

»Več kot deset ur danes ne hodim,« sem izjavil bolj za šalo kot zares, pa bi kmalu bil »dan počitka« res nekaj takega. Vreme je bilo še vedno idealno. Dopoldne smo smučali na jug v dolino, kjer so bila pobočja že zgodaj v soncu in sneg »pravi«. Potem smo »psovali« do Sivadije, zlezli na sedlo med glavnim in zahodnim vrhom ter nato po strmih pobočju na glavni vrh. S sedla je bilo videti kar čudno strmo. Ampak rekel sem, da na noben vrh ne grem več brez smuči. To bi ga kmalu spet polomil! Z vrha je bilo sicer malo strmo, ampak krasna smuka in pobočje ravno prav ojuženo od sonca. Potem smo ugotovili, da se spleča čimdlje dol — v Črno dolino. Zadnji del je smuka po izredno gostem gozdu, kjer smučaš tudi malo po drevju, ali, kot pravimo, »Tarzan, kralj opic«.

V dnu doline smo malicali, potem pa se zapodili v nasprotni breg. Naslednji cilj za »dan počitka« je bil Osolac. Toda ko smo na sedlu pod njim, fantje že vozijo kar s psi na smučeh v naslednjo dolino. »Gremo prej še na Zubac!« kažejo vrh na drugi strani doline. Danes so čisto ponoreli! Zapeljem se za njimi in čez uro smo že skoraj na vrhu Zubca, ki je od kočice videti kot pravi Matterhorn, tu pa se malo za vrhom lepo razširi in zaobli in ni najmanjše težave niti za slabega smučarja.

Čisto na skalni vrh pa nismo lezli. Preveč nas je vabil sneg.

Pobočje je obrnjeno na jug, preveč je že južen sneg in tokrat smuka res ni kaj prida. Ampak tudi pri taki vožnji uživam. Voziš po planjavah pač pod takim kotom, da hitrost še obvladaš, potem pa prestopiš.

Kmalu smo v dolini in čez pol ure že nazaj na sedlu pod Osolcem. Toda fantje že spet rinejo na sosednji vrh. Sam imam tu za danes dovolj. Ne vidim več pravega smisla riniti gor: treba bo sneti smuči, jih naložiti na nahrbtnik in po skalah priti do vrha. Smučanje dol prav tako ne bo prida, vse je že ojuženo, zdi se mi pa tudi, da bo nevarno za plazove.

Franc in Stane sta enakega mnenja. Zlekнем se na soncu na grbini nad sedlom pod nekaj krasnih borovcev in uživam mir in lepoto. Razgled je krasen, počitek mi

pa tudi prav prija. Kmalu zagledam ostale, kako vozijo z vrha. Romi kljub slabemu snegu vijuga spredaj in proži manjše plaziče mokrega snega, ostali previdno vozijo za njim. Res se mi zdi nevarno, pobočje je obrnjeno na jug in ura je tri. Vendar so kmalu srečno v dolini.

Zvečer se precej zoblachi, piha južni veter in vse kaže, da jutri ne bo kaj prida vreme. Res škoda, v načrtu sem imel lep spust proti jugu in nato smuko z Babe. No, bomo videli!

Zjutraj še bolj piha, tako da nas premeta že v dolini; pretežno je oblačno, vendar za take norce, kot smo mi, je vreme premalo slabo. Fantje zavijejo proti Otišu, ki je sosed Zelene glave. Prav, to bo izhodišče za smuko proti jugu; Baba še vedno lahko pride na vrsto. Pod strmim vrhnjim pobočjem se mi kar čudno zdi, da fantje puščajo smuči, saj smo smučali že po precej bolj strmih pobočjih. Vendar imajo prav: sunki vetra so izredno močni in če te dobijo v obratu — adijo ravnotežje. Dereze na noge in cepin v roke — in kmalu smo na grebenu, kjer se moramo zaradi vetra skoraj plaziti po vseh štirih. Ne ostanemo dolgo na vrhu, vendar kaže, da se vreme boljše; celo malo sonca bo.

... NE VIDI SE MARKACIJA

Smuka v dolino na jug je prav v redu, le ponekod se skorja predre pri obratu, ker je premalo mraz. Potem pa kar dalje in po pobočju Babe proti vrhu! Sneg bo dober, pobočja Babe so obrnjena proti severu, sneg je dovolj pomrznjen in sonce ga še ne bo preveč zmehčalo.

Pod zgornjim sedlom spet naletimo na sledove »mečke«. Verjetno je celo tista izpred dveh dni, saj sledi vodijo točno prek roba v dolino pod Lupoglavom.

Prej kot v eni uri smo na vrhu. Višinomer kaže 450 metrov višinske razlike. Da bi čimbolj uživali, še namažemo smuči. Potem pa — juhej! Ne morem zdržati, da ne bi prvi odkuril navzdol. Deviška pobočja — zdi se mi, da letim z zmajem. Tu ni omejitev: sneg je povsod idealno trd, voziš, kjer ti srce poželi, pobočja so krasno speljana. Ko v dolini ležemo na smuči, je ura šele poldne.

Dobro uro hoje je še do kočice in ugotovim, da bomo prezgodaj v temačni sobi. Po počitku odmarširam sam proti vrhu Kopicice. Fantje so že odšli domov. Uživam v samoti. Vrh Kopicice ni visok, kakih 1900 metrov, s te strani vsekakor ne bo težavno priti nanj kar s smučmi. Nikamor se mi ne mudi. Po vrhnjem delu so ogromne police, vrtače in škraplje, toda povsod so lepi prehodi in snega je dovolj. Prav do vrha pridem po snegu. Tu pa je, kot nalašč, kopno, za robom raste gosto ruševje, snežni zamet me ščiti pred vetrom. Ležem v ruševje kot grof, si ogledujem vrhove in

uživam v razgledu, ki je prav na vse strani. Pade mi na misel, da je škoda, ker naši planinci skoraj ne poznajo Prenja, pa tako je lep in prostran. Skušal bom kaj napisati za Planinski vestnik!

Šele čez kakšni dve uri mi je dovolj samote. Z vrha si ogledujem teren in odkrijem krasno dolinico, ki me bo pripeljala skoraj do koč, ne da bi se mi bilo treba še kaj vzpenjati. Toda vozim zelo previdno. Sneg je sedaj že čisto južen, težak, predvsem pa sem sam. Fantje sicer vedo, kam sem šel, tudi opreme imam toliko, da bi za silo prespal, pa vendar...

V koči se že pripravljajo na odhod. Vendar je zvečer še vedno veselo. Franc prebira zapise iz vpisne knjige in sem in tja najde »super štose«. Nekoga je dobila megla in opisuje: »...treba spasiti živo glavu, burazeru, jer ne vidi se markacija!« To je bila naslednji dan pri spustu v dolino zlata plošča naše ekipe.

Zjutraj lepo pospravimo koč, natovorimo nahrbtnike in — dol. Vozimo se na sever proti Konjicu, prek tako imenovanega Skoka. Smuka je tokrat sicer res prekleto slaba, sneg je gnil, strmina je razbrzdana od plazov, vmes je grmovje in drevje, nahrbtniki so še vedno težki kot cent, toda dobre volje ne zmanjka. Nekdo ugotovi, da to ni turna smuka, ampak »turna muka«.

Pravoverni turni smučar se bo vedno peljal v dolino »do zadnjega diha«. Nekajkrat se že plazimo s smučmi prek kopnih delov in se spotikamo ob grmovje, toda smučiči nočemo sneti, dokler so še kje krpice snega. Franc, ki so mu kratke smučiči v veliko prednost, da ga komaj dohajam, se mi že daleč v dolini zareži, ko pleza s smučmi prek skal: »Rajar, še malo pa bomo v Sarajevu in gremo lahko kar direktno v spalnik!«

Končno je snega res konec. Nataknevo superge in odžvižgamo po poti. Ob prvem potoku se slečemo do golega in opravimo kompletno toaleta — že teden dni smo se lahko umivali samo s snegom. Nekaj domačinov, ki pridejo mimo, nas gleda, kot da smo padli z Marsa. Prava reč, mi se umivamo dvakrat letno, pa če je treba ali ne! Potem pa — udobje: po nas prideta dva prava pravcata taksija. Naročila sta jih včeraj dva mostarska alpinista, ki sta bila dva dni z nami v koči, včeraj pa sta odšla v dolino. Ko pridemo še do piva, o katerem smo sanjali vse večere v koči, je nirvana popolna.

Na vlaku že padajo predlogi za naslednje leto: verjetno bo novi cilj Maglič, Volujak in hribi tam okrog Trnovaškega jezera. Juhu, to bo spet veselo, to ga bomo spet...!

Karavanški medved

Za zaključek božičnih in novoletnih praznikov (letos 3. 1. 1988) prireja SPD Celovec tradicionalno, mednarodno, ljudsko smučarsko tekmo za »Karavanškega medveda«. Udeleženci se vsako leto zbero v Selah — Zgornji Kot. Na startu vzamejo smučiči na ramo in se podajo po lepo steptani poti. Na koncu te poti na označenem mestu si pripnejo smučiči in se spuste čez drn in strn po celcu čez prostrane travnike proti startu, kjer je tudi cilj. Za končni rezultat štejejo čas vzpona in čas spusta skupaj. Dobitniki zlatih kolajn se na koncu v posebni igri pomerijo za »medveda«. Zelo izvirna, domača, družabna in priljubljena prireditev; z dolgoletno tradicijo!

Janez Bizjak

Zvezde smučarskega sklada

V 11., novembrski številki italijanske planinske alpinistične revije »Alp«, ki izhaja v Torinu, je na poldrugi strani objavljena razkošna reklama proizvajalcev smučarskih čevljev »sanmarco«. Poleg najnovejših modelov čevljev so objavljene fotografije treh mojstrov smučarskega športa, ki na tekmah smučajo s temi čevlji: Roka Petroviča, Bojana Križaja in Mateje Svet. Poleg osnovnih življenjepisnih podatkov so navedeni njihovi največji uspehi v svetovnem smučanju.

To je neposreden uspeh smučarskega sklada. Ali lahko pričakujemo podobne reklame, od katerih bodo imeli korist tako proizvajalci opreme kot alpinisti in pezalci, tudi takrat, ko bo zaživel slovenski alpinistični sklad? Upamo lahko, da se bo to zgodilo čimprej.

Zagovornik naših alpinistov

»Po 'Montagnes Magazine' (št. 96) in 'Alpi Rondoju' (št. 12) so tudi 'Die Alpen' (8/87) natisnile poročilo o zares imponantni francosko švicarski smeri v Brezimenskem stolpu Trango v Karakorumu. Zal pa v nobenem od treh poročil ni omenjeno dejstvo, da so nekaj dni prej v istem kamnitem stolpu trije Jugoslovani potegnili podobno smer. Gre za južno steno, prek katere se je povzpelo moštvo iz Celja pod vodstvom Slavka Cankarja. Na vrh so 15. junija prišli Franc Knez, Slavko Cankar in Bojan Srot (medtem ko so Švicarji in Francozi prišli na vrh 24. junija, pri čemer jim je uspel tretji poskus vzpona na Stolp brez imena). Ta majhna »pomota« ne bi smela ostati nezapažena in je treba o njej poročati, ker gre za prav tako zahtevno smer: 1100 do 1200 metrov, 9, A 0, pri čemer je Franc Knez do približno 900 metrov višine stene vse težave opravil s prostim plezanjem (zadnjih 200 metrov pa to zaradi ledenega mraza ni bilo več mogoče). Sicer pa: ali moštvo Paole na razmeroma majhnem stolpu ni nič vedelo o jugoslovanskih sosedi? Več kot dva tedna so bili skupaj na gori!«

To je vsebina pisma, ki ga je švicarski reviji »Die Alpen« poslal poljski novinar Józef Nyka in smo ga prebrali v lanskem 11., novembrski številki. Ob izrednih simpatijah, ki jih moramo izraziti poljskemu prijatelju in zagovorniku, moramo seveda pograjati naše alpiniste, ki o svojih uspehih ne poročajo dovolj hrupno (kar njihovi kolegi iz tujine delaajo), tudi v Planinskem vestniku, saj je naposled to njihovo glasilo.

ROJSTVO IZ LEDENIŠKE RAZPOKE

TOMAŽ RAVNIHAR

Za vedno mi bo ostala v spominu slika z Bossonskega ledenika:

Dekle drsi čez snežni most med dvema ledeniškima razpokama, ki je precej nagnjen in rahlo zavit. Vidim jo, kako zdrsi naravnost, ne zavije in se ne ustavi. Izgine v razpoki. V istem hipu močan sunek vrvi potegne z visokega stojišča drugo dekle za njo, ki že izgine v drugi razpoki. Tudi tretja ne zdrži sunka: zakrili z rokami in pade na snežni most med obema razpokama in se na tankem mostu s težavo obdrži. Medtem se vržem na svoj cepin, ki je do okla zabit v sneg in led in na katerega je pritrjena vrvi. Varovanje vzdrži. Vse se dogodi v popolni tišini in v nekaj sekundah.

Šele tedaj se zavem krute resničnosti...

POROČNA NOČ NA GOUTERJU

Leto dni po prvem obisku M. Blanca smo zopet v Chamonixu. Večja skupina nas je. Med nami je nekaj začetnikov na takih vzponih pa tudi precej mojstrov gorništv. Glede na pisano družino, kakršna smo, tudi mojstrov gostilniških omizij ne manjka, nekateri izbranci pa so mojstri obojega. Vreme ni obetalo mnogo, zato se odločimo v prid večine: na vrh Mont Blanca, če bo le šlo! Tudi midva z Vilmo se naslednje popoldne pridruživa dolgi koloni gornikov, ki odide proti zavetišču Gouter. Že iz prejšnjega leta mi je sicer zoprno, pa kaj hočem. Tolažim se z mislijo, da bo letos morda drugače. In res je bilo.

Vreme ni kaj prida. Megle se vlečejo po gorah, tako da ni dosti videti. Škoda za tiste, ki gredo prvič. To so predvsem mladi zagnanci; kar precej pred menoj in še nekaterimi »starostami« pridejo do cilja tega dne. Lahko njim, ko jih žene vedoželjnost in ne vedo, da je treba v to kočjo priti čim kasneje in iti iz nje čimprej, kajti »poročna« noč na Gouterju, kot ji jaz pravim, je nepozabna in za tiste, ki pridejo sem samo enkrat, tudi enkratna.

Že v začetku hoje se dobro podkrepim, kajti tam gori se nikoli ne ve, kako bo s hrano in pijačo. Počasi rinem v skalovje. Vreme je vedno slabše.

Dobro znana kočja na 3817 metrih nas sprejme v svoje okrilje. Vse je enako kot lansko leto, le s to razliko, da smo lansko leto s svojim prihodom povečali število nočitev za štiri, letos pa za približno trideset. Sicer pa kakšne bistvene razlike zaradi tega nisem opazil. Gneča je gneča;

ne moreš sedeti, stojiš napol, jesti se skoraj ne da, da o »spanju« ne govorim. Nekdo od naših prinese vest, da zunaj sneži. Niti malo nas ne vznemiri; važno je, da smo na suhem in toplem.

Letos ne naredim napake prejšnjega leta, zato ležem na tla pod mizo takoj, ko so se začele prve priprave na »poročno« noč. Pravi užitek je stegniti noge. Lansko leto o tem še sanjati nisem mogel. Tiste, ki so tu prvič, tolažim, da te noči ne bodo pozabili vse življenje: prvo poročno noč se pozabi, te ne boste nikoli, dražim mlada dekleta in iščem pravo lego za dušo in telo.

Valovanje množice, ležeče na tleh, potrjuje, da imajo tudi drugi enake težave. Da pa stvar ne bi bila predolgočasna, začutim v nogah silne bolečine, ki jih povzročajo plastični čevlji — imam jih namreč še na nogah. Treba jih je sezuti. V taki gneči traja to dosti časa, seveda pa to popestri nočne dogodke tudi mojim sosedom. Ko se sezujem, začutim veliko olajšanje, verjetno pa tudi sotrpini ob meni, kajti tukaj vsak premik posameznika izzove premikanje vseh.

Tudi letos je Vilmina »postelja« miza, ki jo deli z enim od naših fantov. Nekateri se pač znajdejo. Kaže, da se dobro razumeta, ker nihče ne pade z nje.

ZALEDENELA GORA

Končno je ena ura po polnoči, ko naj bi odšli naprej proti vrhu. Svetilke oživijo sceno »poročne« noči, nekateri vstajajo in iščejo iz živega in mrtvega svoje stvari. Ko ves vesel najdem svoje čevlje, pride Emil in pove, da je zunaj zapadlo precej snega, da je vse ledeno in megleno ter da je odhod nemogoč. To je za vse pravi šok. Ne preostane nam drugega, kot da podaljšujemo užitke noči do jutra. Končno dočakamo jutro. Situacija zunaj daje kaj malo upanja. Snežiti je sicer nehalo, pa kaj, ko je vse okovano v led in sneg. Piha leden veter in stena Gouterja, po kateri smo prišli, je nespoznavna, zaledenela in snežena. Chamoniški vodniki in tudi mi vemo, da je umik navzdol nemogoč, vrhovi nad nami pa so v megli. Drugega ne preostane kot nazaj v kočjo obujat spomine na noč. Oskrbnik nam pove, da je napoved slaba in da še tri dni ni pričakovati izboljšanja, za nameček pa še doda, da stanje vsaka »poročna« noč 40 frankov. Dobro se vsi zavedamo, da še dve ali tri take noči ne vzdrži nihče. Slabe volje obsedimo ob mizah in čakamo na čudež.

Okoli devetih završi: skušali se bomo prebiti do zavetišča Vallot in po Bossonskem ledeniku v Chamonix.

Oblaki se malo razkade in občasno se kažejo gore nad nami. Treba je hiteti, kajti ura je pozna. Nastane silna gneča v koči in pred njo. Hitro smo pripravljeni na odhod in se šele zgoraj na sedlu še enkrat pregledamo in uredimo. Nad nami se podijo megle, skozi katere kdaj pa kdaj posije sonce. To nam daje upanje, da se morda zmažemo od »poročnih« noči za 40 frankov.

Smo dolga kolona na dolgi poti. Bolj ko se bližamo zavetišču Vallot, lepše je vreme. Oblaki se trgajo, sonce osvetli čudovite vrhove pod nami, doline pa so še v globokem spanju pod belo oblačno kopreno. Kakor da ne obstajajo.

Veter in mraz nas krepko obdelujeta in tudi novo zapadli sneg nam povzroča dodatne težave. Na 4362 metrih visoko se ustavimo. Bivak Vallot. Gledam navzgor proti vrhu Mont Blanca: veter vije bele snežne zastave, ko brije preko zadnjih dveh hrbtov.

Večina se odloči, da gre na vrh, z Vilmo pa skleneva, da ne greva naprej v teh slabih razmerah. Lansko leto sva doživela vrh v čudovitem vremenu, tako da sedaj nimava želje riniti naprej za vsako ceno in si pokvariti čudovit spomin na vrh.

V zavetišču Vallot namerim nič stopinj. Zunaj še vedno mrzlo piha, toda vreme se izboljšuje. Oblaki se vedno bolj trgajo, gore pod nami se prikazujejo in izginjajo v pravljicnem sanjskem svetu. Vse je videti neresnično in odmaknjeno.

NESREČA NA LEDENIKU

Po slabih treh urah se vrnejo zmagovalci vrha. Sedaj je treba pohiteti navzdol, saj smo pol dneva »zalezali« in krepko kasnimo.

Nekaj metrov pred nama z Vilmo gre navzdol skupina naših starejših gornikov.

Komaj prehodijo nekaj deset metrov, si eden od njih zatakne derezo v hlačnico. Na strmem snežišču se prekucne naprej in pade na ramo. Močno bolečino mu berem z obraza. Skuša vstati, vendar zaman. Fantje takoj improvizirajo aki iz pekerin, vetrovk in vrvic, učvrstijo poškodovani ud, moža položijo na »vozilo« in vlečejo. Nekaj časa kar gre, vendar kmalu nastanejo težave: težko je vleči in po nekaj sto metrih fantje obupajo. Do doline pa je še daleč: nešteto razpok je treba preskočiti, potem je tu še pešpot do žičnice oziroma do Chamonixa, v celoti pa je 3300 metrov spusta. Vsak premik ponesrečenca mu povzroča hude bolečine. Po vsem tem postane jasno, da bo potreben reševalni helikopter; za take primere se vedno zavarujemo že doma, kar se je to pot obrestovalo, saj so cene takih storitev astronomske.

Naš vodja Emil se takoj odpravi z eno od naših deklet kot prevajalko do koč Mulets sredi Bossonskega ledenika. Tam je telefon in potem bo v nekaj deset minutah mož prepeljan v bolnišnico v dolini.

Ker sva z Vilmo ravno pri roki, nama tovariši dajo v varstvo na poti v dolino mladi dekletki, kajti sedaj morajo spraviti ponesrečenca na mesto, kjer lahko pristane helikopter. Prvič sta v visokih gorah in na ledeniku. Navežemo ju in že se spuščamo navzdol. Vreme je vedno lepše in vse topleje postaja. Hitro napredujemo. Na vsakem težavnejšem mestu jima dava napotke in ju varujeva.

Razgledi so vedno lepši. Vse se lesketa v novo zapadlem snegu. Večkrat se ustavimo, da slikam te čudeže okoli nas.

Opazimo helikopter. Zaokroži okoli nas, ker išče ponesrečenca. Z roko mu pokažem smer, kje naj bi bil. Kmalu ga vidimo visoko nad nami, kako pristaja na ravnem delu ledenika. Hip zatem že leti z našim ponesrečencem v dolino.

Snamemo dereze, ker se nam na njih delajo cokle zaradi mokrega snega. Sedaj se kdajpakdaj odpre pogled tudi v dolino. Hitimo mimo ogromnih serakov in kmalu se na naši desni pokaže koč Mulets.

Ledenik postaja vse bolj razrit in poln velikih razpok. Kakih dvesto metrov pod kočo naletimo na zelo zahteven prehod. Razpoke so v vseh smereh, prek njih pa vodijo snežni mostovi varljive trdnosti. Že izhrojena pot pelje prek tega labirinta.

Ustavimo se. Dobro pregledam situacijo in varujem s cepinom, zasajenim do okla v trd sneg, dekletoma pa povem, kako morata iti. Nič ne pomaga, moramo prek zavitega in strmega snežnega mosta, treba je zdrčati po njem in malo zaviti. Tak manever izkušenim ne bi smel delati težav. Tudi tu je kazalo, da jih ne bo. Prva že zdrsi — toda ne zavije po mostu, ampak kar naravnost in izgine v razpoki...

UJETNICI ZELENEGA LEDU

Začuda ostanem miren. Cepin je dobro zdržal sunke. Vilma na snežnem mostu sedi na vrvi in me gleda. Edina sled za dekleti sta rdeči vrvi, ki vodita vsaka v svojo razpoko.

Tišina. Cepin dobro drži, zato se lahko odmaknem in pogledam v bližnjo razpoko. Dekle binglja kakšna dva metra globoko in je nepoškodovano. Kako je z drugo, vprašam Vilmo, ki je bližje oni razpoki. Pove mi, da je tudi z drugo vse v redu, čeprav je precej globoko med zelenimi ledenimi stenami. Dekleti tarnata, da ju stiskajo vrvi. Zavpijem jima, naj si pomagata s cepinom, sedaj pa bi prišle prav tudi dereze.

»Vzdržita, kmalu pride pomoč!« tolažim dekleti in sebe.

Sedaj je na vrsti akcija. Visoko na skali vidim kočo Mulets in ljudi, ki se po skalah vzpenjajo do nje. Kričim v vseh jezikih, ki jih poznam, krilim z rokami in skačem. Na vse načine jim skušam dopovedati, da je nekaj narobe. Obstanejo in gledajo proti meni. Nihče ne razume, za kaj gre. Dekleti spodaj pa stokata od bolečin in prosita za pomoč, a jima sam ne morem pomagati. Vsaka sekunda je dolga kot ura. Kričim kar naprej, rotim, zmerjam ljudi, ki me vidijo, pa ne storijo ničesar. »Ali že gredo?« sprašujeta dekleti z zadnjimi močmi. Vilma ju miri po svojih močeh, tudi njej ni prijetno, ko čaka, kdaj se bo sesul snežni most pod njo in bo zgrmela v globino.

Kričim, tulim... Končno odziv z ledenika. Najde se postaven Anglež in malo za njim še neki Španec. Komaj jima povem, kje je kdo, že pridejo naši. Dekleti sta na koncu moči: vrv ju neusmiljeno reže v prsni koš. Ko je že zelo hudo, potegnemo naenkrat obe dekleti iz pasti. Tudi Vilmin most zdrži in dekleta so rešena.

Popolnoma suha usta imam. Kako se prileže kanček tekočine! Dekleti sta malo popraskani, prestrašeni in objokani, toda že v nekaj minutah sta pripravljene za odhod. Zelo junaško sta prestali smrtno nevarnost. Take ženske so za v gore!

Ura je že pozna. Žičnice za Chamonix ne bomo več ujeli in treba bo peš v dolino. Toda kljub temu veseli hodimo navzdol.

Zvečer pa je v taboru še bolj veselo. Kaj ne bi bilo po takih dogodivščinah — pa še naši dekleti imata svoj drugi rojstni dan.

Vam je Planinski vestnik všeč?

Ce vam je, povejte to svojim planinskim prijateljem in znancem in jim svetujte, naj se naročijo nanj.

Bi želeli drugačen Planinski vestnik?

Pišite nam, da ga bomo poskusili skupaj izboljšati!

HELENA GIACOMELLI

UTRINKI

I.

Gore — gozdovi, pašniki, skale in stene — gore.

Tvoji trenutki, tvoj dan, tvoje življenje.

Saj je vseeno, kaj je tisto, kar grebe v tebi, da moraš tja gor.

V soncu in dežju, megli in snegu, sam ali s prijateljem — ko bo prišel tisti dan, boš obul gozdarje, si optal nahrbtnik in šel. Prost, svoboden, brez vprašanj.

Ker so tam na obzoru tvoje gore.

Da boš ti sam v njih.

II.

Sediš, sedita na vrhu gore, vpeta vsak v svoje misli.

Za teboj, za vama — prehojena pot, preplezana stena, stisk roke in zvita vrv ob nahrbtniku. In tišina.

Vrh — dopolnitev neke poti, izpolnitev nekega hrepenenja.

Veš, vesta — da bo treba zdaj, še danes, v dolino. V mesto, med tope zidove hiš, med obraze za skrbno umitimi okenskimi šipami, med utrujene besede.

V molku odrivata misel o vrnitvi in raztegujeta svoj dan na gori, kot da je v njem vse vajino življenje.

III.

Sonce je sijalo tistega dne, ko je odšel v gore, svetel dan je bil. Velikokrat je odhajal tja gor. Tudi sam. Na poti, ki jih je moral imeti samo zase.

Z večerom se ni vrnil, z jutrom so ga pri nesli v dolino.

Z gore, ki jo je imel rad, kot je imel rad življenje.

Jesen je — že dolgo sedim na vrhu gore in čakam. Saj boš prišel?

IV.

Stopam skozi molk večera; v žepu imam seme travnih bilk, v očeh jutro z vrha gore, na čevljih utrujenost dneva — počasi grem skozi večer doline.

Potem obstanem. Tam, sredi žitnega polja, stoji drevo. Košato in trdno, temna senca, vtisnjena v odsev tonečega sonca na bežečih oblakih. Tako tiho je vse, da čutim valovanje tihote kot plah dotik ustnic. Kot da sem v nekem drugem času, se mi zdi. Če se premaknem, ne bo več res — to drevo, to razlito sonce, ta večer.

Samota.

V.

Odmaknjena je danes ta gora, da se ti zdi skoraj neresnična. Pa vendar iščeš njeno podobo, kamorkoli greš. Mogoče bi ji rad iztrgal svoje spomine, da bi tako spet zaživel prvi dotik z njo — mogoče se zato vedno znova vračaš k njej. Mogoče jo potrebuješ.

Mnogi hočejo imeti to goro zase — v njej ni več samote. Ne moremo brez nje — podoživljamo jo, da bi nekoč spoznali njen pravi obraz, njeno dušo.

Ampak gora ima toliko obrazov, kot je steza na njej, kot je dni v letu — nikoli ni enaka. Ker odseva v naši duši.

Imenuje se — Triglav.

VI.

Globoko pod menoj se je kot srebrn trak vila Soča. Ob njej zelena dolina, ozka kot grlo, vrezana v skalne rebri, z gozdovi ob robih. Višje na pobočjih venec pašnikov kot svetlo zelen prstan na vrhah, obeljenih in razžarjenih v soncu. In hiše v dolini, nametane brez reda, samotne, zgubane pod težo let.

To je Trenta.

Vse v njej je garanje — tisočkrat preloženi koši s hrbtov, skopa zemlja, ki ti izpije ves znoj, preden lahko vzameš, iztrgaš iz trdne grude nekaj zase.

Temne čumnate za majhnimi okni hiš, nagubani obrazi za mizo — včasih se mi je zdelo, da so izklesani iz skale ti njihovi obrazi, preprosti, kleni in trmasti kot svet, v katerem živijo.

Stala sta nekega večera stavec in starka pred svojo hišo na robu vasi, ko sem šla mimo. Roke negibno ob telesu, upognjena, kot da še nista preložila vsega bremena s hrbita, oči pa, umirjene v senci večera, niso tožile. Vse njuno življenje je bilo garanje in vendar ni bilo trpkosti v njunem pogledu ne grenkobe v besedah, ko sta me povabila v svoj dom.

Kako dolgo bo dolina še živela, sem pomislila. Le do tedaj, ko se bodo zamajale te utrujene, samotne postave na pragu in se bodo zaprla za njimi vrata zadnje hiše v vasi? Ko bo zavel hlad skozi dolino in obležal v kotih nekdanjih domov?

Cesta vodi proč od doline, ven iz nje — koliko jih je že zvalila v svet in koliko od njih se bo na jesen življenja še vrnilo?

VII.

Vrv drsi skozi moje dlani.

Tišina — molk nad menoj, pod menoj brezno, tema v njem in — nič.

Včeraj je ugasnilo življenje. Mlado, pohlepno srkajoč vase sok te in drugih gora, zastrupljeno z znojem, izceljenim v strminah te in drugih gora. Zasijalo in ugasnilo je kot trepetajoč zvezdni utrinek.

Skupaj sva bili nekoč v gorah. Spominjam se njenih prstov: razrezane blazinice so se trmasto zažirale v nove razpoke, se prisesale ob stene kot lovke. Ljubezen je bila močnejša od potuhnjene bolečine v telesu — samo še vzpon na to goro, čeprav veš, da z znojem izteka tudi tvoje življenje in nikoli ne boš mogel izpiti kupe hrepenenja do dna.

Včeraj je ugasnilo njeno življenje. Jaz pa stojim na vrhu neke gore, njene gore, in si želim, da bi razumela, zakaj jaz sem, nje pa ni več.

VIII.

Zadišalo je iz zemlje, zapuhtelo po pregnetenih prsti. V polje so se zarezale globoke brazde: kot gube v obrazu moža, ki se sklanja nad zemljo, kot rože in trnje, ki raste na njivah življenja. Kot sonce in senca.

Ko zdravnaš utrujeni hrbet, je sonce visoko nad teboj. Ko sedeš k počitku, počivajo roke in misel, sonce in rože in ljudje za okni hiš. In čutiš — vse to je pesem.

Pesem, ki privre iz globine zemlje, zahrumi kot vihar, onemi kot gluhoti po nevihti in se preliva skozi dušo kot pomladni spev.

IX.

Pojdiva. Danes, jutri, včeraj. Pojdiva, da — obriševa mestni prah v čisti rosi, — se poigrava s sončnimi žarki, ki sipajo skozi meglo,

— se napijeva ptičjega ščebeta v gozdu, — se izgubiva v samotni zapuščenih pašnikov,

— se odpočijeva pred razpadajočim pastirskim stanom in zajameva v dlani dišeče razkošje cvetočih rož.

Pojdiva, danes za včeraj in jutri.

X.

Kamenček, ki mi zdrsne spod nog in se zakotali v globino — trenutek.

Gams, ki kot senca plane mimo mene po grapi navzdol — trenutek.

Piš vetra, ki v valu zaniha vrhove smrek — trenutek.

Pesem, ki se mi vrh gore utrga iz grla — trenutek.

Misel, ki se kot lahkokrilni ptič dvigne v višave, da jo oblaki poneso v daljave — trenutek.

Moje življenje — trenutek.

XI.

Gora, steza do nje, stena.

Človek pred menoj, človek nad menoj, tipajoči prsti na skali, trepet v očeh, zadržana beseda.

Korak naprej, navzgor: pod menoj dolina, temno dno, smreke in macesni — polovica dneva.

Korak naprej, še više, visoko nad dolino. Samo skale in prsti in, tam v razpoki, droben cvet. In sonce na vrheh, sonce na petah prijatelja, nasmeh in utrujenost v očeh.

Dolina in vrh — tema in svetloba. Obzorje brez roba — hrepenenje. Moje gore.

XII.

*Počasi po stezi navzgor
v senco samote,
v samoto skal, stolpov,
zajed, brazd v obrazu gore,
čez krušljive nalome
naloženega drobirja,
po zlizanih stopinjah —
pod teboj zelena ponjava,
kačasta steza, ljudje na njej,
valujoči glasovi,
raztepane misli,
tišina.*

*Veter zaigra na harfo
skalnatih strun;
kot bi ječala gora.
Pa je le spomin:
obstojiš ob črni plošči,
razbiraš črke spomina
nekomu,
ki je omahnil,
ki ga je skala odrinila ven,
v prostor,
ki se razblinja
v melišču pod steno.
Prsti mehko
zdrsnejo čez črke
in izbrišejo pajčevino časa.
Izpijejo bolečino.*

*Sonce zasije svetleje,
zelena ponjava je bolj zelena,
belina skal bolj bela.
Iz spomina vstaja življenje,
ki podaja roko samoti,
ko stopaš naprej,
navzgor,
iz sence v sonce,
po neskončnih stezah
do vrha.
Gore.*

XIII.

Pot na goro, začeta s tišino jutra, ki se leskeče na pajčevinah noči kot rosne kapljice.

Večer — težki koraki, sladka utrujenost in polne roke doživetij. Koča — ljudje, prijatelji, pogledi in nasmehi, razpršene besede. Tihe in bučne. Potem pesem. Pritajeno se utrga iz grla, enega, dveh, treh — kot bi se razmaknile stene, zaniha skozi prostor in se izgubi v času. Diši kot pomladni gozd, kot zorana zemlja, valovi kot zrelo žitno polje, zakipi kot makovi cvetovi sredi klasja.

XIV.

Večer v gorah je kot jesen življenja — mehka in topla se razlije čez pokrajino in jo zagrne s pajčevinasto tančico otožnosti.

V večeru obsediš pred kočo in čutiš, kako ti hromijo roke, misel. Dan trepetaje ugaša, v noči temnijo vrhovi, ti pa sediš pred njimi s polnim naročjem spominov. In čakaš.

In čakaš — na jutro, ko bo zarja spet pordečila sive stene (kaj nisem šele včeraj plezal ta raz, pomisliš), obsijala nasekane grebene in se vsa neresnična zlila v ble-dico dneva.

In še čakaš — veter obrača liste v knjigi spominov, prešteva leta, gube na obrazu, sive lase. Kaj res ne več tja gor? — zaskeli.

Zapreš oči, kot bi se upiral spoznanju.

Večer v gorah je čudovita jesen življenja: nekega dne boš počasi vstal, stopil na gozdne steze in šel čez pašnike do vznožja skalne gmote.

XV.

Šla sem na goro. Nekega dne pač. Na neko goro.

Jesen je že bila, suhi listi so se krljali pod mojimi koraki, gozd je bil kot popackan z barvami. Sonce pa je sijalo in sijalo, bilo je toplo, čeprav je bil že oktober in se je dolina dušila v megli. Hodim po stezi, ki jo poznam, do vrha gore in ne vem, kje je konec moje poti v tem dnevu. Stopam po rezu grebena — praznina pod menoj me mrazi, nebo nad menoj je prostorno, nikjer oblaka, ena sama svetloba. Jaz pa ne vem, kam grem. Kot da sem prehodila že vse poti, spoznala že vse vrhove — izživela življenje. Ničesar več nimam, da bi se lahko oprjela. Še skala se drobi pod mojimi prsti in se s krohonom odbija od stene.

Šla sem, nekega dne pač, na neko goro.

XVI.

Sedela sta ob jezeru — noč se je z bližnjih vrhov spuščala nad gladino in z božajočo roko poravnava nemirne valove vetra, kot poravna mati otroku odejo pred spanjem. V zraku so izzvenele zadnje strune dneva — tišina je srečno vzdihnila in razprostrla svoje prosojne peruti.

Samota. Obnemela misel. Trenutek, ko se ustavi čas. Vztrepeto srce, se utrga pesem. Prvi glas, še plah in negotov, pritegne drugega. Novi koraki pridrsavajo iz teme, kot bi bila pesem luč, svetloba, in tretji, četrti in glasovi brez števila in imena vstopajo v pesem, ki valovi čez gladino jezera.

Pesem — pripoveduje o meni in tebi, o ljubezni in samoti, o deželi, ki jo imam rada.

XVII.

Že kmalu nad vasjo sem zagazila v puhast sneg in hodila ves dan in vselej so bile drugačne stopinje pred menoj. Drobne, počasne, globoke in težke in tudi lahke, da si jih komaj zaznal v spihani belini. Kot da so misel, ki jo je nekdo izgubil, pozabil ali morda odvrzel.

Kdo so bili ti, ki so hodili pred menoj? Kje se bodo ustavile te stopinje, da si bomo, večni popotniki, pogledali v oči, si podali roke, utrujeni in srečni na svojih neskončnih poteh?

KAKO SEM PRVIČ ROMALA NA BREZJE

NIČ SNEGA, SAMO VOLITVE

NADA KOSTANJEVIC

Moje prvo romanje tja je bilo povsem po planinski (in če hočete politični) liniji — in predvsem zelo veselo.

Pisalo se je leto 1949. Edino planinsko društvo na Reki (sedaj jih je menda tam kakih deset) je takrat imelo eno sobo (s to sobo vred pa so nas selili vsak mesec kam drugam), eno oglasno omarico in eno sliko. To sliko je ne vem komu sunil moj bratranec in je v oglasni omarici z njo po potrebi predstavljal Durmitor poleti, Velebit spomladi ali Snežnik pozimi. Nič zato, da je bila pravzaprav s Kilimandžara! Prispevke v omarico smo pisali na stroj ali na roko.

Bratranec, Poljak po rodu, je bil sploh zelo iznajdljiv človek. Društvu je med drugim priskrbel majhen kamionček, ki je med tednom delal v pristanišču, ob nedeljah pa nas proti prav majhnemu plačilu prevažal sem ter tja. To ropotalo je bilo seveda polno vseh muh, predvsem pa je crknilo povsod, kjer je bilo treba ali ne. Med našimi člani sta le Vili in Bracina imela vozniško dovoljenje in poleg tega tudi neskončno potrpljenje z našo »modro ptico«, kot smo ljubkovalno imenovali avto.

Bratranec je imel razen iznajdljivosti v posesti še konzervo. Kakšno? No, malo večjo, brez napisa. Na vsakem izletu smo sklenili, da najprej pojejmo, kar imamo ostali (kruh s čebulo in ocvirki, kakšno prav majhno konzervico, skromen košček sira, palačinke brez jajc), konzervo pa bomo nazadnje. In tako je ta slovit konzerva potovala z nami več let, dokler nismo bratranca enkrat le pripravili do tega, da jo je žrtvoval. Notri je bilo sladko Unrino meso!

XVIII.

Zaprla sem vrata, ugasnila vse luči — no-coj hočem biti sama.

Pa so se tiho odprla vrata, samo za ped, samo toliko, da so drobni škratje vstopili v moje sanje. Ne morem se jim skriti, jim ubežati, pa čeprav zaklenem vrata s tisočeriimi ključavnicami. Vedno so v meni, spomini. Pekoči, kot bolečina, in krhki, kot sanje. Tudi v tej noči. In sanjam:

- tihotne breze na goličavi,
- mesec, zapreden v ivje jelke,
- valove vetra na razpihaneh grebenih gora,
- tenkonogo srno s plašnimi očmi in
- svobodnega gamsa v skoku.

Sanjam novoletno noč.

SINDIKALNO PLANINSKO PRENOČIŠČE

Tokrat se je bratranec dogovoril s Škerom (bratom nekdanjega predsednika PZS Boža Škerla), da bi za 29. november šli smučat na Črni vrh nad Jesenicami. Telefonov, pametnih vremenskih poročil in še marsičesa podobnega nismo poznali; Škero je obljubil, da plača 25 litrov vina, če tam ne najdemo snega, in smo se deževnega jutra nabasali na »modro ptico«, spravili nanjo še nekaj razmajanih klopí, podnje dali smučke in hajdi na pot.

Le medlo se spominjam, da smo še kar opravili pot do Jesenic.

Ustavljali se nismo — oziroma kamion ni crknil prav nikjer. In še prav je bilo, da ni, saj je lilo kot iz škafa. Gnetli smo se pod cerado in smo povsem spregledali, da je bilo zahodno od Ljubljane vse nekako slovesno okrašeno. Na Jesenicah nas je dočakala že temna noč in v temi smo se zagrizli v strmino proti takratnemu Sv. Križu nad Jesenicami, sedanji Planini pod Golico. Sem ter tja smo morali izstopiti in porivati našo reč, tako da smo bili mokri do zadnje niti, sreča pa je bila, da je bilo temno kot v... in sploh nismo videli, kod hodimo. Kaj pa sta spre-daj Vili in Bracina razsvetljevala, je nam ostalo popolnoma nevidno.

Prišli smo v temačno in zapuščeno vas in tam odkrili nekakšno razsvetljeno stvar, ki je bila nekakšno sindikalno prenočišče, kamor smo se zatekli.

Tu sta gospodinjili dve sestri; moža sta — tako sta nam povedali — bila oba na nočnem »šihu« v jeseniški železarni. Imeli sta še kar lepa prenočišča in toplo ter snažno dnevno sobo, kamor smo se spravili vsi skupaj. Takoj sta nas pot-

lažili, da snega do vrh Golice ni nikjer niti za vzorec.

»Škero, plačaj vino!« so začeli vzklikati fantje.

»O vinu ali žganju se nocoj sploh ne pogovarjamo!« sta odločno dejali ženski.

»Danes so na Gorenjskem volitve!«

Le kakšne? Še sanjalo se nam ni. Meni se je šele tedaj zasvitalo, da zastava, ki je tožno bingljala v dežju na hiši, ni bila izobešana nam v čast.

Nič ni pomagalo. Ženski sta nam skuhati bolj sindikalni čaj (najbrž iz senenih mrv), vzeli smo iz nahrbtnikov kruh in čebulo, ocvirke in kuhana jajca, jabolka in pomarančne olupke. Saj je bila navada, da smo jih jemali s seboj na izlete, pomaranče pa so doma pojedli starci in otroci.

Aristar se je lotil dvorjenja eni izmed oskrbnic, ki mu je z zvenečo klofuto razložila, da je že poročena. Dekleta smo se lotile pesnikovanja. Bracina je namreč našo »modro ptico« preimenoval v »krepano ribo«, nas dekleta-piščančke pa v račke. Umotvor, ki smo ga spesnile in uglasbile, se je glasil:

»U Rečini kraj Sušaka patke se peru-
u-u-u,
uzmi puško karabinku, ubij patku tu-
u-u-u.
Ja tu patku ubit neću, ja tu patku zna-
a-a-am,
to je patka planinarka, koju ljubim ja-
a-a-a.

Ker potem ni bilo nič več pametnega početi, smo se spravili spat.

OKVARA TOČNO NA BREZJAH

Drugi dan je bila nedelja in meni se je sanjalo, da bi bila lahko na Jesenicah ob šestih maša. Potihoma sem se spravila pokonci in se odpravila na pot. Iz sosednje hiše je stopila ženska očitno z istim namenom. Povedala pa mi je tudi, da gre obenem volit, saj volišča v tej takrat tako zakotni vasi ni bilo. Tema je bila in videla nisem prav nič, po maši pa sem si šla malo ogledat volišče. Tako navado smo imeli namreč na Hrvaškem, da smo hodili gledat volišča, katero je lepše okrašeno.

Nazaj sem se odpravila sama. Že prej sem bila precej pobožna, ko pa sem videla, kje smo se ponoči prevažali z našo »ptico«, sem postala še bolj. Krepana riba je prava gorska postrv — le čudno, da ni sinoči zgrmela v kakšnega izmed potokov ob makadamski cesti! Prišla sem gor in vsi so še trdno spali.

Ko so za silo vstali, smo poskušali srečo še do Črnega vrha, a sneg smo si lahko ogledali le na razglednicah, vino pa le na reklamah.

Seveda so bile reklame prav stare in obledele, razglednic je bilo pa le za

vzorec in smo jih pustili kar tam. Navzdol proti Jesenicam je šlo — recimo — kar v redu. Naša žival se je kotalila tja kar samodejno, le obračati jo je bilo treba. Nekoliko zaradi dežja, še bolj zaradi strahu smo se spravili vsi pod cerado.

Na Jesenicah pa je dež ponehal, zadevo smo ustavili in cerado odkrili. Vendar je bilo zopet treba nekaj »fizkulture«, da smo spravili to pošast v tek, potem pa je nekaj časa še kar tekla ...

... dokler nismo dekleta sredi polja opazile lepo, veliko cerkev.

Jelka jo je takoj spoznala: »Brezje, Brezje!« je vzkliknila.

Škero je nekaj zarenčal, a v tistem hipu je nekaj v drobovju našega kamiona zašklopotalo (ne Bracina ne Vili nam še do današnjega dne nista odkrila, ali zares ali po njuni zaslugi).

Vili je izstopil in krotko dejal: »Škero, okvaro imamo, pa ne vem prav, kakšno!«

»No, pa poglej!«

Jelka je predlagala: »Mi pa pojdemo na Brezje!«

Škero se je stresel kot parkelj, ki so ga poškopipili z žegnano vodo, a je brž povzel: »Tovariši, pred nami je velika zgodovinska znamenitost. Predlagam, da bi si jo ogledali!«

Predlog je bil, jasno, согласно sprejet, Bracina in Vili pa sta ležala v blatu pod kamionom in rekla, da bosta ta čas popravljala. No, ta čas je trajal le toliko, dokler se nismo oddaljili za nekaj deset korakov.

»Popravila sva!« je slovesno objavil Bracina, »a ker smo že tu, greva še midva pogledat ...«

Dekleta smo od samega veselja zatulila »Patke se peru-u-u-u-u,« Škoro pa je zarjul:

»Prenehajte s tem perujskim napevom ...«

»Ali hočeš, da pójemo nabožne pesmi?«

Toda ko smo se približali cerkvi, je tudi njega minila norčavost. Opozoril nas je, naj bi se v zgodovinski znamenitosti obnašali ljudskim navadam primerno, moški naj se odkrijejo, ženske pa naj ne klepetajo. Opozorilo je bilo popolnoma nepotrebno. Vsi s Škerom vred smo prav prisrčno in pobožno molili, da bi kakorkoli prispeli na Reko — saj smo drug dan vsi morali v službo.

SRAMOTA SREDI LJUBLJANE

Nato smo stopili v gostišče ob cerkvi. Po vinu Škero ni več niti spraševal, saj mu je gostilničar že od vrat povedal: »Imamo le sok, danes so volitve!« Dodal pa je, da na njega še posebno dobro pazijo, da se ne bi pregrešil, saj je ob cerkvi. Kuhinjo je imel mrzlo kot cvek, obednico še bolj, robidov sok pa je bil kisel. Razglednic z brezjanskimi motivi seveda ni

imel; kje pa je pobral vse razglednice, ki jih je imel naprodaj, ne vem, a poleg razglednic Ljubljane, Radovljice in Kranja je imel celo razglednico Subotice... Poslovlili smo se in pokrili kamion s cerado v upanju, da nas bo vsaj pod tem grelo. Ogrela pa nas je le telovadba, saj smo kamion porivali do Črničca, da je končno vžgal in nas pripeljal do Ljubljane. Neslo nas je kar v središče Ljubljane, na današnji Trg OF. Bila je že trda tema — in zadeva je crknila ravno tam. Zopet smo porivali, firbci, ki so se ustavljali pred železniško postajo, pa so

nas opazovali in spraševali, kam gremo.« Adaš je bil dovolj nepreviden, da je po pravici povedal, da nameravamo na Reko. — »Če boste pošteno porivali, boste še nocoj prišli tja!« so nam rekli.

Jezno smo porinili — in steklo je. Teklo je kar do Reke in priteklo dovolj zgodaj, da so bili na glavnem trgu še firbci.

Kako prijetno je bilo raztovarjati smučke, ni da bi pravila.

»Ali je bilo kaj snega?« je nekdo vprašal.

»Nič!« je zarenčala Kiti. »Samo volitve in molitve!«

V ALEŠEVI ŠOLI V MANANGU

DEŽEVEN DAN NA LEDENIKU

ZVONE KORENČAN

Z doktorjem sediva na robu ostre morene in gledava skozi scefirane megle navzgor v vzhodno steno Anapurne III. Razbiti viseči ledeniki zaljšajo odurno krušljivo steno in vsakih nekaj minut zaropota v ledeniško krnico pod nama brzovlak podrtih serakov. Za nama je ogromno travnato pobočje in v njem so raztreseni naši tečajniki, bolj spodaj pa nekaj konjev, ki nam nosijo kuhinjo.

Visoko nad nama na robu morene, že skoraj v megli, so štiri drobne točke, najnini kolegi. Prvi divja Ljubo, ki se je zjutraj — kot že tolikokrat — pridušal, da bo hodil počasi, za njim je Luka, malo bolj zadaj pa sta Dušan in Tone. Nama z doktorjem se danes res ne mudi; višje gori je megla in morda celo dežuje, do baze je samo še kakih 800 metrov, pa še lačna sva.

Počasi, brez užitka, potegnava iz nahrbtnikov suho kosilo. Dobili smo ga zjutraj, po zajtrku, ki je bil, kot vedno, sestavljen iz riža in čapatija. Tudi kosilo ni dosti drugačno: z marmelado namazana čapatija, nekaj piškotov in jabolko.

Ko obed zabeliva še s cigareto, se počasi pobereva naprej. Morena počasi zavija proti vzhodu pod Anapurno IV in je neskončno dolga. Pogled navzdol do rečice, ki smo jo pred nekaj urami prebredli, odkriva prijeten pašnik, višinomer pa pove, da je kar za 800 višinskih metrov nižje.

Počasi pritavava v meglo. Vidi se samo še ozek rob mrepe, po katerem hodiva; levo izginja v meglo travnata strmina, desno pa peskasta morena.

Pred dnevi, ko smo šli na prvo turo na severno stran doline, smo imeli boljše vreme. Prva polovica tečaja je imela celo pri vzponu na vrh krasen razgled, ostali pa smo drugi dan pri sestopu že tavalj v

megli. Ves čas smo videli oduren ples oblakov in megla prek doline v kotlu pod Anapurnami, vendar smo po počitku v šoli sklenili, da gremo vseeno gor.

Strmina počasi popušča, celo spustiva se malo in prikorakava v travnato dolinico s potočkom. Prijatelj naju čakajo; ne vedo točno, kje je baza. Zebe jih, zato veselo odlomastijo naprej, ko jim povem, da je baza višje gori, ob ledeniškem jezercu.

Na naslednjem morenskem hrbtu naju ujamejo prve dežne kapljice. Pod dežnikoma počasi capljava in modrujeva ter pustiva za seboj obe »spodnji bazi«. Leta 1984 smo res taborili tu, vendar to ni prava baza; prenizko je in do ledenika je predaleč. Sicer pa je baza ob jezercu le pol ure višje.

JUHE KOT V HILTONU

Ko se prevaliva čez hrbet nad jezercem, se megla malo razkadi in pod temnim previsom vedri svetlo pisana kopica prijateljev in nekaj tečajnikov, ki so naju prehiteli kar naravnost po moreni. Dežuje vedno bolj in še midva povečava gnečo pod majhnim previsom. Doktor sedi na Ljubovih nogah, ta pa se naslanja na steno, po kateri že polzi voda, in sedi na zemlji, ki se vedno bolj spreminja v blato. Sam si z marelo napol zunaj previsa napravim še kar udobno, dokler ne opazim, da mi z razpoke teče potoček naravnost na hrbet. Z doktorjem si zato raje poiščeva nov previs, kjer je suhega ravno za dve riti.

Počasi prihajajo ostali tečajniki in ko dež malo preneha, zdirjamo postavljat šotore. Čeprav hitimo, so šotori čisto mokri, toda ko smo gotovi, dež preneha.

Pozna popoldanska ura je že, konjev s kuhinjo pa še vedno ni. Naši kuharji že tako niso med najhitrejšimi, na tej višini pa bo kuharija trajala še dlje. Le kdaj

bomo večerjali? Take misli so dovolj, da se brez veliko besed odločimo za železno rezervo, za juho, ki jih je Ljubo obilo izprosil pri Kolinski in ki jih za vsak primer s kuhalnikom vred vedno nosimo s seboj.

Pod večer, ko so skoraj vsi tečajniki že v bazi, pride še Mingma, neuradni sirdar, eden od nekaj privilegirancev, ki jim ostali tečajniki nosijo tovore in perejo perilo. Denar pač opravi svoje. Pri organizaciji se sili v ospredje, pri znanju pa bolj peša, vendar ga zaradi slabega uradnega sirdarja kar uspešno uporabljam.

Ker tudi danes ni v bazo sirdarja, se pomenim kar z njim. Pravi, da mu je sirdar povedal, da je baza spodaj pri rečici, da je tu že prvi tabor, da gonjač s konji ne upa sem gor, da je slabo vreme, da smo vsi mokri, da bo še slabo vreme, da se nimamo kje posušiti... Ko se izdiha, še pove, da se bodo spustili po nekaj hrane. Jasno mu je, da je baza tu in ne spodaj, dve uri hoda iz šole, vendar kar godrnja.

Ko se mu pridružimo še mi s čelnimi svetilkami, izjavi, da nam ni treba z njimi, da jih je dovolj in da odložena hrana ni daleč. Tako ostanemo v bazi samo inštruktorji in trije tečajniki.

Kugy na Nizozemskem

»Jugoslavija je prav lepa dežela in nudi gornikom veliko možnosti,« se končuje planinski prispevek o bivanju v Jugoslaviji (pravzaprav v delu slovenskih Julijskih Alp), objavljen na pol strani lanske oktobrske številke revije »Berggids«, glasila Kraljevske nizozemske planske zveze. Besedilo je popestreno s fotografijo Kugyjevega spomenika v Trenti, na katerem pesnik Julijskih Alp gleda proti Javlovcu. V tekstovnem delu je opisano nepredvideno potovanje z Jugoslovanskega morja v gore, v Triglavski narodni park in v okolico Triglava, opisani vtisi pa so prijetni.

Dirka na osemtisočake

Štiri tisoč višinskih metrov himalajskega plezanja v 23 urah, to je nov pozornosti vreden dosežek Benoita Chamouxa, ki mu je to poletje uspel na Nanga Parbatu. Francoz je svoje pustolovščino začel 4. julija lani ob 20.30, ko se je začel vzpenjati po Kinshoferjevi smeri, »dolgi, zamotani, neskončni«. Dne 5. julija ob 19.30 je dosegel vrh, vendar je na njem ostal le pet minut. V brezkončnem prostanstvu je med vračanjem zgrešil smer in izgubil veliko časa, preden jo je z nočjo spet našel. »Po svoji pustolovščini na K2 sem se dobro počutil,« je dejal, »zdaj pa sem bil zares na koncu z močmi.«

Njegova metoda je bila zdaj enaka kot leta 1986 na K2 (22 ur in pol na vrh) in Broad Peak (24 ur gor in dol): na celotni poti je imel oskrbovane tabore, oblečen je bil v lahko obleko in je imel izredno lahek nahrbtnik, alpinisti pred njim pa so mu zgazili pot. — Naslednji Francozov projekt bo Annapurna, morda po Južni steni.

J. N.

Znoči se, spet dežuje in megla ni samo zunaj, ampak tudi v naših trebuih. Pozno ponoči obupamo nad hrano in samo skrbi nas še, da se ni komu kaj zgodilo. Dušan, doktor in jaz se v našem šotoru tiho pogovarjamo, Ljubo, Luka in Tone pa po malem že glasno bentijo v svojem.

Zjutraj še kar dežuje, svinjsko smo lačni, v šotorih nam zamaka, z doktorjem imava mokre zadnje cigarete, in potem nam Ljubo skuha juho, ki nas malo pogreje. Blazno je dobra. Ozmerjal bom vsakega, ki mi bo doma rekel, da so »argo župe« zanič. Ljubo je sploh mojster za juhe; vanje vsuje neke čudne dodatke in scmari jed, da je ni enake v hotelu Hilton. Peščena zrnca, ki škripljejo pod zobmi, ne štejejo.

Ko čez čas v spodnjem »hotelu« spet pričnejo bentiti, je na vrsti doktor: od nekdod privede kocke in »šnopc« karte. S kartami zaposli spodnji hotel, mi pa povabimo na kockanje še Chrisa, angleškega tečajnika, ki ima, mimogrede povedano, še cigarete. V čajni skodelici ropotajo kocke, v spodnjem hotelu včasih zakričijo kvartopirci, po šotoru bobna dež in teče v šotor, v vampih pa predejo pajki.

SPRAVA PRED KOSILOM

Ropotamo s kockami, si pripovedujemo stare vice in jih prevajamo Chrisu, pa spet kockamo.

Opoldne pride iz doline kuhar Tapa. Pove mi, da so sinoči prišli naši dol v kuhinjo, ko pa so posedli pod ponjavo ob ogenj in ko so se pogreli s čajem, jih ni bilo Mingmi težko prepričati, naj ostanejo kar tam. Tapa prične s kuho, še prej pa nam razdeli piškote.

Potem počasi kapljajo v bazo tečajniki. Ker sirdarja spet ni, kar malce razkačen napadem Mingmo in mu očitam štrajk. To ga čisto podre in zvečer me prosi za skupen sestanek s tečajniki. Izsiljen sestanek, si mislim, pokličem še prijatelje in jih prosim, naj bodo tiho in si mislijo svoje. Ne smem dovoliti razdora, Ljubo, Tone in Luka pa so precej razkačeni.

Sestanek je eno samo blebetanje, vsi se opravičujejo in nihče ni kriv. Na koncu jim obljubim, da bom na neljubi dogodek pozabil, če bo vnaprej vse prav. Ko gremo proti našim šotorom, se moji trije revolucionarji kar dušijo od jeze in obljublajo tečajnikom najhujša vprašanja na zaključnih izpiti, doktor pa mi dá prav, da sem dosegel spravo.

Ko se za kosilo nabašemo riža in mrzlega krompirja, je že bolje, ko pa po večerji kitchenboy trikrat prileti naokrog s čajem in kavovom, je lakota samo še neprijeten spomin.

Opisani so dogodki z lanskoletnega tečaja Aleševe šole za gorske vodnike v Manangu v Nepalju.

odmevi

MESCALIN V STENI HUANDOJA

Izziv:

Članek Milana Romiha o tem vzponu (PV 1987/11, stran 473) se konča takole:

»Od KOTG nismo prejeli ničesar, kot vedno, no, niti spodbudne besede ne, in prav zanima me, če nam bodo tudi letos znižali oceno smeri, ki si jo bodo ogledali na sliki (ali pa še to ne) in se bodo kar tako odločili, da ne zasluži takšne ocene. Tako kot lani, ko sva z Danijem Tičem preplezala prvenstveno smer (Slovenska) v južni steni Aconcagüe.«

Odgovor:

Odprave v Ande so stvar alpinističnih odsekov in direktno z njimi nima KOTG nič. Prav tako KOTG ni ocenjevala niti te niti lanske smeri. Niti ni mogla reči kake spodbudne besede, kot tudi huđe ne, saj je ni nihče vprašal za mnenje oziroma ji dal priložnost zanj. Sam mislim — ko je priložnost ravno tu —, da obe potrjujeta že doseženo stopnjo slovenskega alpinizma.

Želja:

Prav bi bilo, da zdaj Romih pove, s čim je osnovana njegova trditev. Saj menda tega ni napisal kar tako — iz navdiha?

In še nekaj malega proste razprave:

Komisija za odprave v tuja gorstva (KOTG) — ki je letos stara 25 let — je bila ustanovljena za organizacijo finančno, organizacijsko in tehnično najzahtevnejših odprav, medtem ko naj bi bili vzponi posameznih navez in manj zahtevnih odprav stvar odsekov, društev itd. Ta opredelitev na splošno tudi velja ves čas obstoja te komisije. Vsako leto se nanovo sprejme okvirni petletni načrt. To je predvsem potrebno zaradi Himalaje, ki je najdražja in je tudi odprave treba prijavljati že najmanj (!) za dve leti vnaprej. Da bi sledili tudi hitro se spreminjajočim tokovom modernega alpinizma, KOTG vsaj enkrat letno pozove alpinistične odseke, naj prijavijo tiste svoje načrte, ki ustrezajo tem kriterijem. Delo je obrodilo sadove, saj na področja, kamor je morala KOTG sprva organizirati odprave (Kavkaz, Pamir, Yosemite, Andi, Patagonija), zdaj potujejo samostojne alpinistične naveze. Zato pa lahko delamo za nove izzive prihodnosti: še zadnji osemtisočaki — seveda po novih smereh, Tibet, Antarktika, potem pa najtežje smeri v visoki Himalaji — torej na osemtisočake in zgornje sedemtisočake. V luči

TV portret dr. Mihe Potočnika

Ljubljanska televizija je 9. decembra lani prikazala svojim gledalcem oddajo, v kateri je portretirala častnega predsednika Planinske zveze Slovenije dr. Miho Potočnika. Oddaja je bila med drugim pričevanje o dolgi in uspešni poti slovenskega alpinizma v svetovni vrh, na katero je stopila že generacija dr. Potočnika. Portretiranec, ki je lani slavil 80-letni življenjski jubilej, je zgodovinska dejstva o tej poti zanimivo prepletel s številnimi osebnimi spomini, doživetji in spoznanji. Tako smo poslušali pričevanje o plezalcih, ki so med obema vojnama preplezali večino pomembnejših sten v naših gorah in v njih potegnili veliko prvenstvenih smeri. — Odmevi na Portret dr. Potočnika na ljubljanski televiziji so bili nadvse ugodni, posebno še med TV gledalci, ki so bili tako nevsiljivo opozorjeni na dosežke slovenskih planincev.

Reportaža o TNP

V lanski oktobrski številki revije »Razgled MTT« (Mariborske tekstilne tovarne) je poleg običajnih planinskih vestil in poročil objavljena obširna reportaža o Triglavskem narodnem parku. Nanjo opozarja že barvna naslovnica stran revije, ki prikazuje Prisojnikovo okno, na dveh notranjih straneh revije pa je poleg besedila in dveh črnobelih fotografij

objavljenih tudi pet lepih barvnih slik, med drugim enega od Triglavskih jezer in Triglavskega doma na Kredarici z Rjavino v ozadju. Avtor besedila in fotografij je Ivan Vinovski. — Med drugim je ob tej reportaži objavljen tudi kodeks obnašanja v TNP.

Odprta vrata v DAV

Nemško planinsko društvo (Deutscher Alpenverein — DAV) se je lotilo široko zasnovane akcije za pridobivanje novih članov. Za to so se odločili na nedavni generalni skupščini te organizacije. Vse večji vplivi množičnega turizma, anonimnost v društvih, organizacijske težave, prilagajanje vse očitnejši porabniški miselnosti, to naj bi bili največji nasprotniki te kampanje DAV. Nekatere od teh problemov bodo razrešili z ustanavljanjem krajevnih društev in sekcij. Morebiti se zaradi te akcije ne bo — vsaj tako očitno — pokazala stagnacija članstva, ki jo pričakujejo že leta 1989. Morda bodo med organizirane planince pritegnili marsikaterega gorohodca tudi s tem, da bodo imeli člani DAV v planinskih kočah precej večje ugodnosti kot nečlani. — Kar pa zadeva planinske kočje, so sklenili, da zmogljivosti ne bodo širili, da udobje v kočah ne bo večje, kot je zdaj in da bodo v planinskih domovih uporabljali take vire energije, ki niso škodljivi za močno obremenjeno gorsko naravo.

teh ciljev je vse drugo le priprava. Razumljivo je, da je udeležba v akcijah, ki jih organizira KOTG, mogoča le s prijavo in izborom KA in vodje odprave po tehničnih, zdravstvenih in drugih kriterijih, objavljenih v javnem razpisu.

Morda še nekaj o denarju:

Denarja iz sredstev za vrhunski šport bi bilo le za potovanje in bivanje dveh navez v Patagonijo. Vse ostalo — in to je do 10-krat toliko — pa je treba zbrati s pridnim obiranjem mnogih vrat, vrtenjem mnogih telefonov, pisanjem neštetih pism, tiskanjem in prodajo koledarjev itd, itd. Tistih nekaj (premal) članov KOTG, ki vse to delajo, pa mora lepo odbrenkati svojih rednih delovnih 8 ur oziroma jih raztegovati na ves dan in še naprej, da se vmes naredi luknja za ta dodatna, zamudna in ne preveč uspešna opravila. Pa to ni tožba, le prav je vedeti, da PZS ni noben Fort Knox in KOTG ne Cerberus pred njegovimi vrati. — Sem pa prepričan, da se bo v pravkar rojevajoči se alpinistični sklad sčasoma nateklo toliko denarja, da se bo po kratkem postopku dalo podpreti kako vrhunsko navezo za vrhunski cilj.

In še zadnja sličica (z vprašajem):

Stroški za letošnje koledarje bodo okrog 100 milijonov, prihodek pa — če bi bili vsi prodani — kakih 160 milijonov dinarjev. Da bi tudi doslej pasivni (z nekaj častnimi izjemami) odseki sodelovali, dobi od vsakega prodanega koledarja KA 400 din in AO, ki ga proda, 500 din. Odseki so dobili koledarje, naročilnice in navodila za prodajo. Ko to pišem, starega leta še ni konec in prodaja še teče. Prepričan sem, da tudi Romih in njegov odsek (AO IMPOL) uspešno sodelujeta v tej vsestransko koristni akciji. — Ne glede na letošnji uspeh pa bo drugo leto takih koledarjev še več, kajti bolj izkušeni bomo in dobljeni denar nas bo zasvojil. Skratka: KOTG po svojih močeh usmerja alpinizem k prestižnim ciljem in rezultatom trajnega pomena, s tem pa spodbuja k večji kvaliteti tudi vse druge organizatorje akcij in same alpiniste.

Tone Škarja

OBVLADOVANJE DOGAJANJ V GORAH

Ko sem ta tekst (PV 1987, 11/465) prebral še tretjič, se nisem mogel upreti želji, da nekaj napišem s svojimi besedami in o svojem gledanju na organizira-

nost alpinizma pod streho Planinske zveze Slovenije.

Kot posledica večje ali manjše množičnosti se prav gotovo v vsaki dejavnosti ali športu pojavi neka vrsta organizacijske ali kakovostne piramide. Taka tvorba je nujno potrebna, če hočemo, da ima aktivnost svoj smisel, željeno družbeno korist in na koncu rezultat.

V tem pisanju se ne bom loteval in tudi nočem razmišljati o drugih stvareh, kot le o organiziranosti in o poziciji, ki jo imamo alpinisti v avtokratskem plašču PZS. Trdno sem prepričan, da je splošna organiziranost planincev povsem podobna tako smučanju, kegljanju, atletiki ali šahu kot tudi drugim rekreacijam, ki imajo v špici za zgled in motiv vrhunske športnike oziroma igralce. Razlika med smučarjem in planincem je le ta, da smučarji imenujejo svojega reprezentanta »vrhunski smučar«, planinci pa nekakšnega vrhunskega planinca »alpinist, plezalec« ali podobno, odvisno od tega, s katero vrsto dejavnosti v gorah ali stenah se ukvarja. Tako pri rekreativnih-planincih kot pri resnih športnikih-alpinistih ali plezalcih se je treba resno organizirati, če hočemo imeti zdravo rekreacijo in kvaliteten vrh, ki reprezentira in je zgled bazi, iz katere se napaja tudi zgornji del piramide.

Planinska organizacija se loči od drugih rekreacijskih in športnih okolij samo po veliko večjem razpolaganju z gospodarskimi objekti (planinske postojanke, postojanke-gostilne in postojanke-hoteli), ki PZS žal povzročajo največ skrbi in so ji dostikrat tudi skoraj edina skrb. Žal so tudi prenekatera planinska društva pod bremenom »likvidnosti« postojank, zato potem potegnejo planinci krajši konec. Alpinisti pa smo zaradi preplitvih žepov in zaradi premajhne nagnjenosti k velikemu konzumiranju hrane in še zlasti pijače dostikrat kar nezaželeni po »kochač«.

Tega ne pišem zato, da bi kar povprek udarjal čez oskrbnike planinskih postojank, temveč zato, ker to ni v prid ne planinstvu ne alpinizmu, še najmanj pa planinski organizaciji, ki se ji pulijo oprimki ravno tam kot alpinistom — pri sredstvih.

Če povlečem vzporednico med planinstvom in smučanjem, pridem do naslednje primerjave: planinske postojanke so za planince tisto, kar pomenijo smučarjem urejena smučišča: smučarji rekreativci so v našem primeru planinci, smučarski tekmovalci pa alpinisti. Če bi se smučarska zveza ukvarjala s smučišči, bi ji najbrž zelo malo volje in moči, predvsem pa sredstev ostalo za osnovno dejavnost, tako kot planinska organizacija težko skrbi za objekte in obenem vlaga maksimalne moči v človeka-planinca in svoj kvalitetni vrh — alpinizem.

Ker nisem za ločevanje med planinci in alpinisti pod isto streho, kar bi bilo sicer mogoče, sploh pa ne pametno, bi se morali ustrezneje organizirati.

Ker sem sedaj prišel od začetka zopet k začetku in bi se vrtel v začaranem krogu, bom vrgel kost drugam, da se rešim tega neprijetnega objekta.

Vsaka akcija alpinistov, ki ji pravimo ekspedicija, odprava ali kakorkoli drugače, odvisno od zastavljenega cilja, se mora pred odhodom na pot spopasti z alpinizmu povsem tujim problemom — denarjem, in sicer konvertibilnim. Ker so vsote pod črto finančne konstrukcije po pravilu za nas skoraj nedosegljive, ker ne živimo v prav idealnih razmerah, si večkrat postavljamo za cilj, ki nosi glavno težo odprave, zbrati dovolj denarja, namesto da bi se temeljito in strokovno pripravljali za čimvečjo varnost in verjetnost uspeha pri zastavljenem končnem cilju.

Če je planinstvo v Sloveniji najmnogičnejša organizacija, potem je alpinizem najslabše organiziran šport. Predvsem mislim tu na to, kako primitivne načine zbiranja finančnih sredstev uporabljamo. Vsem (ali pa skoraj vsem) je znano, da imajo ljudje, ki oganizirajo alpinistične odprave, v svojih beležnicah napisanih nekaj firm, za katere je bolje, da ne zvejo niti člani njihovega moštva, ker je to poslovna skrivnost.

Tako drug pred drugim skrivamo in se gremo otročarije, namesto da bi pred slovenskimi planinci, pred slovenskimi delovnimi organizacijami nastopili enotno, organizirano, z resnim in zanimivim programom. Takega programa, kot ga lahko ponudi široka pahljača alpinistične dejavnosti, ne more ponuditi noben drug šport, seveda pa je potrebna akcija zastaviti na profesionalni ravni z vso odgovornostjo in drznostjo, ki jo zahteva sodobno trženje.

Mislim, da je že med alpinisti precej sposobnih, ki bi povsem volontersko kar dobro obvladovali komercialno plat organizacije in bi znali z rezultati in dosežki našega zelo kvalitetnega alpinizma kar dobro tržiti.

S tem bi zagotovili boljše in kvalitetnejšo usmeritev alpinizma in s tem manjše tveganje na račun varnosti in uspeha odprav in podobnih akcij. Na tak način, kot smo delali do sedaj, ne bomo mogli hoditi v tuje gore, še zlasti ne na druge celine potrjevati našo kvaliteto raven. S tem ne mislim na može pri KOTG, ampak na način, s kakršnim rinemo v nov čas.

Na papirju imamo formuliran Alešev sklad in mislim, da je treba to misel spremeniti iz želje v realno, agresivno in drzno alternativo za razvoj našega alpinizma. Z drznostjo in preudarnostjo (oboje mora tako ali drugače biti alpinistova lastnost in vrlina) bomo vsem,

ki bodo pripravljene sodelovati, lahko nudili širok spekter možnosti za komercialno in praktično sodelovanje.

Če se bomo tega lotili sami s svojimi cilji in željami, bomo lahko tudi v prihodnje izbirali cilje po svoji meri. Sedaj pa alpinisti še vedno nastopamo panično in drug drugemu nevede in nenamenoma otežujemo organizacijo in izvedbo zastavljenih akcij, kar ima dostikrat za posledico neuspeh. Hude udarce dobiva pri tem tudi naša planinska organizacija — tako v moralnem kot v materialnem smislu.

Ker vse te stvari že vemo in poznamo, sem mlačno vodo zopet za nekaj stopinj pogrel. Če ne bomo ničesar ukrenili, bo ta voda postala mlakuža, kar nam ne bo ne v ponos in ne v korist.

Lado Vidmar

PRISPEVEK ZA EKOLOŠKO OZAVEŠČENOST

Leta 2030 naj bi bila po mnenju nekaterih »ekološka katastrofa«. Znameniti londonški Big Ben bo le še z zgornjo tretjino gledal iz vode, Bela hiša pa bo do kupole zasuta s puščavskim peskom.

Toda pustimo te črnogledne napovedi ob strani in si oglejmo svojevrstno ekološko katastrofo, ki jo napovedujejo na Švedskem.

Že sto let si Švedci in Danci prizadevajo spojiti Dansko in Švedsko z mostom, ki bi se pel nad prelivom Sound. Cestno-železniški most naj bi povezal švedski Malmö in danski Københaven.

In kaj je pri tem tako groznega? Saj je to vendar koristno in potrebno! V avgustu lani bi morala ta ideja dobiti svoj dokončni »blagoslov« obeh vlad. Toda nasprotovanje je bilo tako močno, da je švedski ministrski predsednik Ingvar Carlsson moral vprašanje povezave z mostom odstopiti v obravnavo posebnemu komiteju vodilne Socialnodemokratske stranke. Na tak način, trdijo zlobneži, se je izognil velikim preprirom ali celo polomu stranke. Komite se bo moral odločiti tudi o alternativni — železniškem mostu pod vodo med Helsingborgom in Helsingorom.

Bistvo spora je v tem, da nasprotniki mostu opozarjajo na veliko škodo, ki bi nastala, če bi zgradili tak most. Ogromna koncentracija prometa in izpušnih plinov bi po mnenju nasprotnikov uničila švedske plaže in gozdove jelk, most bi oviral naravni pretok vode v prelivu Sound, to pa bi vplivalo tudi na ekološko ravnotežje Baltiškega morja. Po mnenju Billa Jacobsona, vodilne osebnosti v švedskem gibanju proti mostu »Against the Link«, bo

čvrsta morala švedskih mest spodkopana s prav lahkim dostopom do kopenhagenskih mamil, pijače in prostitucije.

Kakor vidimo, onesnaženje ni samo v tem, da gradimo hiše, da spuščamo strupene snovi v zrak, vodo in zemljo, da povzročamo hrup, ampak tudi v tem, da gradimo na videz čisto koristne stvari, kot so to železniški in cestni mostovi, ki omogočajo hitrejši pretok ljudi in blaga. Pa tudi navad — ali bolj razvad.

In kakšno zvezo ima to s planinstvom v Sloveniji? Tudi mi smo z razvijanjem množičnosti (kar je v nekem smislu tudi most) pripeljali v gore različne kategorije planincev. Tudi take, ki si planinske ture ne predstavljajo brez alkohola bodisi iz nahrbtnika ali pa iz kočice. Pijančevanje je odločen sopotnik našega planinstva in kot tak je polutant v najširšem smislu. Pijančevanje v gorah je tudi posledica širokih in dobro oskrbovanih poti v naš gorski svet, ki tako kot mostovi na stežaj odpirajo vrata vsem pozitivnim pa tudi negativnim vplivom, ki jih s seboj v gore nosijo ljudje.

(Po članku »V Bridge too Far« v reviji *The Economist* (oktober 1987) priredil A. Čičerov)

iz planinske literature

Alpinistični razgledi 25/1987

Uvodnik v 25. številko AR je namenjen mednarodnemu srečanju alpinistk v Paklenici (Rendez-Vous Haute Montagnes), ki ga podpisuje Ines Božič, nanj pa opozarja že naslovnica (avtorja Lidija Honzak in Janez Marinčič). Kot piše Božičeva, je bilo letošnje srečanje v Paklenici po mnenju udeleženk eno najboljših, čeprav je prav to srečanje vsaj delno že izgubilo tisti namen, ki je spodbudil baronico von Reznicek, da je leta 1968 organizirala prvi ženski alpinistični »rendez-vous«, o katerem sta nam potem velikokrat pripovedovali Nadja Fajdiga in Barbka Lipovšek. Danes se je, piše Ines Božič, položaj žensk v alpinizmu bistveno izboljšal, zato se je zmanjšala tudi potreba po nekem posebnem uveljavljanju. Ostala pa je želja po ohranjanju prijateljskih stikov.

Osrednji prispevek v tej številki je prav gotovo razgovor Mira Štebete s Srečom Rehbergerjem, odličnim alpinistom in v novjšem času prostim (športnim) plezalcem. Zgovoren je že naslov prispevka: Športno plezanje se mi zdi najlepše! Potem Rehberger navzre še vrsto trditev, ki dajo misliti, predvsem seveda »klasičnim« alpinistom. Posebej, ko pravi, da športni plezalci gledajo na steno kot na objekt svojega delovanja, alpinisti pa

steno še mistificirajo, jo vikajo, jo občudujejo. Potem še doda, da je proti poveličevalnim besedam v alpinizmu, in še vrsto misli, ki zdaj končno dovolj artikulirano izražajo tisto temeljno razliko med pojmovanjem planinstva in alpinizma kot kulturne dejavnosti in alpinizma kot zgolj športa, kar je desetletja zaposlovalo zagovornike ene in druge vrste. Rehberger, eden od naših vodilnih športnih plezalcev, je to razliko opredelil v nekaj kratkih stavkih, ki morda presenečajo, zbudijo odpor, vendar so odkriti in predvsem — pogumni.

Športno plezanje pa ima tudi svoje etične predpostavke, ki jih ne gre zanemarjati za ceno absolutnega uspeha, o čemer v svojem kratkem prispevku razmišlja Pavle Kozjek. Najprej navede nekaj izrazitih »posiljevanj« stene z varovalnimi klini, ki jih uporabljajo športni plezalci pri prostih ponovitvah, potem pa zaključijo, da tudi sam sicer daje prednost športnemu plezanju (razvoj gre neustavljivo svojo pot), vendar naš alpinizem ni samo športno plezanje in včasih ne bi bilo odveč naučiti se kaj tudi od drugih, ki so pred nami ne toliko v samem plezanju kot v poštenosti (fair playu) do stene in samega sebe.

Poleg omenjenih dveh prispevkov je v tej številki AR prav gotovo vredno prebrati (v zvezi z različnimi pogledi na alpinizem) vsaj še 5. del eseja o psihologiji in filozofiji alpinizma, ki ga piše Dušan Jelinčič, marsikaj zanimivega pa je najti tudi v člankih Eda Kozoroga in Bogdana Biščaka. Prvi piše o tehničnem plezanju, drugi pa o kategorizaciji in kako le-to izboljšati. Vrsto zgodovinsko potrjenih misli o alpinizmu najdemo v Mlačevem 25. nadaljevanju serije o velikih pionirskih alpinizma; tokrat govori o Rudolfu Petersu, slovitem vsestranskem alpinistu iz Münchna.

Da ne bo pomote: v 25. številki AR je branja na pretek, ker pa vsega ni mogoče naštetih na omejenem prostoru, pač omenjam najzanimivejše, seveda po lastnem izboru. Predvsem velja AR vzeti v roke.

Mitja Košir

YU delež v »The American Alpine Journal« za leto 1987

V lanskim tretji številki Planinskega vrstnika sem poročal o jugoslovanskih alpinističnih uspehih, zabeleženih v ugledni alpinistični reviji »The American Alpine Journal« za leto 1986, tokrat, le dobrega pol leta kasneje, pa s podobnim namenom jemljem v roke zajeten letnik 1987. Dejal bi lahko, da jugoslovanski alpinisti »napredujejo« tudi pri urednikih omenjene revije. Če so v prejšnjem letniku nastopali le v poglavju »Vzponi in odprave«, so jim

tokrat uredniki odmerili dovolj prostora za dva avtorska članka (Matevž Lenarčič: Simončičeva smer v Fitz Royu; Stane Klemenc: Vzhodna stena Cerro Torre), poleg tega pa se spet dokaj pogosto pojavljajo v zbirnem in tudi najboljše poglavju »Vzponi in odprave, 1986«. Da je to tako, imajo veliko zaslug pisoci alpinisti sami, ki korespondirajo z revijo, med tistimi najzaslužnejšimi (uredništvo se jim v vsaki številki posebej uradno zahvali) pa spet najdemo imeni Francija Savenca in našega rojaka iz Argentine Vojislava Arka, ki reviji poroča o alpinističnih dosežkih naših argentinskih rojakov iz Bariloč (Club Andino Bariloche).

Kot sem že omenil, na straneh od 109 do 113 in od 114 do 122 lahko preberemo dve samostojni reportaži, Lenarčičevo s Fitz Roya in Klemenčovo s Cerro Torreja. Obe sta opremljeni z izvornimi fotografijami, drugi pa je dodana skica prvenstvene smeri v vzhodni steni tega granitnega obeliska. Seveda bralci Planinskega vestnika vsebini obeh reportaž že poznajo, veliko pa bosta povedali balcem The American Alpine Journala, ki za obe odpravi in njuna uspeha sicer nekaj vedo že iz kratkih poročil v prejšnjem letniku. Morda naj za osvežitev spomina omenim, da so v Fitz Royu plezali Bogdan Biščak, Rado Fabjan in Matevž Lenarčič, v Cerro Torre pa Stane Klemenc (vodja), Franček Knez, Silvo Karo, Slavko Svetičič, Janez Jeglič, Peter Podgornik, Pavle Kozjek in Matjaž Fistravec, ki je o dogodku posnel tudi različno filmsko reportažo.

Na domača imena potem naletimo spet na strani 209 v poročilu Vojislava Arka o vzponih v Patagoniji. V tem poročilu Arko med drugim omenja tudi novo smer v jugovzhodni steni Torre Egger, ki so jo lanskega 7. decembra preplezali Franček Knez, Silvo Karo in Janez Jeglič ter jo ocenili s VII, A3. Kasneje so isti trije splezali še na El Mocho (v bližini Torre Egger), na vrh, ki je bil, po Arkovem mnenju, doslej le enkrat osvojen; nanj so se vzpeli avstralski alpinisti.

Na strani 238 Darko Berljak iz Zagreba poroča o hrvaški odpravi v južno steno himalajskega Pumorija. V odpravi so sodelovali poleg avtorja poročila (vodja odprave) še Edin Alikalić, Mario Bago, Janez Benkovič, Željko Gobec in Branko Pusak. Berljak poroča, da so bazno taborišče postavili lanskega 6. oktobra, 16. pa je Benkovič dosegel vrh po novi smeri, ki v zgornjem delu poteka po jugozahodnem grebenu. Vrh sta dosegla še Alikalić in Pusak. Nova smer ves čas poteka po naklonini, večji od 45 stopinj, v zgornjem delu presega 50 stopinj, na nekaterih mestih pa doseže tudi 80 stopinj naklonine.

Na 254. strani ponovno prebremo slovenska imena. Vlasta Kunaver poroča o naši prvi ženski himalajski odpravi, ki si

je vzela za cilj jugozahodni greben Južne Anapurne (7219 m). Tudi o tej odpravi smo pri nas že veliko prebrali, zato naj omenim le, da so v njej poleg poročevalke sodelovale še Marija Frantar (vodja), Nives Božič, Maja Dolenc, Irena Komprij, Ana Mažar, Danica Mlinar, Mira Uršič in Sanja Vranac. Bazno taborišče so postavile lanskega 18. aprila in so morale zaradi izredno slabega vremena ter zaradi nepredvidenih težav na grebenu po petinštiridesetih dneh odnehati.

Na straneh 276—77 poroča Tomo Česen o enem izmed naših največjih alpinističnih uspehov v Himalaji (Karakorum), o lanski odpravi na Broad Peak, Gašerbrum II in jugovzhodno steno K2 (Tomo Česen solo). Odpravo, o kateri imamo veliko napisanega v periodiki, o njej pa je izšla tudi knjiga (Viki Grošelj), je vodil Viki Grošelj, v njej pa so sodelovali Bogdan Biščak, Rado Fabjan, Žare Gugelj, Tomaž Jamnik, Dušan Jelinčič, Silvo Karo, Pavle Kozjek, Ničo Kregar, Matevž Lenarčič, Mojmir Štangelj, Andrej in Marija Štremfelj (prva Jugoslovanka na osemtisočaku) in Tomo Česen.

* * *

Seveda gre v tem mojem pisanju zgolj za povzetke beležk o jugoslovanskih alpinističnih uspehih, objavljenih v eni izmed najbolj branih alpinističnih publikacij z velikim mednarodnim ugledom. Za jugoslovanski alpinizem, že vrsto let uveljavljen tudi v svetu, je »prisotnost« v takšni reviji postala nujna. Najboljši pač sodijo med najboljše, ne le v steni, temveč tudi na informativnem področju; že dolgo je znana resnica, da neki dogodek postane prav (pomemben) dogodek šele, ko je zapisan na papirju. Danes bi še dodali — in na filmskem traku.

Mitja Košir

Društvena glasila

»Pred nami je prva številka glasila planinskega društva Jakob Aljaž 'Svet gora'. Snovati smo jo začeli že lani, ko smo društvo ustanavljali in smo si med drugimi nalogami zadali tudi izdajanje društvene glasila. K temu nas je vodila misel, da planinstvo ni le hoja po planinah in gorah, da je še mnogo več in da najdemo v tem svetu vsak kaj zase, tudi kaj takega, kar je vredno zapisati.« — To so uvodne besede k izredno lično urejeni in — kar je za planinska društvena glasila skorajda nepojmljivo razkošje — natisnjeni ter v trši barvni ovitek shranjeni prvi številki te društvene revije.

»Želeli smo,« je nadalje napisano v uvodniku te revije, »pripraviti glasilo, ki ne bi samo beležilo dogajanj v društvu, ampak smo mu za popestritev vsebine dodali

kratek življenjepis Jakoba Aljaža, mali kolesarsko-planinski potopis, sestavek o našem stalnem spremljevalcu po gorah — nahrbtniku, nekaj humorja in planinsko križanko. — Predvidoma bodo revijo izdajali enkrat letno ob koncu planinske sezone. Poudariti je vredno, da je društveno glasilo nastalo popolnoma na amaterski podlagi, saj za sodelovanje nihče ni dobil honorarja, niti tiskarji in drugi delavci v tiskarni ČGP Večer, kjer so revijo natisnili.

Planinsko društvo Viharnik je izdalo četrto številko lanskega, 12. letnika svojega Informatorja. V njem je kajpada največ prostora posvečenega društvenim izletom in predvsem prijetnim dogodivščinam na njih, bogat kotiček pa je prepuščen mladini. Vsekakor je vse pozornosti vreden uvodnik urednice Helene Tepine, ki pripoveduje o obnašanju na organiziranih izletih in o pomembni vlogi vodnikov na njih. Zdi se nam tako poučen, da ga bomo pred začetkom spomladanske planinske sezone ponatisnili v Planinskem vestniku.

Izšla je 5. številka glasila PD Kamnik »Glas gora«. V njem Marko Prezelj podoživlja sestop s Kamniškega sedla, ki bi se zanj in za soplezalca lahko nesrečno končal, objavljen je 3. del zgodovinskega razvoja alpinizma na Kamniškem, Stane Simšič sporoča, da je streha na prizidku kočice na Kokrškem sedlu (da, piše Kokrškem in ne Kokrskem, kar pomeni, kako Kamničani imenujejo to sedlo; op. ur.) že gotova, isti avtor se v imenu društvenih planincev poslavlja od načelnika društvenega gradbenega odbora, vsestranskega planinskega delavca in iskrenega ljubitelja gorá Lada Goloba, ki je umrl na delovni akciji, naposled pa sta v glasilu še rubriki »Od kod ime«, v kateri bralci zvedo, od kod nekatera imena v Kamniških Alpah, in spis »Taborjenje v Beli«, ki prikaže sproščeno vzdušje na prvomajskem taborjenju društvene mladine.

V nakladi 200 izvodov je izšla zadnja, 19. številka lanskega, 9. letnika »Našega planinca«, glasila PD Dol pri Hrastniku. Poleg nekaj pomembnih denarnih društvenih novic je objavljena statistika lanskoletnih društvenih izletov in drugih akcij (ki jih je bilo več kot 40), predvsem pa so — da se ne pozabi — objavljeni spomini na prijetne društvene planinske ture.

»Gornik«, informator PD Nova Gorica, katelega novembrska, 8. številka lanskega letnika je izšla v nakladi 200 izvodov, je zares skoraj izključno obveščevalec. Na dveh listih formata A 4 (štirih straneh) poroča ob zaključku lanske planinske sezone o delu gradbenega odbora, markacistov, gospodarjev društvenih planinskih postojank v Lepeni, s Krnskih jezer in s Krna, o izletih lanskega leta ter srečanju mladih jugoslovanskih planincev in mladinskem planinskem taboru (žal v spisu ni zapisano, kje in kdaj je bil).

Alpe v enem zalogaju

Prvi je bil Pause s svojo knjigo »100 klasičnih plezalnih tur« v oddaljenem letu 1967. Od takrat se je še mnogo avtorjev soočilo z Alpami v celoti. In rezultat? Knjige, bogate s fotografijami, primerne za darilo ob novem letu ali za rojstni dan, namenjene širokemu krogu bralcev, ne specialistom. S kakšno pomembno izjemo.

Knjig, ki obravnavajo Alpe v celoti, je bilo napisanih skoraj neskončno veliko. Sestaviti celoten seznam bi pomenilo herojsko bibliografsko delo, zato se bomo omejili na seznam italijanskih publikacij, ki so trenutno dosegljive v italijanskih knjigarnah. Razdelili smo jih po vsebini in smo v seznam uvrstili vse tiste, ki kaj veljajo in tiste, za katere bi bilo morda bolje, če bi jih izpustili. Razen ene izjeme so to knjige o Alpah iz zadnjih dvanajst let, čeprav jih je velika večina bila natisnjenih v zadnjih petih letih.

Začnimo s poglavjem o alpinizmu, kjer takoj naletimo na prej omenjeno izjemo, na »100 klasičnih plezalnih tur« (Geografski inštitut De Agostini, Novara 1967, 29 000 lir) Walterja Pauseja, ki ponuja celo vrsto zanimivih alpinističnih itinerarjev od Mont Blanca do Stadelwanda. Sledi naveza Erich Vanic-Alessandro Gogna s svojimi »Sto ledenimi stenami v Alpah« (Zanichelli, Bologna 1984, 214 strani, 28 000 lir), kjer od Kluckerja do Gabarroua, od Welzenbacha do Bovina spoznavamo vpliv letnih časov na sto klasičnih pristopov. Med »stoticami« je nov Walter Pause, ki ga predstavlja De Agostini, prvič v družbi z Jürgenom Winklerjem s »Sto ekstremnimi plezalnimi turami« (Novara 1975, 206 strani, 29 000 lir), poleg tega pa avtorja predlagata še »100 vzponov v ledu in mešanju« (Novara 1978, 207 strani, 29 000 lir) od Monvisa do Ankogla. Tu je nenavadno srečanje z založbo Paoline, ki je 1983 izdala knjigo »Vzponi v ledu« Renza Quagliotta (Milano, 169 strani, 8000 lir), izbor plezalnih smeri v ledu, klasičnih in modernih, brez velikega entuziazma. Na koncu alpinističnega poglavja ne smemo izpustiti knjige »Alpinistični itinerarji« Geografskega inštituta De Agostini (Novara 1977, 240 strani, ilustriranih z barvnimi fotografijami in zemljevidi, 43 000 lir), lepe knjige, izdane v okviru enciklopedije »Gore«, ki obsega 114 itinerarjev za planinarjenje, alpinizem in turno smuko.

Malo je napisanega o turnem smuku. Po dolgem iskanju smo našli le »Celotne Alpe na smučeh« Bernarda in Huberta Odierja (Alpski dokumentacijski center, Torino 1984, 224 strani z barvnimi in č. b. fotografijami, 29 000 lir), knjigo, v kateri nas nekaj sestavkov iz zgodovine alpinizma vpelje v serijo turnih smuk od Avstrije do Sredozemlja.

Nekaj več knjig smo našli o planinarjenju. Tu prevladuje De Agostini z dvema kvalitetnima izdajama. Prva, ki sta jo podpisala Walter in Michael Pause, za spremembo potuje »Od zavetišča do zavetišča« (»Od kočje do kočje«) (Novara 1985, 144 strani s č. b. in barv. fotografijami, 22 000 lir) in obsega 51 opisov planinskih izletov v Alpe iz Doline Triglavskih jezer. Drugo, pomembno vodič, je delo štirih rok, v njem pa Lorenzo Bersezio in Piero Tirone ponujata številne izlete, sprehode in trekinge v zaščiteneh predelih Alp »Odkrijmo skupaj narodne parke v Alpah« (Novara 1985, 191 strani, z barvnimi in č. b. fotografijami, 27 000 lir).

In sedaj knjiga, ki nam je dala po nosu in ki je razvezila marsikaterega vodiča. Gre za razvpit »Vodič sprehodov v Alpah« (nikogar drugega kakor Arnolda Mondadorija, Milano 1986, 370 strani, 8000 lir), seznam 200 smeri od Ligurije do Benečije-Julijske krajine.

Pod razno so »Alpe« De Agostina (Novara 1986, 192 strani z barvnimi fotografijami, 25 000 lir), vodič po naravi Alp; »Narava in okolje naših Alp« (Athesia, Bolzano 1983, 273 strani z barv. fotografijami, 24 000 lir), kjer Peter Ortner in Christoph Mayr opisujeta alpske sprehode od doline Aosta do Julijskih Alp; »Ledeniki v Alpah« Roberta C. Bachmanna (Zanichelli, Bologna 1980, 320 strani s fotografijami in zemljevidi v barvah, 48 000 lir), kompletna in poglobljena predstavitev najvažnejših ledenikov v Alpah, in na koncu ponovno Zanichelli »S kanujem po alpskih hudournikih« (Bologna 1982, 160 strani z barvnimi fotografijami in žepnim vodičem, 38 000 lir), izbor 50 spustov po divjih rečnih vodah.

Bogato in vabljivo je poglavje knjig o kulturi, fotografiji in znamkah. Prva, ki nam je prišla pod roke, je fundamentalna »Zgodovina in kultura Alp« Paula Guichonnetta (Jaca Book, Milano, 1984, 421 strani s č. b. fotografijami in risbami, 55 000 lir). To je predstavitev zgodovine Alp od Sredozemlja do dunajske Avstrije na edinstven način, s skrbnim pregledom alpske preteklosti od prvih sledov človeških naselbin, prek rimskih zavojevanj, srednjeveškega razcveta in razdelitve na nacionalne države vse do naših dni.

Sledijo »Alpinia« Luigija Dematteisa (Priuli & Verlucca, Ivrea 1982, 399 strani s fotografijami v č. b. in barvni tehniki, 50 000 lir), zbirka pričevanj o alpski kulturi, prepletena s sugestivnimi barvnimi fotografijami, in »Panorame Alp« Willia P. Burkhardta, ravno tako izdaja založbe Priuli & Verlucca (Ivrea 1986, 172 strani z izjemnimi barvnimi fotografijami, 150 000 lir), odlična knjiga fotografij iz Alp, kjer je vsaka gorska skupina (od Cima dell' Argentera do Triglava) predstavljena s panoramsko fotografijo 360 ali 270°, z

zemljevidi za razpoznavanje vrhov in zgodovinskimi opombami. Naslednja knjiga z veličastnimi barvnimi fotografijami, ki jim za ponazoritev gorskih skupin sledijo zemljevidi, je knjiga Shira Shirahate »Alpe« (Virginija, Pero 1983, 219 strani z barvnimi fotografijami, 150 000 lir), medtem ko nam Messner ponuja naročje fotografij s slavniimi citati (od Goetheja do Rébufatta) v »Die Alpen-Les Alpes-The Alps« (Sigloch, Salzburg 1979, 205 strani z barvnimi fotografijami, 65 000 lir).

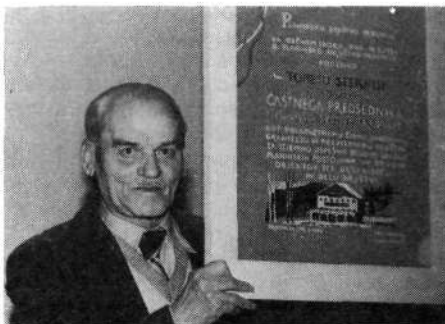
Naslednjo poglobljeno raziskavo Alp od antike do srednjega veka je podpisal L. Pauli: »Alpe, arheologija in kultura ozemlja« (Zanichelli, Bologna 1983, 330 strani s 175 č. b. ilustracij, 43 000 lir). Na koncu prihajamo k ikonografiji s pomembnima založniškima dosežkoma založbe Priuli & Verucca v letu 1982: »Alpe in Predalpe v ikonografiji osemstotih« avtorjev Audisio-Guglielmotto-Ravet (484 strani s 735 ilustracijami v barvah in č. b. tehniki, 200 000 lir) in lepo knjigo »Alpski sprehodi« (Pheljna, Romano Canavese, 158 strani z znamkami, 180 000 lir), kjer so zbrane skrbne reprodukcije znamk od konca prejšnjega stoletja. Zaključimo z omembo knjige »Veliki italijanski vodniki alpskega loka« Enrica Camannija (Priuli & Verlucca, Ivrea 1985, 90 strani s č. b. fotografijami, 25 000 lir) in opozorilom na »okolje Alp. Spreminjanje-uničenje-očuvanje« Wernerja Bätzinga (180 strani s fotografijami), knjigo, ki jo je izdatelj Melograno poslal v knjigarne preteklega oktobra.

(Alp)

društvene novice

Umril je Tone Sterniša

(4. 6. 1913—9. 11. 1987)

Dne 12. novembra 1987 smo na novem pokopališču v Trbovljah pokopali častnega predsednika PD Trbovlje Toneta Sternišo. Pokojni Tone je bil znana osebnost ne le v rojstnih Trbovljah, pač pa v celotnem

Zasavju ter drugih slovenskih krajih. Rojen v številni rudarski družini se je po končani osnovni šoli izučil pekovski obrti. Zaposlen je bil sprva v rudniški pekarni, vmes se je že uveljavljal kot športnik-nogometša, pričenal pa je tudi že svojo bogato planinsko pot. Po končani vojni, ki se je je udeležil kot aktivni borec NOV, je bil med drugim načelnik za gospodarstvo okraja Trbovlje, upravnik internata rudarskih vajencev, pomočnik direktorja rudnika Trbovlje in po integraciji tudi rudnika Trbovlje-Hrastnik, načelnik davčne uprave občine Trbovlje, zadnja leta pa je bil varnostni tehnik pri Zasavskih premogovnikih, kjer se je tudi upokojil.

Izredno pomemben pa je njegov delež pri organizaciji planinstva v domačem kraju pa tudi v Zasavju. V l. 1946 je sodeloval pri postavitvi prve planinske koče na Mrzlici, zgrajene po zadnji vojni, in postavitvi depandanse, v letih 1947 do 1950 je sodeloval pri obnavljanju in usposabljanju planinske koče na Kumu, v letih 1960 do 1961 so po njegovi zaslugi in z njegovim osebnim delom zgradili vozno cesto od Podmeje na Mrzlico v dolžini 4 km, v letih 1960 do 1964 je bil — tudi v glavnem po njegovi zaslugi — zgrajen nov planinski dom na Mrzlici, ko naj bi ga ob otvoritvi imenovani Tonetov dom, vendar je sam to odločno odklonil. Vodil je tudi postavitev Poldetove koče na Mrzlici na Štorovem travniku. Posredno je sodeloval pri gradnji Zasavske koče na Prehodavcih, pri organiziranju številnih zimskih šol v naravi na Mrzlici ter organizaciji prvih taborov ljudske fronte na tem znanem zasavskem in savinjskem vrhu.

Član planinske organizacije je bil 51 let. V tem času je bil dve leti predsednik gospodarskega odbora pri PD Trbovlje, tri leta predsednik gradbenega odbora, šest let član nadzornega odbora, od tega tri leta predsednik, tri leta predsednik častnega razsodišča in 22 let predsednik PD Trbovlje, na koncu pa je bil poldrugo leto častni predsednik PD Trbovlje — prvi, ki ga je doletela ta čast. Nekaj let je bil tudi član glavnega in izvršnega odbora ter nazadnje nadzornega odbora PZS ter tri leta predsednik meddruštvenega odbora zasavskih planinskih društev.

Poleg državnih odlikovanj je dobil vsa priznanja domačega planinskega društva, meddruštvenega odbora Zasavskih planinskih društev, zlata znaka PZS in PZJ, Bloudkovo plaketo Zveze telesnokulturnih organizacij Slovenije, zlato plaketo domače telesnokulturne skupnosti ter Prvojunjsko priznanje, ki je najvišje priznanje občine Trbovlje.

Ženi pokojnega Toneta Sterniša in Planinskemu društvu Trbovlje je poslala sožalno brzojavko tudi Planinska zveza Slovenije.

Tine Lenarčič

Danilo Pisnik, 1938—1987

Zgodilo se je že prve dni septembra, pa je bilo — tako kot vsaka huda nesreča — najprej nedoumljivo, nekako neresnično, zato se oglašam s temi vrsticami šele sedaj, toliko dni pozneje. Sedaj, ko smo člani RPD Dolga pot iz Dravo-

grada že na nekaj izletih in pohodih močno pogrešali našega Danija.

V Viharniku, glasilu Lesne, so bile objavljene poslovilne besede sodelavca, ki je številnim stanovskim tovarišem, sokranom Prevalj in planincem Koroške orisal življenjsko pot Danila Pisanika, ki se je smrtno ponesrečil v svojem revirju na območju Gozdarstva Črna na Koroškem. Ker je bil Dani prav tako zavzet planinec kot gozdar, je prav, da se od njega poslovimo tudi v Planinskem vestniku, še posebej zato, ker bo novica o njegovem prežgodnjem, nesrečnem odhodu po tej poti dosegla tudi prijatelje planince in gozdarje iz Hrvaške, Črne gore ter BiH.

Prijateljstvo je navezal Dani s splavarji na Tari in Drini, z domačini pod obronki Durmitorja, s planinci iz Varaždina... Njegov film Splavarjenje na Tari smo občudovali tako Korošci kot tudi udeleženci splavarjenja, ko smo se zbrali v koči PD Ravna gora pri Varaždinu, da izmenjamo vtise z izredno zanimivih dopustniških dni v Narodnem parku Durmitor.

Slovensko planinsko pot je Dani prehodil že večkrat, pa je vedno znova našel na vsakem izletu nove zanimivosti, drugačno lepoto. Navdušenje in ljubezen do planinskega sveta je znal neverjetno prenašati na ljudi ob sebi.

Nesreča ga je iztrgala komaj 49-letnega. Zapustil je gozd, samotne steze, planinska pota, gore... Vsi tisti, ki smo z njim odkrivali lepote planinarjenja, se ga bomo še dolgo s hvaležnostjo spominjali. Ljubezen do planinskega sveta, ki jo je znal tako naravno posredovati, bomo še poglabljali, utrjevali in jo poskušali — tako kot on — vcepljati drugim.

Jožica Heber

Slovo od staroste planinstva

V Planinskem društvu v Sežani smo razmišljali, kako bomo 14. decembra 1987 proslavili 91. rojstni dan našega planinca, častnega člana društva Janka Pertota, pa nam je Jankova smrt prekrizala načrte. Sprijazniti smo se morali z najbolj bolečo resnico, da se je starosta planinstva na Sežanskem od nas za vselej poslovil. Jankova življenjska pot se je začela v Barkovljah 14. decembra 1896. Osnovno

šolo je obiskoval v Barkovljah, nato pa je odšel v Tolmin na pripravnico za učiteljske, ki ga je obiskoval v Gorici in ga z odličnim uspehom končal prav ob največjem razmahu prve svetovne vojne 1915. leta. Ob razpadu Avstrije je odšel v Ptuj, kjer se je poleg dela — enako kot v Gorici — udeleževal pri Sokolu. Nastopal je celo v Pragi. Njegovo delo je prekinila II. svetovna vojna. Kot vojnega ujetnika so ga odpeljali v različna taborišča in šele zlom Italije 1943. leta je pomenil vrnitev v Barkovlje, kjer je postal prosvetar v krajevnem narodnoosvobodilnem odboru in takoj po vojni osnoval slovensko osnovno šolo v Barkovljah.

Zavezniška vojaška uprava ni bila naklonjena širjenju slovenstva na Tržaškem in tako je Janko 1949. leta prišel v Sežano. Že 1953. leta se je vključil v Planinsko društvo Sežana in mu ostal zvest vse do smrti. Še več, kot učitelj matematike, zlasti pa kot dolgoletni ravnatelj je svojemu vzgojnemu poslanstvu dodajal tudi skrb za človekovo zdravje, za čisto okolje. Kolikokrat je mlade spodbujal, naj si odpočijejo v naravi! »V gore ali pa samo na naš Sedovnik pojdite, bolj bistri se boste vrnili!« je bilo pogosto sporočilo Janka mladim rodovom. Tak je bil naš devetdesetletnik.

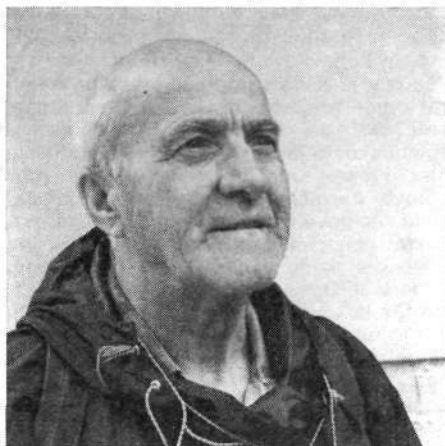
1986. leta smo Janku podelili listino, s katero smo ga proglasili za častnega člana našega društva. Kot telovadec je dobil veliko priznanj in pohval, nadvse ponosen pa je bil tudi na Bloudkovo plaketo. Kljub letom se Janko ni umaknil iz našega vsakdana; bolj kot je žgalo sonce na Krasu, bolj kot je pritiskal mraz, bolj vztrajno je po sežanskih ulicah stopal Janko. 13. novembra 1987 je prišla novica, da je Janko umrl. 16. novembra 1987 smo se na domačem pokopališču za vedno poslovili od staroste sežanskega planinstva.

Tvoji planinski kolegi

*

Janko Fili 80-letnik

Planinci in prijatelji Janka Filija, častnega člana PD Tolmin, smo 26. oktobra 1987 skupaj z njim premišljevali, da čas ne miruje niti za planinsko organizacijo niti za njene člane. O tem smo se pogovarjali z našim starostom, ki je ta dan svoje prejšnje življenjske praznike zaokrožil v osemdesetletnico. Kdo se ne bi poklonil častitljivemu rojstnemu dnevu, saj ga krasita bogato, pestro življenje pri poklicnem delu, pa tudi dolgoletna zvestoba planinstvu. Ob 90-letnici Soške podružnice SPD je prejel visoko državno odlikovanje za zasluge pri razvijanju planinske dejavnosti v Posočju, njegovo biografijo in prispevek za planinstvo je ob njegovi 60-letnici in 70-letnem jubileju v Planinskem vestniku temeljito obdelal prof. Hinko Uršič, tovariš

iz časa Filijevega predsednikovanja planinskemu društvu Tolmin po osvoboditvi — in vsemu temu je težko še kaj dodati.

Ko smo se pred dnevi napotili k njemu, da mu kot predstavnik PD Tolmin voščimo, nam je ob prihodu prav pobalinsko požvižgal z balkona svoje hiše v Novi Gorici, kot da bi se srečali kje v hribih. Pa sem si mislil, da osemdeset let ne more biti tako huda nadloga, kot pravijo, če jih dočakaš tako mladosten in čil. Ob mizi smo pokramljali o tem in onem, in včasih je dvignil glas s takim zanosom, da nas je kar zapeljalo, posebno kadar je beseda nanesla na gore ali na gradbena dela pri Koči na planini Razor.

Ob mraku smo se od jubilaranta poslovili z najboljšimi željami za prihodnost, ki jih prenašamo tudi na strani svojega glasila: Še veliko let zvestobe planinski organizaciji, naš dragi Janko Fili! **Zarko Rovšček**

80-letnica PD Železniki

Konec lanskega leta je PD Železniki praznovalo visok jubilej — 80-letnico od ustanovitve. Praznovanje je doseglo vrhunec 6. septembra pri koči na Ratitovcu, kamor je kljub slabemu vremenu vseeno prišlo precej planincev, ki se niso ustrašili pravega neurja.

Slavnostni govornik na proslavi je bil Marjan Oblak, ki je ob tej priložnosti otvoril prizidek kočje in ob tem govoril o zgodovini društva in kočje.

Pred 80 leti, 21. maja 1907, je skupina mož iz Selške doline ustanovila podružnico SPD s sedežem v Železnikih. Njen prvi načelnik je bil Anton Pfajfar, župnik v Dražgošah. Že ob ustanovitvi podružnice SPD je člane vodila želja, da na najvišjem vrhu nad Selško dolino, Ratitovcu, postavijo kočjo. Predlog za postavitev kočje je dal že dr. Janez Krek, ki je bil navdušen obiskovalec te 1666 metrov visoke gore in katerega 70-letnico smrti smo pra-

znovali lani. Prav zaradi tega so kočo, ki so jo predali namenu 9. avgusta 1925, imenovali Krekova kočna na Ratitovcu.

Ves čas je selška podružnica skrbela tudi za druge dejavnosti, kot so markiranje poti, skrb za članstvo in drugačno gospodarsko dejavnost. Gradnja je prinesla precej skrbi, med katerimi je bila prav gotovo največja ta, kako odplačati nastale dolgove. Ker so se problemi naenkrat nakopičili, so odborniki sklenili, da bodo dali kočno v upravljanje osrednjemu odboru SPD, sedež društva pa prenesli v Škofjo Loko. Krekova kočna na Ratitovcu pa je planincem nudila zavetje vse do vojne, ko so jo 1. maja 1943 požgali, da ne bi služila okupatorjevi vojski.

Že leta 1950 pa je bilo ponovno ustanovljeno planinsko društvo Železniki in člani so takoj na začetku spoznali, da Ratitovec ne more ostati brez planinske postojanke. Zato so si postavili to kot prvenstveno nalogo in z nemajhnimi težavami 18. julija 1954 odprli novo kočno na Ratitovcu. Obisk v koči se je stalno povečeval, zato jo je bilo potrebno že 1967. leta povečati, da je dobila še eno jedilnico in skupna ležišča. S tem so bile potrebe za nekaj časa pokrite.

V sedemdesetih letih je bilo potrebno opraviti večja vzdrževalna dela, kot je prekritje strehe, obnovitev polken in vrat, ter napeljati vodovod, vgraditi dodatne cisterne za vodo, obnoviti pohištvo, zamenjati notranjo opremo in graditi tovarno žičnico. Vsa ta dela so bila končana do leta 1982, ko je društvo praznovalo svojo 75-letnico, ki jo je tudi slovesno proslavilo in ob tej priložnosti odprlo popolnoma prenovljen dom na Ratitovcu. Potrebno je tudi povedati, da je v tem času prevzela pokroviteljstvo nad kočno Slovenijales Trgovina, ki je obnovo kočne tudi gmotno podprla.

Zaradi vse večjega obiska kočne in zaradi boljšega počutja obiskovalcev se je leta 1986 društvo odločilo zgraditi prizidek kočne. V prizidku je prostor za zimsko sobo, nove povečane sanitarije, shrambo in dodatno spalnico s štirimi ležišči. Ob izdatni družbeni pomoči Planinske zveze, Zveze telesnokulturnih organizacij Škofja Loka, občinskega komiteja za SLO, velikem prispevku delovnih organizacij Alples, Iskra, Niko, Tehnica in čevljarna Ratitovec, pokrovitelja Slovenijales Trgovina, pa tudi veliki lastni udeležbi in ogromni vrednosti prostovoljnega dela so prizidek letos dokončali in v bilejnjem letu slavnostno predali namenu.

Rado Goljevšek

Visok jubilej trboveljskih planincev

V torek, 8. dec. 1987 je Planinsko društvo Trbovlje slavilo svoj 75-letni jubilej. To visoko obletnico, odkar je bilo društvo

ustanovljeno 8. 12. 1912, so sicer delovno slavili že vse leto 1987 z izleti, delovnimi akcijami in prostovoljnim delom, izobraževalno dejavnostjo, mladinskim taborom itd. V začetku decembra pa so pripravili in izvedli zaključne prireditve. Od 27. novembra do 7. decembra je bila v likovni galeriji Trbovlje v Delavskem domu skupinska razstava del članov likovne sekcije Relik, od 1. do 15. decembra je bila v knjižnici Toneta Seliškarja filatelistična razstava znamk na temo planinsko cvetje in živalstvo na znamkah doma in na tujem, 8. decembra so v trboveljski likovni galeriji odprli samostojno razstavo novjših del akademskega slikarja Franca Kopitarja s pretežno planinsko tematiko (Planinski svet in človek), isti dan v popoldanskih urah pa je bila slavnostna seja vseh društvenih organov. Udeležila sta se je tudi predsednica občinske skupščine Trbovlje Franja Šprogar ter predsednik Planinske zveze Slovenije Marjan Oblak. Na seji so orisali delo in življenje jubilaranta v 75-letnem obdobju in prejeli čestitke, nato pa so podelili najbolj zaslužnim članom častne znake PZS in društvena priznanja ter legitimacije enajstim novim planinskim vodnikom, ki so končali enoletni tečaj v Trbovljah. V večernih urah je bila v gledališki dvorani Delavskega doma osrednja in hkrati zaključna slovesnost z naslovom Planinski večer s pesmijo in plesom. Slavnostni govor je imel predsednik Planinske zveze Slovenije Marjan Oblak, v programu pa so sodelovali domača vsi trboveljski pevski zbori, in sicer moški pevski zbor Zarja p. v. Tanje Pavlič, mešani pevski zbor Slavček p. v. Jožeta Skrinarja, mešani pevski zbor Svoboda II p. v. Helge Briner, ženski pevski zbor Kulturnega društva upokojencev, p. v. Karmen Lindič, pevski zbor zasavske lovske zveze Trbovlje p. v. Jožeta Skrinarja ter mladinski pevski zbor Trbovlje p. v. Jožeta Skrinarja namesto odsotne Ide Virt. Vsak zbor je zapel po dve planinski pesmi, z dvema pesmima pa je nastopil tudi pevec-solist Rihard Majcen ob sodelovanju Matjaža Kmeta s harmoniko. V programu so sodelovali še cicibani-planinci iz Vzgojno-varstvene organizacije, vrtec Čebelica s petjem planinskih pesmi, ritmična skupina mladih planink iz pedagoške enote Alojza Hohkrauta ter folklorna skupina Srednješolskega kulturnega društva. Program je povezoval Jože Bernot, ki je med nastopi zborov in skupin na kratko orisal prehojeno pot jubilaranta, Gusti Koncilja pa je vmes projeciral barvne diapozitive z izletov, alpinističnih vzponov, varstva narave, gradnje oz. postavitve planinskih domov, smučarskih šol, planinskih taborov itd. Domala polna dvorana je bila navdušena nad izvedenim programom. Na tem večeru je Slavček pod avtorjevim vod-

stvom krstil in prvič v javnosti zapel pesem Pozdravljena, Mrzlica, ki jo je napisal in uglasbil Jože Skrinar posebej za ta jubilej trboveljskih planincev.

Društveni kulturno-propagandni odsek je v avli Delavskega doma pripravil še fotografsko razstavo o 75 letih PD Trbovlje. Ogledali so si jo udeleženci vseh prireditvev 8. decembra v Delavskem domu. PD Trbovlje je tako lepo proslavilo svoj 75-letni obstoj.

Tine Lenarčič

Misli ob 35-letnici

35 let je doba, v kateri otrok zraste v moža. Sežanski planinci smo kot 74. društvo v SRS 20. 2. 1952 postavili svoje temelje. Marsikdo je takrat seveda zmajeval z glavo, češ, kaj bodo planinci na Krasu. Res je, da smo odmaknjeni od gora, smo pa zato toliko bolj povezani z njimi. Zavedamo se namreč, da je beg v zaenkrat še neokrnjeno gorsko naravo ena od redkih rešilnih bilk pred sivino tudi ekološko degradiranega vsakdana.

Osnovni pogoji, da društvo sploh lahko obstaja, so seveda njegovi člani. Da je ideja padla na plodna tla, je mogoče razbrati iz statističnih podatkov: 1952. leta je društvo štelo 68 članov, 1962. leta 111 (člani 62, mladinci 19, pionirji 30) 1972 že 462 (č 198, m 69, p 195), 1982. leta 872 (č 377, m 153, p 297), leta 1986 pa 1037 (č 473, m 120, p 444). Smo zagotovo mlado društvo: povprečna starost članov (1986) je 23,7 let in 24 dni. Čeprav smo med mlajšimi društvi, si lahko za vzor vzamemo naša častna člana Janka Pertota ter Vido Štolfo. Za naše društvo so pravzaprav značilni vzponi in padci. Ni namreč organizacije, ki bi beležila samo vzpone. Društvo je v svojem obstoju doživelo dve veliki krizi. Prva se je pojavila v šestdesetih letih; predvsem sedanji podpredsednici in dolgoletni predsednici društva Jožici Milavec gre zahvala, da se je indeks članstva strmo povečal. Z drugo veliko krizo pa se soočamo danes ob 35-letnici.

Besedo pomlajevanje je med nami velikokrat slišati! Mladinski odsek je bil ustanovljen že leta 1969, na žalost pa je pomlajevanje kadrov pričelo zadnja leta zamirati. Letos se je situacija sicer nekoliko popravila: dobili smo 2 novi mentorici, na OŠ Komen pa smo obnovili planinsko sekcijo. Kako pomembni so mladi kadri, se najbolj vidi pri izletniškem odseku (vodniki!), ki je v bistvu tudi temeljna dejavnost društva. Zelo prizadevni smo v mrtvi sezoni, ko organiziramo planinske večere (predavanja z diapozitivi).

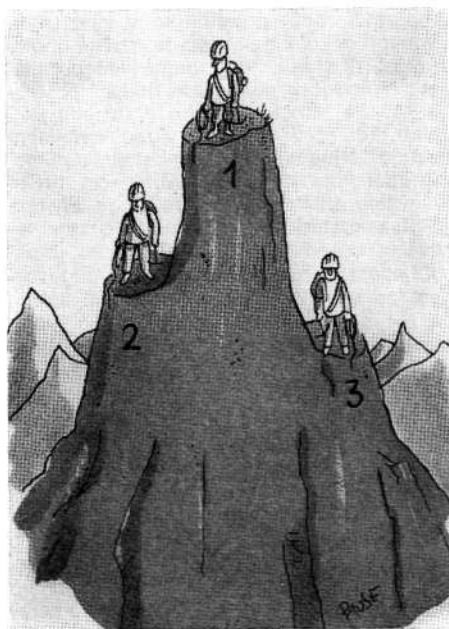
Z našimi odnosi z DPO ne moremo biti zadovoljni. Skupna sodelovanja so omejena zgolj na prisotnost na občnih zborih. Svetla izjema je edino Zveza prijateljev mladine, ki je sodelovala pri pripravi planinskega kviza ob dnevu mladih planin-

cev na Vremščici. Letos smo bili, na primer, zelo presenečeni nad odnosom OK ZSMS Sežana, ki bi zagotovo lahko podprla (z vsemi močmi) naše tradicionalno srečanje na Vremščici. Pokazala pa je samo svojo nemoč foruma.

Upanja gotovo nismo izgubili. Tudi v prihodnje bomo hodili po planinskih poteh, tudi tistih, ki nam jih vzdržuje naš markacijski odsek. Markacisti vsako leto poskrbijo za del slovenske planinske transverzale od Osojnice prek Vremščice do Škocjana ter za planinske poti, ki vodijo na Vremščico. Prizadevni so tudi člani odseka za GS in VN, ki opozarjajo na potrebo po varovanju favne in flore. Ob najnovejši aferi na Vremeščici pa velja opozoriti, da je Vremeščica predvsem regijski park, bodoči botanični rezervat. Planinci smo seveda upravičeno zaskrbljeni nad čudnimi melioracijami. Vemo namreč, da TOK pri tej melioraciji ni upošteval nobenih strokovnih mnenj zavoda za zaščito naravne in kulturne dediščine.

Naši alpinisti se še vedno zbirajo ob četrtkih na Srebrničevi 1, kjer načrtujejo svoje akcije. Njihov največji letošnji podvig je gotovo alpinistično-planinska odprava v Španijo. V Španiji so se povzpeli na tri najvišje vrhove Pirenejev — najpomembnejši je Pico di Aneto. Splezali so tudi nekaj pomembnih smeri. Tudi pri nas so potegnili kar nekaj pomembnih smeri: 62 splezanih smeri v Paklenici, dve sedmici v Risniku, plezali so tudi drugje.

nasmejmo se...

Kar zadeva prihodnosti, si predvsem želimo, da bi se nam pridružilo čimveč simpatizerjev. Veseli bomo tudi vsakršnih predlogov, ki nam bodo koristili pri našem delu. Upamo tudi, da bo ZTKO pokazala nekaj več poslušna za našo dejavnost (predvsem pri finančni pogači).

Tomaž Švagelj

Zbor gorskih reševalcev v Reziji

Zadnje novembrsko soboto leta 1987 je bil v kulturnem domu na Ravenci v Reziji letni zbor gorskih reševalcev pokrajine Furlanijo-Juljske krajine. Med gosti zbora so bili tudi predstavniki postaje GRS iz Bovca, ki že vrsto let sodeluje z obmejnima postajama CNSA Rabelj in Moggio.

Ob pomoči občine Rezija so zbor organizacijsko pripravili rezijanski »Polhi«, vodil pa ga je član »Polhov«, gorski reševalec in odbornik občine Rezija Sergio Barbarino. Razmeroma obsežno razpravo na zboru lahko strnemo v naslednjih pet osnovnih tematskih področij, ki so jih temeljiteje obravnavali. Cirillo Floreanini, vodja CNSA za Furlanijo-Juljsko krajino, je opozoril na še vedno nerešen status prostovoljnega dela gorskih reševalcev ter s tem povezano financiranje reševalne službe. Opozoril je tudi na spremembe pri zavarovanju reševalcev ter na celo vrsto težav, do katerih prihaja, če ponesrečenci v gorskih nesrečah niso člani CAI in sami nosijo stroške reševanja. Pravne predloge CNSA ter s tem v zvezi pravne odgovornosti reševalcev, postaje CNSA in še zlasti njenega načelnika je bila za vse prisotne odmevna tema, o kateri je govoril Giancarlo Del Zotto. Niso tako redki primeri, ko v zvezi s to odgovornostjo v Italiji tečejo mučne sodne pravde. (Ko sem kot opazovalec premišljal o odgovornosti načelnika postaje CNSA, se mi je utrnilo vprašanje: ali sploh kdo želi prevzeti vlogo načelnika postaje? Njegova odgovornost so, denimo, v grobem povedano: organiziranost mreže reševalne službe na terenu, ki jo postaja pokriva, materialno in tehnično stanje reševalne opreme postaje, znanje in usposobljenost reševalnega moštva, odgovornost za vse dogodke na reševalni akciji, pa četudi neposredno v njej ne sodeluje. Mislim, da, na primer, naloga »predstavljanje postaje« med tistimi kar prijetnimi dolžnostmi povsem zbledi ob naštetih temeljnih naloga in odgovornostih.) Zdravnik Andrea Bergnach je sprožil zanimiv problem, s katerim se dokaj pogosto srečujemo tudi v Sloveniji, kako namreč doseči v reševalni službi takšno tehnično usposobljenost zdravnikov — reševalcev, da bodo sposobni tudi v najtežjih razmerah priskočiti poškodovanim na pomoč na kraju nesreče (denimo stenske nesre-

če). Tudi v Furlaniji-Juljski krajini se namreč ne morejo ravno pohvaliti (tako kot tudi mi ne), da imajo dovolj takih zdravnikov. Eden od inštruktorjev je, denimo, v razpravi dejal, da mu zdravnikova navodila po radiu absolutno ne pomenijo tistega, kot če ima zdravnika ob sebi ter da si kot laik pri hudih poškodbah kaj dosti z navodili ne more pomagati.

Šolanja reševalcev, kjer je odločno na prvo mesto postavil znanje, fizične sposobnosti ter stalno usposabljanje reševalcev, se je dotaknil Tržačan Maurizio Fermaglia. S področja »tehnike« velja omeniti zahtevo, da v reševalni tehniki ne bi uporabljali več vrvi »cassin« zaradi ločevanja plašča vrvi od jedra ob hudih obremenitvah, pa še to, da vse bolj v reševalnih akcijah prevladuje vrvena tehnika in da snujejo »vrvni vitez«, ki, žal, še ni zadostil vsem zahtevam. Na zboru posebej niso obravnavali gorskih nesreč, a vendarle je zaskrbljujoče podatek, da so lani beležili v gorah Furlanije-Juljske krajine za 40 % več nesreč kot leto dni prej.

Gostje — gorski reševalci iz Bovca na splošno lahko ugotovimo, da se člani CNSA v sosednji deželi srečujejo pri svojem humanem delu z domala enakimi težavami in problemi kot mi pri nas.

Imenitna organizacija srečanja v rokah rezijanskih »Polhov« (Gruppo Alpinistico Resiano — »Ghiri«), med katerimi je kar nekaj reševalcev, jim je svojevrstno priznanje in spodbuda za delo v prihodnje.

Boris Mlekuž

V korist Planinskega vestnika so odstopili avtorski honorar:

Dr. Miha Potočnik, Ljubljana, 16 000 dinarjev
Gregor Klančnik, Ljubljana, 9000 dinarjev
Emil Freljh, Maribor, 20 000 dinarjev
Jože Dobnik, Ljubljana, 5000 dinarjev
Andrej Zemva, Brezje, 4000 dinarjev

V gotovini so dali v korist Planinskega vestnika:

Mr. Nada Mokus, Zagreb, 1000 dinarjev
Tone Skrajner, Ljubljana, 5000 dinarjev
Mihajlo Bojkič, Ljubljana, 2000 dinarjev
Marta Bobnar, Ljubljana, 1800 dinarjev

V korist Planinskega vestnika je odstopil povračilo potnih stroškov za službeno potovanje:

Jože Dobnik, Ljubljana, 14 000 dinarjev

V sklad Aleša Kunaverja:

Tomaž Banovec, Ljubljana, 5000 dinarjev
Ivanka Kompelj, Prevalje, 14 000 dinarjev
Nevkenka Zlebnik, Ljubljana, 15 000 dinarjev
PD Plastičar, Zagreb, 52 800 dinarjev

Prispevki za Planinski vestnik:

Člani PD Bovec namesto cvetja na grob pok.
Joška Repiča 20 000 dinarjev
Anica Zmavc, Ljubljana, namesto cvetja na grob pok. Olge Kolinger 2500 dinarjev.

Vsem imenovanim darovalcem in drugim, ki nočejo biti imenovani, se za prispevke pri srčno zahvaljujemo.

Uredništvo in uprava PV

gorenje servis

p. o., 63320 Titovo Velenje, Partizanska cesta 12

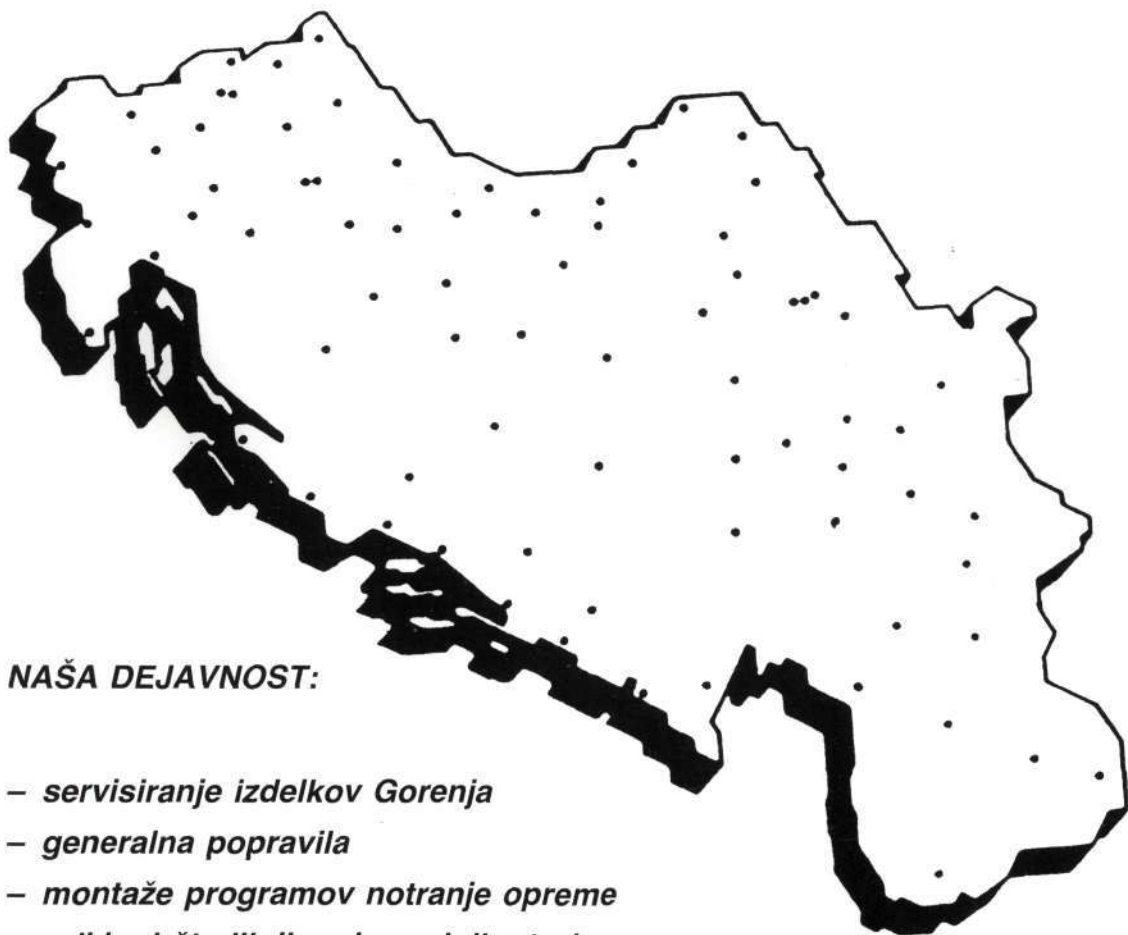
Telefon: (063) 853 231

Telegram: Gorenje Servis

Telex: 33637 sogor yu

Žiro račun: 52800-601-21319 SDK Titovo Velenje

Žel. postaja Titovo Velenje – Industrijski tir

NAŠA DEJAVNOST:

- *servisiranje izdelkov Gorenja*
- *generalna popravila*
- *montaže programov notranje opreme*
- *priklopi štedilnikov in pralnih strojev*
- *projektiranje, montaža in vzdrževanje toplotnih črpalk*
- *projektiranje, montaža in vzdrževanje skupinskih antenskih naprav*
- *vzdrževanje in servisiranje sistemov kableske televizije*
- *obnova nadomestnih delov*
- *strokovno svetovanje*

NOVE CENE PLANINSKIH EDICIJ

Zemljevidi	din
Julijske Alpe – Bohinj – 1:20 000	v tisku
Julijske Alpe – Triglav 1:20 000	v tisku
Grintovci 1:25 000	2500
Julijske Alpe – vzhodni del 1:50 000	2500
Julijske Alpe – zahodni del 1:50 000	2500
Triglavski narodni park 1:50 000	2500
Karavanke 1:50 000	2500
Kamniške in Savinjske Alpe z Obirjem in Peco 1:50 000	2500
Pohorje – vzhodni del 1:50 000	2500
Pohorje – zahodni del 1:50 000	2500
Okolica Ljubljane 1:50 000	2500
Posavsko hribovje 1:100 000	2500
Škofjeloško hribovje 1:40 000	2500
Vodniki	
Julijske Alpe (1984)	3000
Karavanke (1983)	3000
Vodnik po Zasavskem hribovju (1978)	3000
Po gorah SV Slovenije (1980)	3000
Kamniške in Savinjske Alpe (1982)	3000
Turni smuki (1985)	3000
Bil sem na Triglavu (1983)	1500
Zaščitena območja treh dežel (1981)	3000
Vodniki in dnevniki po veznih poteh	
Vodnik po Slovenski planinski poti (1984)	3000
Dnevnik po Slovenski planinski poti	v tisku
Ljubljanska mladinska pot	500
Pot prijateljstva Treh dežel	1500
Vodnik po planinski poti XIV. divizije	500
Dnevnik po planinski poti XIV. divizije	300
Vodnik in dnevnik Trdinove poti	1000
Alpinistični in drugi vodniki	
Naš alpinizem	2000
Logarska dolina, Matkov kot, Peči	1500
Lučka Bela, Robanov kot	1500
Kamniška Bela, Repov kot	2000
Martuljek	1200
Na sončni strani Julijcev	1200
Ivanka Komprej: Trikotnik	1000
Zadnja Trenta	1000
Tri Cine	2500
Vodniki v tujih jezikih	
Die Slowenische Berg-Transverzale	4000
Triglav – ein kurzer Führer	2000
How to climb Triglav	2000
Ravenska Kočna – Kletterführer	3000
Zaščitena območja – Naturschutzgebiete – Zone Protette	2000
Slovarček za planince – Wörterbuch für Bergsteiger – Vocabolario per Alpi.	2000
Vzgojna literatura	
Planinska šola	1000
Igre	1000
Öris zgodovine planinstva	1000
Sneg, led in plazovi	3000
Nevarnosti v gorah	3000
Prehrana v gorah	1000
Vremenslovske za planince	1000
Dnevnik ciciban-planinec	v tisku
Planinski dnevnik (s častnim kodeksom)	1000
Navodila za oskrbo in označevanje planinskih poti	800
Hoja in plezanje	3000
Narava v gorskem svetu	2000
Planinski vodnik	2000
Druge edicije	
Trije Tomiški planinci	1000
Dr. Henrik Tuma	1000

Popust ob nakupu:

- pri planinskih edicijah, ki jih je izdala Planinska založba ali odkupila po lastni ceni: 15% ob nakupu od 5 do 100 izvodov ene edicije, pri nakupu od 101 in več 20%;
- pri blagu, ki smo ga nabavili (odkupili) od društev, nudimo 10% popust ob nakupu 5 izvodov ene edicije.

Kupovanje ali naročanje več kot pet izvodov je možno v pisarni PZS, Ljubljana, Dvořakova 9, maloprodaja pa je v pisarni Planinskega društva Ljubljana-matica, Miklošičeva 17, v večjih knjigarnah, na sedežih planinskih društev in v planinskih kočah po vsej Sloveniji, kjer je možno nabaviti tudi drugo gradivo o posameznih gorskih območjih.

Informacije: Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvořakova 9, telefon: (061) 312 553 ali 315 493, založba.